

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**2001 YILI SONRASI ABD’NİN AFGANİSTAN’A
OPERASYONU VE KRİZ ÇÖZÜM POLİTİKASININ
ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adem Han MİYAHİL

**Enstitü Ana Bilim Dalı: Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı : Uluslararası İlişkiler**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ertan EFEGİL

TEMMUZ - 2011

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

11 EYLÜL SONRASI ABD'NİN AFGANİSTAN'A OPERASYONU VE KRİZ ÇÖZÜM
POLİTİKASININ ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adem HAN MİYAHİL

Enstitü Ana Bilim Dalı : Uluslararası İlişkiler
Enstitü Bilim Dalı : Uluslararası İlişkiler

Bu tez 18/07/2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Alaeddin YALÇINKAYA

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç. Dr. Ertan EFEGİL

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Yrd. Doç. Dr. Osman Özkul

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Adem Han MİYAHİL
18.07.2011

ÖNSÖZ

Tez içeriğinde esas olarak, ABD ve Müttehit güçlerinin askeri müdahalesinin amaçları, hukuki durumu ve sonuçları ile Afganistan, da oluşturulan yeni yönetimin özellikleri incelenirken, devlet otoritesinin sağlanması ve yönetsel yapının kurulması amacıyla düzenlenen, önemli uluslararası konferans ve toplantılara da yer verilmiştir. Ayrıca; Afganistan'ın jeostratejik önemli ve bu nedenle bölgede yaşanan hâkimiyet mücadelesi, Sovyet işgali, Afganistan'da Taliban ve köktendinci İslami terörizm gereceği, müdahale sonrası Afganistan'da bulunan uluslararası örgütler ve askeri güçler ele alınmış, Türkiye'nin Afganistan'daki siyasi ve askeri faaliyetlerine yer verilmiştir.

Tezin hazırlanmasında bana manevi ve maddi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen annem, babam, kardeşlerim ve sevgili eşim teşekkürü hak etmişler diye düşünüyorum. Esas teşekkürü hak edenler ise tabii ki, Uluslararası İlişkiler alanında tavsiyelerinden istifade ettiğim değerli hocam Prof. Dr. Aladdin YALÇINKAYA ve saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Ertan EFEGİL olmuşlardır. Bu konuyu Yüksek Lisans Tezime konu olarak seçmemi öneren kişi de Sayın Ertan EFEGİL Hocam olmuştur. Bu çalışmamda Türkçe bilgim sebebiyle Türk kaynaklarına ve orijinal belgelere rahatlıkla ulaştım. Web sitesindeki makalelerden ve Türkçe kaynaklardan bolca yararlandım. Tezin düzenlenmesinde yardımlarını esirgemeyen yüksek lisans arkadaşım Arş. Gör. Rıdvan KALAYCI'ya ve eseri editör gözüyle okuyup gerekli düzeltmeleri yapan Afganistan'da Meydan Vardak T.C. İl İmar Ekibinde benimle birlikte görev yapan Sadullah SARI'ya da derin minnettarlıklarımı sunarım.

Adem Han MİYAHİL

18.07.2011

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: AFGANİSTAN TARİHİNE BİR BAKIŞ	6
1.1. Afganistan Tarihine Bir Bakış	6
1.2. Taliban Hareketinin Başlaması	9
1.3 ABD-Taliban İlişkileri	10
1.4 ABD'nin Taliban Dönemindeki Politikası	12
1.5. 11 Eylül 2001'de ABD'ye Düzenlenen Terörist Saldırıları	14
1.6. 11 Eylül Saldırıları ve Afganistan.....	16
BÖLÜM 2: 11 EYLÜL SADIRISI VE ABD'NİN AFGANİSTAN'A ASKERİ MÜDAHALESİ	18
2.1. Afganistan'a Müdahale İçin Yapılan Hazırlıklar.....	18
2.1.2. Müdahale Öncesi Terör Saldırıları İle İlgili Olarak BM ve NATO Tarafından Alınan Kararlar.....	18
2.2. ABD'nin Afganistan'a Girme Nedenleri	20
2.3. Afganistan'a Askeri Müdahale ve BM'nin 51. Maddesine Göre Meşru Müdafaa Hakkı.....	22
2.4. 11 Eylül'den Günümüze Afganistan.....	23
2.5. Afganistan'da İnsan Hakları İhlalleri	25
2.6. Afganistan: Yeni Develeti	27
2.7. Bonn Konferansı	28
2.8. Tokyo Konferansı	29
2.9. Berlin Konferansı.....	30
2.10. Londra Konferansı	31
2.11. Kabil Konferansı.....	32

BÖLÜM 3: ABD’NİN TERÖRLE MÜCADELE STRATEJİSİ VE AFGANİSTAN POLİTİKASI	34
3.1. ABD’nin Terörle Mücadele Stratejisi ve Afganistan Politikası	34
3.1.1. Günümüze Kadar Uygulanan Strateji ve Yapılan Hatalar	34
3.2. Obama’nın Afganistan Stratejisi	37
3.2.1. ABD’nin Yeni Stratejisinden Önemli Noktalar	37
3.2.2. Stratejinin Değerlendirilmesi	39
BÖLÜM 4: AFGANİSTAN’DA BARIŞ İNŞASI VE KRİZİN ÇÖZÜMÜ	41
4.1. Afganistan’da Barış İnşası ve Krizin Çözümü	41
4.1.1. Afganistan’da Mevcut Durum	41
4.1.2. El Kaide ve Taliban’ın Yükselişi	43
4.1.3. Güvenlik, Uyuşturucu ve Sivil Kayıplar Büyük Sorun	44
4.1.4. Afganistan’da Kontrolün Sağlanamaması	45
4.1.5. Saldırılarıdaki Artışın Nedenleri	45
4.2. Taliban’ın Afganistan İçin Barış Teklifi	46
4.3. Yeni Bir Devlet Yönetimi ve İç Barış İçin Gerekli Şartlar	50
4.4. Afganistan’daki Savaşı Kazanmak Mümkün mü?	52
4.5. Amerikan Ordusu Afganistan’da Kalacak mı?	54
4.6. Afganistan’da Son Durumun Analizi	57
4.7. İKÖ’nün Çözüm Önerisi: “Barış Ve Kalkınma Hükümeti”	58
4.8. Taliban Rejimi Sonrasında Türkiye’nin Afganistan’daki Rolü	59
4.9. Türkiye’de Taliban Ofisinin Açılması	60
SONUÇ	63
KAYNAKÇA	72
ÖZGEÇMİŞ	82

KISALTMALAR

ABKH	: Afganistan Barış ve Kalkınma Hükümeti
ABKF	: Afganistan Barış ve Kalkınma Fonu
ABKP	: Afganistan Barış ve Kalkınma Programı
AF-PAK	: Afganistan ve Pakistan
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
APEC	: Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu
Blz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
CIA	: Merkezi Haber Alma Bürosu
Çev.	:Çeviren
Der.	: Derleyen
Haz.	: Hazırlayan
İÖ	: İslam'dan Önce
İKÖ	: İslam Konferansı Örgütü
İSAF	: Uluslararası Güvenlik Destek Gücü
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
PRT	: İl İmar Ekibi

s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
S.T.K.P	: Silahsızlandırma, Terhis Etme ve Sivil Hayata Kazandırma Programı
TİKA	: Türk İşbirliği ve kalkınma İdaresi Başkanlığı
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
UGYK	: Uluslararası Güvenlik ve Yardım Kuvveti
UNDP	: Birleşmiş Milletler Geliştirme Programı
yy.	: Yazar yok
v.s	: Vesaire

Tezin Başlığı: "2001 Yılı Sonrası ABD'nin Afganistan'a Operasyonu ve Kriz Çözüm Politikasının Analizi"

Tezin Yazarı: Adem Han MİYAHİL **Danışman:** Doç. Dr. Ertan EFEGİL

Kabul Tarihi: 18.07.2011 **Sayfa Sayısı:** x(ön kısım) + 82(tez)

Anabilimdalı: Uluslararası İlişkiler **Bilimdalı:** Uluslararası İlişkiler

Bu tezde, Afganistan'ı işgal eden koalisyon güçlerinin askeri müdahalesinin amaçları, hukuki durumu ve sonuçları ile Afganistan'da oluşturulan yeni yönetimin özellikleri incelenmiştir. Afganistan'daki devlet otoritesinin sağlanması ve yönetsel yapının yeniden inşası amacıyla düzenlenen önemli uluslararası konferans ve toplantılar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Öte yandan; Afganistan'ın bulunduğu konum itibariyle jeostratejik önemi ve bu nedenle bölgede yaşanan hâkimiyet mücadelesi, Afganistan'da Taliban gerçeği, 2001 sonrası Afganistan'da bulunan uluslararası örgütler ve askeri güçler ele alınmıştır. Türkiye'nin Afganistan'daki gerek Vardak'ta gerekse Cevizcan vilayetinde kurmuş olduğu PRT'ler vasıtasıyla siyasi ve askeri faaliyetlerine ve 2001 yılından sonra Afganistan'daki rolü ve önemine yer verilmiştir.

Bu tezin amacı; ABD'nin, koalisyon ülkeleri ile birlikte Afganistan'a yaptığı müdahalenin hukuki ve siyasi yönlerini incelemek ve aynı zamanda, uluslararası örgütlerin desteğiyle bu güne kadar oluşturulan yönetsel yapıyı ortaya koymaktır. El- Kaide ve Taliban rejimlerinin ABD'yi tehdit ettiğini gerekçe göstererek, ABD'nin Afganistan'a ISAF şemsiyesi altında girişi incelenmiştir. Özgürlük ve demokrasi getirme amacıyla Afganistan'a müdahale eden ABD, yaklaşık on yıldan bu yana büyük kayıplar vermektedir. Terörü bitirme amacı güdülmesine rağmen, özellikle sivil halk, bu işgalden büyük zararlar görmüştür. Terör ve güvenlik sorunu halen daha çözülememiştir. Bu tezimizde, ABD'nin Afganistan'a müdahalesinin sonuçları ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Araştırma sonucunda, yapılan askeri müdahalenin hedefinin, Afganistan'da barınan teröristleri yok etmek ve evrensel ölçütlerde, demokratik bir yönetim yapısı oluşturma olup olmadığının ortaya konulması ve ABD'nin müdahale ile elde ettiği kazanımlarının tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Afganistan, Taliban, El Kaide, 11 Eylül Saldırıları.

Title of the Thesis: After 2001 the US's military operation toward Afghanistan and Analysis of Its Conflict Resolution Policies.

Author: Adem Han MIYAHİL

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ertan EFEGİL

Date: 18.07.2011

Nu. of pages: x(pre text)+82(main body)

Department: International Relations **Subfield:** International Relations

In this study, the reasons of military intervention of coalition forces that invaded Afghanistan are examined. Besides, some significant conferences and meetings that are held for the consolidation of the state authority and the reconstruction of administrative system in Afghanistan are also analyzed in detail.

On the other hand, the geostrategic importance of Afghanistan, the hegemonic struggle among great powers as a result of its geostrategic position, the Taliban reality, role of international organizations and military forces in Afghanistan after the year 2001 are discussed. The political and military activities carried out through the PRT's that are founded in Jawzjan and Wardak and the roles and importance of these PRT's are also mentioned

The aim of this thesis is to explore the political and legal aspects of the intervention that US did with the help of coalition forces and at the same time to put forth the administrative system, which has been constituted so far with the help of international organizations. The occupation of Afghanistan by the US troops under the umbrella of ISAF by reasoning that Taliban and Al-Qaeda regimes threatened the US is assessed.

USA that intervened Afghanistan so as to bring democracy and freedom still gets harmed by many casualties. Despite aiming to bring an end to terror, especially the civilians have been damaged very much because of the operations. The terror and security problem could not be solved yet. In this study the results of Afghanistan invasion by US are handled in detail.

As a conclusion, revealing whether the goal of this military intervention is to kill the terrorists living there and founding a democratic governance system in universal standards or not and detecting the acquisition of the US through this intervention is aimed to be found out.

Keywords: Afghanistan, Taliban, Al-Qaeda, September 11 Attacks.

GİRİŞ

Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra artık çatışmalar devletlerin birbirlerine meydan okumalarından değil devletlerin kendi içinde yaşadığı problemlerden kaynaklanmaktadır. Devlet içi çatışmalar günümüzde Soğuk Savaş dönemdeki iki kutup arasındaki ideolojik çatışmaların yerini almıştır. Soğuk Savaş, çatışmalarda yaşanan bu değişimin yanında terör kavramında da değişimlere yol açmıştır. Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte başarısız devletlerin sayısının artması terörün ortaya çıkmasına elverişli ortamlar yaratmıştır. Başarısız devletlerde merkezi otoritenin çökmesi sonucu denetimin ortadan kalkması ile teröristlerin daha rahat hareket edebileceği alanlar ortaya çıkmıştır.

Küreselleşmenin artması ile terör örgütlerinin ve eylemlerinin de değiştiği gözlemlenmiştir. Artık terör örgütlerinin eylemlerinde daha fazla insanın ölümüne ve daha fazla hasara yol açmayı hedefledikleri, bu uğurda kitle imha silahlarına başvurdukları ve intihar eylemleri düzenledikleri görülmektedir. Kendilerine göre ahlaksız olan dünyayı yok etmek ve kıyameti getirmek için öldürücü silahlar kullanmaktan çekinmemektedirler. Eskiden örgütler kısa dönemli siyasi güç arayışındayken günümüzdeki terör örgütleri dünyayı değiştirmeyi hedeflemektedirler. Önceden geleneksel militanlar sıkı ve merkezi bir yapılanmaya bağlıken, günümüzdeki terör örgütü üyeleri merkezi olmayan ve dağınık bir yapıya bağlıdırlar.

11 Eylül 2001'de New York'ta yaşanan saldırılar yukarıda bahsedilen değişen terör kavramının bir yansımasını oluşturmuştur. Yeni terör örgütü özelliklerinin hemen hepsini barındıran El-Kaide tarafından yapılan bu saldırılar dünyanın en güçlü ülkesinin bile güvenli olmadığı gerçeğini gözler önüne sermiştir. Bu da terörün küresel bir tehdit haline geldiğinin somut bir kanıtı olmuştur. Yapılan saldırıların "İslami terör" kavramını da gündeme getirmesi ABD açısından yeni bir düşmanın tanımlanmasına olanak sağlamıştır. Bazı Amerikalılar, İslam'a, bir zamanlar komünizm ve Sovyetler Birliği'nin oynadığı rolü vermişlerdir". ABD açısından yeni düşmanla savaşılması gerekmiştir. Bu bağlamda ABD'nin ilk yaptığı eylem, Ekim 2001'de El-Kaide liderinin yaşadığı Afganistan'ı işgal etmek olmuştur. Burada amaç terörle savaşmak, saldırıyı düzenleyenleri yakalamak ve Afganistan'da iç güvenliği

sağlamaktı. ABD, ardından 2003 yılında yine aynı gerekçeler ve benzer amaçlarla Irak'ı işgal etmiştir. Fakat iki ülkenin işgalinde de terörü bitirmek, terör örgütü liderini yakalamak ya da bu ülkelerde barışı ve güvenliği sağlamak gibi hedeflere başarıyla ulaşamamıştır. ABD'nin gerçekleştirdiği işgallerle devrilen rejimler bu ülkelerde siyasi bir boşluğun doğmasına yol açmıştır. Bu durum da söz konusu devletlerin başarısız devletler olmasına yol açmıştır. Bu devletlerde işgalden sonra çatışma, iç savaş, yolsuzluk, kaçakçılık gibi problemlerin yaşandığı güvensiz bir ortam doğmuştur.

Yaşanan çatışmaları dindirmede barış inşası süreçleri etkili olmak zorundadır. Bu süreçlerde ise devletlerin yanı sıra uluslararası örgütlerin de rolü bulunmaktadır. Afganistan'da BM'nin barış inşası süreçlerinde aktif rol oynadığı görülmüştür. Belli çatışmaları yatıştırmak veya resmi bir çözüme ulaştırmak amacıyla olan karar vericiler arasındaki müzakere sürecini tanımlayan barış yapma (peacemaking) sürecinde BM geniş tabanlı ve kapsamlı bir hükümet kurulması amacıyla Afganlı taraflar arasında diyalog kurma çalışmalarına devam etmiştir. Ayrıca mülteci kamplarındaki insani yardım çalışmalarına destek vermiştir ve barış inşası sürecinin başlatılması için girişimlere önyak olmuştur.

Üçüncü tarafların çatışan grupları birbirinden uzaklaştırmak ve direk şiddetin oluşmamasını sağlamak için duruma müdahale ettiği barış koruma (peacekeeping) sürecinde, BM askeri ve sivil güçlerini ülkede konuşlandırarak süreçte yer almıştır. Barış inşası sürecinde de BM insani yardım ve kalkınma yardım kampanyaları başlatarak sürece destek olmuştur. Bilindiği gibi barış inşası yerel düzeyde sosyal, psikolojik ve ekonomik çevreye odaklanan, şiddet içeren çatışmanın altında yatan sebepleri göz önüne alarak adalet, eşitlik ve işbirliğine dayanan bir barış ortamı yaratmayı hedefleyen bir süreçtir. NATO ise bu süreçlere sadece askeri güç kullanarak katkıda bulunmuştur. Sonuçta ABD'nin bölgeden henüz çekilmemiş olması bölge için normalleşme ve barış inşası sürecinin gerçekleşmesine tam olarak olanak tanımamıştır.

Dünya Ticaret Merkezine yönelik saldırının üzerinden henüz haftalar geçmişken Pentagon, uluslararası toplumu karar vermeye zorluyor. New York ve Washington'daki saldırılardan zarar gören insanlar ise nerdeyse tamamen

kamuoyunun ilgi alanından çıkmış durumda. Siyaset ve Medya, tamamen süslü ve retorik ifadelerle ilan edilen “Teröre karşı küresel savaş” üzerine yoğunlaşmış durumda; tabi ki bu tür bir “Savaş’ın kapsamı ve hedefi konusunda, bir uzlaşmaya varmaksızın ve bu yönde herhangi bir endişe duymaksızın... “Teröre karşı savaş” şimdilik Afganistan’da egemen Taliban Rejimi ’ne Karşı Savaş’a indirgenmiş durumda. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’nin askeri operasyonları her ne kadar Kuzey Amerika ve Avrupa’da geniş bir kamuoyu desteği sağlasa da, bunların “Terörizme karşı savaş”a etkili bir katkı sağlayacağı oldukça kuşkuludur. Şimdiden kesin olan, bu girişimlerin Afganistan’daki insani dramı arttırdığıdır.

11 Eylül 2001’de, ABD’nin ekonomik ve askeri gücünün sembolleri olan Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon’a yönelik düzenlenen terörist saldırılar, belki de insanlık tarihinin en büyük terör eylemi olarak, ABD’nin yanı sıra bütün uluslararası topluluk üzerinde çok derin bir etki yaratmıştır.

Saldırıların ardından, ABD ve İngiltere 7 Ekim 2001’de Afganistan’a karşı ‘Kalıcı Özgürlük’ (Operation Enduring Freedom) adı altında askeri bir operasyon başlatmış; BM Güvenlik Konseyi’nin açık bir yetkilendirmesi olmaksızın başlattıkları operasyonu, BM Antlaşması’nın 51. maddesinde yer alan meşru müdafaa hakkına dayandırmışlardır. Ancak saldırılar sonrasında, durum ile ilgili Güvenlik Konseyi tarafından çeşitli kararlar alınmış olmakla birlikte, ilgili kararlarda ne operasyona izin veren ne de saldırıların faillerini belirleyen açık bir ifade kullanılmıştır.

ABD’nin ilan ettiği “teröre karşı savaş” hakkında bilmemiz gereken pek çok şey var. İşin başında, bizzat ABD tarafından yetiştirilmiş, silahlandırılmış, terör konusunda eğitilmiş, denetlenmiş, başkalarının üzerine salınmış, yakın zamana kadar korunmuş, birlikte iş yapılmış, parasından faydalanılmış, ancak bugünlerde baş “terörist” ilan edilmiş kişiyi iyi tanımak, onun ABD ile ilişkilerini çözümlmek ve ABD’nin 2000’li yıllar için çizdiği dünya enerji haritasının hayata geçirilebilmesindeki taşeron rolünü ve bu rolündeki ABD-dışı şirketler lehine sapmaları iyice bir anlamak gerekiyor.

Afganistan’ın son dönemde geçirdiği buhran ve sıkıntılar, özellikle Taliban döneminden sonra ülkeye yapılan uluslararası müdahale ve oluşturulan Geçici Hükûmet çalışmaları sonrası istikrar ortamı aranmış ve Afganistan’a yapılan

operasyonlar ile barış ortamının yeniden sağlanmasına çalışılmıştır. Yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen yapılan uluslararası müdahale ve operasyonlar sonunda, halkın yaşantısında önemli değişiklikler ortaya çıkmış, uzun yıllar savaştan bıkmış olan Afgan halkı barış ve huzur ortamına kavuşmaya başlamıştır.

11 Eylül saldırılarından önce ve sonra Afganistan'daki değişimleri ve yaşanan olayları detaylı bir şekilde incelemek bu tezimizin önemli unsurunu oluşturmaktadır. 2001 yılından sonra Afganistan'daki güvenlik, siyasi, askeri ve iktisadi sorunların günümüze kadar süreçleri ve uygulanan politikaları irdelemekteyiz.

Çalışmanın Amacı:

Bu çalışmanın amacı; 2001 sonrası ABD'nin Afganistan'a operasyonu ve kriz çözüm politikasının analizini içermektedir. Aynı zamanda, uluslararası örgütlerin desteğiyle, bu güne kadar oluşturulan yönetsel yapıyı ortaya koymaktır. Çalışma sonucunda, yapılan askeri müdahalenin hedefinin, Afganistan'da barınan teröristleri yok etmek ve evrensel ölçütlerde, demokratik bir yönetim yapısı oluşturmak olup olmadığının ortaya konulması ve ABD'nin müdahale ile elde ettiği kazanımlarının tespit edilmesidir. Afganistan'da işgal sonrası çözüm politikalarının neler olduğu, bu tezde incelenmiştir.

Bu coğrafyada yaşanan güvenlik sorunlarının uluslararası dengelerin yansırı ülkelerin iç sorunlarından kaynaklandığını ileri süren çalışma, bölgedeki sorunlara bakışta okuyucuya yeni bir perspektif sunuyor. "Güvenliksizlik" ihraç etmekle itham edilen bu ülkelerdeki sorunun "kendi evlerine çeki düzen" verme sorunuyla ilintili olduğu alanda yapılan çalışmalarla desteklenerek açıklanıyor

Tezin İçeriği ve Kapsamı:

Afganistan, özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra bütün dünyanın dikkatini üzerine çeken bir ülke haline geldi. Amerika'nın Afganistan'a askeri müdahalesine kadar ülkeye tamamıyla hâkim olan Taliban örgütü, Afganistan'daki huzursuzluğun ve asayişsizliğin de en büyük sebebi oldu. Son zamanlarda Afganistan ile ilgili birçok araştırma yapıldı.

Bu tezin amacı; 2001 sonrası ABD'nin Afganistan'a operasyonu, kriz çözüm politikasının analizi ve aynı zamanda, uluslararası örgütlerin desteğiyle, bu güne kadar oluşturulan yönetsel yapıyı ortaya koymaktır. Çalışma sonucunda, yapılan askeri müdahalenin hedefinin, Afganistan'da barınan teröristleri yok etmek ve evrensel ölçülerde, demokratik bir yönetim yapısı oluşturmak olup olmadığının ortaya konulması ve ABD'nin müdahale ile elde ettiği kazanımların tespit edilmesidir.

Tez içeriğinde esas olarak, ABD ve Müttehit güçlerinin askeri müdahalesinin amaçları, hukuki durumu ve sonuçları ile Afganistan, da oluşturulan yeni yönetimin özellikleri incelenirken, devlet otoritesinin sağlanması ve yönetsel yapının kurulması amacıyla düzenlenen, önemli uluslararası konferans ve toplantılara da yer verilmiştir. Ayrıca; Afganistan'ın jeostratejik önemli ve bu nedenle bölgede yaşanan hâkimiyet mücadelesi, Sovyet işgali, Afganistan'da Taliban ve köktendinci İslami terörizm gereceği, müdahale sonrası Afganistan'da bulunan uluslararası örgütler ve askeri güçler ele alınmış, Türkiye'nin Afganistan'daki siyasi ve askeri faaliyetlerine yer verilmiştir.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, Afganistan'ın tarihinden kısaca bahsedilecektir. Özellikle Soğuk Savaştan sonra, ABD'nin Afganistan' a yönelik izlediği politika açıklanmaya çalışılmıştır. 11 Eylül saldırılarının faili ilan edilen El Kaide Örgütü, Usama Bin Ladin ve bunların ülkesinde barınmasına müsaade eden Taliban yönetimi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, 11 Eylül saldırısı ve ABD'nin Afganistan'a karşı yapılan askeri müdahalesi neden ve sonuçlarıyla ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, ABD'nin terörle mücadele stratejisi ve Afganistan politikasına değinilerek incelenmiştir. Dördüncü bölümde, Afganistan'da Barış İnşası ve Krizin Çözümü konuları ele alınmıştır.

Ayrıca Türkiye'nin Afganistan politikası üzerinde durulacak, Türkiye'nin Afganistan ve Taliban ilişkileri ve görüşmeleri anlatılacaktır. Türkiye'de Taliban'ın ofis açma isteğinin Türk Dışişleri yetkililerince uygun görülmesi üzerinde durulacaktır.

BÖLÜM 1: AFGANİSTAN TARİHİNE BİR BAKIŞ

1.1. Afganistan Tarihine Bir Bakış

Afganistan, Orta Asya'nın kalbinde yer alan beşbin yıllık tarihe sahip bir ülkedir. Orta Asya'nın güneyindeki büyük bir yaylada kurulmuş, güneyinde ve doğusunda Pakistan, batısında İran yer almaktadır. Kuzey komşusu Rusya sınırının bir bölümünü Ceyhun Irmağı oluşturmaktadır.¹ Ticaret yollarının kavşak noktası bulunması nedeniyle, Afganistan tarih boyunca önem verilmiş bir ülke olmuştur. Ülke, bu nedenden ötürü, farklı devletler tarafından çeşitli istila ve saldırılara maruz kalmıştır. Ancak, yüksek dağlık bölgeler nedeniyle, Afganlar, tarih boyunca özgürlüklerini korumayı başarmışlardır. Afganistan, eski Yunanlılarca, 'Ariyana' adıyla bilinmektedir. Arkeolojik bulgular, ilk çağları aydınlatacak kesinlikte değildir. Bilinen ilk kültür, kuzeyde ve doğuda İslamdan Önce (İÖ) 500 yılında Pers Kralı 1. Darius'un istilasından önceye dayanır.² Pers egemenliğinden sonra, İÖ 329–327 arasında Büyük İskender, kışın sert koşulları altında Hindistan yoluna indi. Ülke, İÖ 250-50 arasında Yunan kökenli Baktrian Hanedanı'nca yönetildi. İmparatorlukların, Afganistan'a saldırımlarının amacı, ilk başta Hindistan'ı ele geçirmek ve bu amaçlarına ulaşmak için Afganistan'ın stratejik konumundan yararlanıp, oraya nüfuz etmek, bu ülkenin zengin yeraltı kaynaklarına hâkim olmak ve Asya'daki ülkeleri kendi kontrolü altında tutmak idi.³

Afganlar, yaklaşık 200 yıl öncesine kadar, gerçek bir ulus olamadılar. İlk bağımsız Afgan Devleti'ni, 18. yüzyıl ortalarında, Ahmet Şah Abdali kurdu. Tam altı kez Hindistan üzerine yürüyen Durrani, büyük bir devlet adamı ve askeri deha idi.⁴ Aynı zamanda Afganistan'ın kurucusu olan Durrani, mütevazı ve adil bir hükümdar olarak bilinmekteydi.⁵

Büyük bir ordu kurarak, topraklarını, Meşhed'den Keşmir ve Delhi'ye, Ceyhun Irmağı'ndan Umman Denizi'ne kadar genişleten Ahmet Şah Baba'nın ölümünden

¹ Mir Mohammed Seddingh FERHENG, *Son Beş Çağda Afganistan*, Kabil, 2001, s.25.

² Ali AHMETBEYOĞLU, *Afganistan Üzerinde Araştırmalar*, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları Tarih Serisi, No:7, İstanbul, 2002.

³ Mehmet Saray, *Dünden Bugüne Afganistan*, Avrasya Bir Vakfı Asam Yayınları, Ankara, 2002, s.4.

⁴ Mehmet, SARAY, *Afganistan ve Türkler*, ASAM Yayınları, Ankara, 2002, s.101,102, 3.

⁵ Mir Gholam Mohammad GHOBAR, *Afganistan der Mesir-i Tarikh*, İntişarat-ı jamhuri, tehran, 1996

sonra, bir yandan aşiret ve sülale kavgaları, öte yandan Çarlık Rusyası ile İngiltere'nin bu bölgeyi denetimleri altına alma çabaları, Afgan İmparatorluğunun dağılmasında etkili oldu.⁶

Bu topraklar, Hindistan ve Orta Asya'nın anahtarı konusunda olduğu için, herkesin dikkatini çekiyordu. Hatta Fransızların bile dikkatini 1. Napolyon zamanında çekmişti. Napolyon, İngilizleri, en önemli sömürgelerinden birinde yenmek için, bu toprakları kullanmayı düşünmüştü. Fransız General Gardanne'yi, 1807 yılında bölgeye gönderen Napolyon, daha sonra Tilsitt Antlaşması nedeniyle bu plandan vazgeçmek zorunda kaldı.⁷

Bunun sonucunda 19. yy'ın iki süper devleti, Afganistan'da karşı karşıya geldiler. Hindistan'daki İngiliz işgal kuvvetleri, üç kez Afganistan'ı işgal etti. Bu savaşlar, Afgan savaşları olarak bilinmektedir.⁸ Afganistan'ı denetim altına almayı ve Rusya'nın bu ülke üzerindeki nüfuzuna son vermeyi amaçlayan İngilizler ile Afganistan arasında üç savaş yapılmıştır (1839; 1878; 1919). Her üç savaşta da, Hindistan'ı üs olarak kullanan İngilizler, ilk savaşın sonunda, "Afganistan'ı istila etmenin kolay, ama elde tutmanın zor olduğunu" gördüler.⁹

1880'lerde, İngilizler ile Ruslar, sınırlar konusunda bir anlaşma yaptı. 1885'te, Lumden Komisyonu, Rusya ile kuzey sınırı için müzakerelerde bulundu ve 1893'te İngiltere ve Hindistan ile sınırı belirlemek için yüzyıllık bir anlaşma olan "Durand Anlaşmasını" imzaladılar (Mortiner-Durand Komisyonu 1893). Böylece Peştun ülkesinin büyük bir bölümü, yani Hayber Geçidi'nin doğusunda uzanan topraklar, Hindistan'ın oldu. Afganistan, bunu hiçbir zaman affetmedi.¹⁰

İç savaştan faydalanmaya çalışan İngiliz ve Rusya Krallıkları, Afganistan'ı işgal için planlar yapmaya başladı. 19. yüzyılda Afganistan; İngiliz ve Rusya İmparatorlukları arasında oynanan "Büyük Oyun"un bir parçası oldu. İngilizler, Afganistan'ı kendi sömürgeleri altındaki Hindistan'ın savunulması için anahtar olarak görüyorlardı.¹¹

---

⁶ GHOBAR, a.g.e. s 190

⁷ SARAY, 1, a.g.e. s 5

⁸ Bilal N. ŞİMŞİR, *Atatürk ve Afganistan*, Avrasya Bir Vakfı Asam Yayınları, Ankara, 2002,s.4

⁹ Farhir ARMAOĞLU, *20 Yüzyıl Siyasi Tarihi* Cilt,1-2, 19-1995, İstanbul, 1996),s.210

¹⁰ <http://www.timeturk.com/tr/makale/turan-kislakci/ah-afganistan-ah.html/27\02 2010/>

¹¹ GHOBAR, a.g.e. s 195

Bu gün Hindistan'dan 1947 yılında Pakistan sınırları içinde kalan bu Peştun bölgesi, hala bir sorun olarak görülmektedir. Duran Anlaşması'ndan iki yıl sonra, Ruslar ile İngilizler, ortak bir sınır olmasını engellemek için, Pamir'in, Çin'e doğru parmak biçiminde uzanan çıkıntısını, Vakhan'ı, Afganistan'a vermeyi düşündüler.¹²

1919 yılında Afganistan, ülkeyi hâkimiyet alanlarına katmak isteyen İngiliz kuvvetlerine karşı yapılan üçüncü savaşın ardından, bağımsızlığını yeniden kazandı. 1926 yılında, Emanullah Han, kendisini Afgan kralı ilan etti ve ülkede reformlar yapmaya kalktı. Ancak bu reformlara, bazı muhalif güçlerin karşı çıkması üzerine, 1928'de, iç savaş başladı. Emanullah Han, 1929'da tahttan çekilmek zorunda kaldı.

Afgan ulusunun babası ünvanıyla bilinen Zahir Şah, 1933-1973 yılları arasında Afganistanı yönetti. 40 yıl boyunca, ülke tarihinin en barışçıl dönemini yaşadı. İktidarı boyunca, ülkesinin kalkınması yolunda önemli adımlar atan Zahir Şah, 1973 yılında, İtalya'da tatildeyken, kuzeni Prens Davut'un düzenlediği darbeyle tahtan uzaklaştırıldı.¹³

Zahir Şah'ın devrilmesinin ardından, Afganistan, önce Sovyetler Birliği'nin işgali, daha sonra ise Taliban güçlerinin yönetiminde kaldı. Ülke, sık sık dış güçlerin desteklediği darbelere sahne oldu. Ancak Rusya, 27 Aralık 1979 yılında Afganistan'ı resmen işgal etti. 20. yüzyılın sonunu hazırlayan bu acımasız savaş, 15 Şubat 1989 yılın'da Mihail Gorbaçov'un emriyle sona erdi.¹⁴ Bu savaş, ABD için ikinci "Vietnam" savaşı olarak nitelendirilmektedir.¹⁵

1992 yılına kadar süren kanlı savaşın ardından ve Sovyetlerin geri çekilmesinden sonra, 28 Nisan 1992 tarihinde, Afganistan'da Sibgatullah Müceddidi'nin Başbakanlığı'ndaki Geçici Konsey, yönetimi devraldı. Sibgatullah Müceddidi, belirlenen sürenin bitiminde, yani Aralık 1992'de, görevi, Cemiyet İslami'nin lideri Burhaneddin Rabbani'ye devretti. Rabbani'nin Cumhurbaşkanlığını devralmasından sonra, muhalif mücahit gruplarla bir ateşkes anlaşması imzalandı. Ancak bir süre

¹² Özgür ÇINARLI, Afganistan-Küresel ve Bölgesel Güç Savaşları, Enerji, Terör, Uyuşturucu ve Toplumsal Yıkım, **Strateji Araştırma Dosyası(SAD)**,1,9 (2002)s 22.

¹³ SARAY, 1, a.g.e. s 10

¹⁴ ARMAOĞLU, a.g.e. s 212

¹⁵KOÇAOĞLU, Timur, Afganistan Ulusal Sorununun Uluslar arası Boyutlar, Ali AHMETBEYOĞLU (der.), **Afganistan Üzerine Araştırmalar**, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yay, İstanbul, 2002, s.302.

sonra, çatışmalar yeniden başladı ve Taliban, ortaya çıkışından yaklaşık iki yıl sonra, 27 Eylül 1996'da, Kabil'i ele geçirdi.¹⁶

Diğer taraftan, Afganistan, 1979 yılında Sovyetler Birliği tarafından işgal edildiği zaman, Afganistan halkı, işgalci güce karşı direnişe başlamıştı. Direnişe katılmayan halktan bir kesim de, Pakistan ve İran başta olmak üzere, dünyanın dört bir yanına göç etmek zorunda kaldı. Savaşlardan önce de zengin olmayan halk, savaşlar başladığında, gün geçtikçe daha da fakirleşti. Savaşlardan çok fazla etkilenenler, göç ettiği ülkelerde daha da fakirleşti. Pakistan'a mülteci olarak sığınan fakir Afgan halkı, çocuklarını Pakistan'daki medreselere yatılı olarak verdiler. Pakistan medreselerinde okuyanların, ileride, Taliban hareketinin elemanı oldukları bilinmektedir.¹⁷

1.2. Taliban Hareketinin Başlaması

Taliban, "talip" kelimesinin çoğulu olup, "medrese eğitimi almış kişilere" verilen bir isimdir. 29 Ekim 1994'te Kandahar'ı ele geçiren bir grup medrese öğrencisi, ülkede "Taliban" olarak anılmaya başlandı.¹⁸ Hareketin liderliğini, Molla Muhammed Ömer yapmaktadır.¹⁹

Molla Ömer ve grubunun, 1994'te iktidar arayışlarını başlattıklarında, otuz kişi civarında oldukları sanılmaktadır. Ekim 1994'e gelindiğinde, Taliban; Pakistan sınırı yakınlarındaki Spin Boldak'taki Hizb-i İslami üssüne saldırdığında, sayıları ikiyüzü bulmuştu. Aralık'ta 12 bin kişilik güçlü bir birlik haline geldiler. 1995 yılının ortalarında ise, Batıdaki Herat şehrine saldırdıklarında, sayıları neredeyse ikiye katlanmıştı.²⁰

İlk başta, Taliban, sıradan insanlar için, sokakları güvenli hale getirme, yasa, düzen, istikrar ve güvenliği sağlama vaadinde bulunduğu için "kurtarıcılar" olarak

---

¹⁶ Fahir ARMAOĞLU, 99. Yüzyıl Siyasi Tarihi I (1914-1989), T.İş Bankası Yay., Ankara, 1991, s. 900

¹⁷ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/866/pakistanla-taliban-arasinda-bilinmeyenler.aspx>. 18.02.2010 10:06:12

¹⁸ Faiza Mir Mansoor Akbar KUNDI, , Afganistan: sona Ermeye Savaş, Ali Ahmetbeyoğlu, **Afganistan Üzerine Araştırmalar**, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları, İstanbul 2002, 344.

¹⁹ Süleyman GÜNDÜZ, **Taliban- Ladin ve Amerika Kışkırtıcılığı, Afganistan, Afganistan Taliban ve Ladin**, y.y., Birey Yayıncılık, İstanbul 2001

²⁰ Jason BURKE, **El Kaide Terörün Gölgesi**, Çev: Ebru Kılıç, Everest Yayınları, İstanbul 2004, s.148:

karşılanmıştır. Halkı silahsızlandırıp, yozlaşma ve yolsuzluğu ortadan kaldırmayı taahhüt ettiler ve ‘şeriatı’ getirdiler. Başlangıçta bir reform hareketi olarak, halkın genel desteğini almayı başardılar. 1996 yılında Kabil’i ele geçirmelerine kadar, ülkeyi yönetme ve katı bir İslam biçimini dayatma niyetlerini ortaya koymadılar.²¹

Ancak, zamanla Taliban hareketi, uluslararası alanda olumsuz bir imaja sahip olmaya başladı. Batı dünyasında, ilkel, katı, Ortaçağdan kalma ve hoşgörüsüz politikalar ile özdeşleştirildi. Ancak Taliban, zaten yoksulluk ve iç savaşın var olduğu bir dönemde ülke yönetimine gelmişti.²²

1.3 ABD-Taliban İlişkileri

Taliban’ın hızlı bir şekilde ülke genelinde güçlenmesinde, şüphesiz dış desteğin önemi büyüktü. Bu dış desteklerin başında, ABD geliyordu. ABD’nin Taliban’a desteği, ulusal çıkarları ile doğru orantılıydı. Taliban’ı, başta ABD olmak üzere, Suudi Arabistan ve Pakistan’da destekliyordu. ABD’nin Taliban’a bakışındaki temel belirleyici unsur, Hazar Denizi bölgesinin, gelecek yıllarda “enerji sağlayıcısı” konumunu muhafaza edebileceği düşüncesi idi.²³

Bölgeye baktığımızda, bölgedeki enerji kaynakları açısından en zengin ülke, Türkmenistan’dır. Türkmenistan’ın doğalgaz ve petrol kaynakları, özellikle 90’li yılların ikinci yarısından itibaren, Amerikan Unocal şirketi tarafından, bir boru hattıyla, Hint Okyanusu’na indirilmek istenmiştir.²⁴ Bu boru hattının, Afganistan üzerinden geçirilmeye çalışılması ile ortaya çıkan stratejik mücadele, ABD ve Rus şirketleri arasındaki rekabeti de gün yüzüne çıkarmıştı. ABD bu bağlamda, Taliban’a güvenerek, Afganistan topraklarında öne çıkmayı hedefliyordu. Ayrıca ABD’nin Taliban’ı desteklemesindeki diğer nedenler ise, Taliban’ın, İran karşıtı olması ve bölgedeki Rus gücünü sınırlama isteğidir.²⁵

²¹ John L. ESPOSITO, **Kutsal Olmayan Savaş**, Çev.: Nuray Yılmaz ve Ertan Yılmaz, Oğlak Bilimsel Kitaplar, İstanbul 2003, s.31-32.

²² Mustafa GÜLER, “Afganistan”, **Kara Kuvvetleri dergisi**, Yıl 2, s. 9, Ankara 2004, 21:

²³ Rauf, BEG Adı Afganistan’dı, **Talibanların Eline Nasıl Düştü**, Turan Kültür Vakfı Yay., İstanbul, 2001, s.19.

²⁴ Ahmet RAŞİD, Taliban, İslamiyet, Petrol Ve Orta Asya’da Yeni Büyük Oyun, İstanbul, 2001, s. 43, 44.

²⁵ İrfan kaya ÜLGER, Taliban: Afganistan’da “pax American” İslamcı Militanı, **Avrasya Dosyası**, 4,3-4, (sonbahar- kış, 1998- 1999) s.109

ABD, iyi ilişkiler kurduğu Pakistan aracılığıyla Taliban'ı etkileyebileceğini düşünmüştü. Bu düşüncenin sebebi ise, Hindistan ile bölgede ihtilaflar yaşayan Pakistan'ın, Orta Asya'ya açılacak enerji kaynakları üzerinden, ekonomik ve diplomatik kazanç hedeflemesidir. Böylece Pakistan, Afganistan'ın iç politikaları üzerinde, diğer ülkelere oranla, göreceli bir üstünlüğe sahip olacaktı. Bu üstünlüğün nedeni ise, Sovyetler Birliği işgali döneminde, başta ABD olmak üzere, Batılı ülkeler tarafından Afganistan'a yapılan yardımların Pakistan üzerinden gerçekleştirilmesiydi.²⁶

Bu çerçevede, 90'lı yılların özellikle ikinci yarısında, Türkmenistan, Afganistan ve Pakistan güzergâhlarını izleyen ve bazıları da, Hindistan'a kadar uzanan petrol ve doğalgaz projeleri hayata geçirilmeye çalışıldı.

Bu tarihten itibaren, Taliban'a gösterilecek destek, jeo-stratejik hedeflerin yanında, jeo-ekonomik öncelikler de taşımaya başladı. Bu düşüncüyü, 19 Nisan 1986'da, ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Robin Raplel, "siyasi istikrar oluşmazsa, buradaki ekonomik olanakların elimizden kaçmasından endişeleniyoruz" ifadesiyle desteklemiştir.²⁷

Ancak Afganistan'da bu tip projeler, istikrarsız ortamdan ötürü hayata geçirilemedi. ABD'nin Afganistan'a askeri müdahalesinden sonra, bu projeler, yeniden tartışılmaya başlandı. Ancak Afganistan'da istikrar sağlanırsa, orta vadede, Hazar enerji kaynakları denkleminde, bu ülkenin, önemli bir rol oynayabilecektir.

ABD, Sovyetler Birliği, Afganistan'dan çekildikten sonra, Cenevre Anlaşmaları çerçevesinde, Mücahitlere yaptığı yardımı kesti ve Afganistan'ı, Pakistan aracılığıyla kontrol altında tutarak, bu ülkede kendi denetimini sağlamaya çalıştı. ABD, 1994'te Taliban'ın Afganistan sahnesinde belirlediğinde, bu hareketin köktenci anlayışa sahip olmasına rağmen, İran gibi, Şii İslam ideolojisi ihraç etmekten ziyade, geleneksel bir toplum kurmaya çalıştığını düşündü.²⁸ ABD'ye göre, Taliban, ABD aleyhtarı değil, sadece modernizm karşıtıydı. ABD'nin Taliban'ı bu şekilde algılamasının altında,

---

²⁶ Esat ARSLAN, Afganistan Harekâtı sonrasında Orta Asya Yeniden Biçimlenirken , **Stratejik Araştırmalar Dosyası (SAD)**, 1,11,(2002) s. 13–16

²⁷ Cenk PALA, Afganistan Savaşı'nın Hazar Boru Hattı Projelerine Etkisi, "Kırmızı Kalem" Bu Kez Kimin Elinde? **PetroGas Dergisi**, Sayı 26 Kasım-Aralık 2001, s.38-43

²⁸ Ahmet RAŞİD, a.g.e. s 50.52

Taliban'ın, Afganistan'a barış getirme, uyuşturucu ticaretini kesme, ülkeyi mayınlardan temizleme, halkı silahsızlandırma ve terörist yetiştirilen kampların kapatılacağına dair beyanatlar vermesi yatıyordu.²⁹

1.4 ABD'nin Taliban Dönemindeki Politikası

ABD'nin Taliban'ı destekleme nedenlerinden birisi, bölgede, İran'ın etkisini engelleme ihtiyacıdır. Taliban'ın uygulamaları, içte "düzen" sağlamasına rağmen, dışarıda olumsuz bir hava uyandırmıştır.³⁰

Taliban'ın, verdiği sözlerinin hiç birini tutmaması ve uyguladığı politikaları, ABD ile ilişkilerine olumsuz bir şekilde yansımıştır. ABD ile Taliban'ın ilişkilerinin bozulmasının nedenlerinden biri, Taliban lideri Molla Ömer'in kendisine destek vermeyen ülkelerle siyasi ilişkilerini ümmet prensibine dayandırmasıdır. Bu bağlamda, Molla Ömer, ABD ve Batılı ülkelerin, Irak, Filistin, Keşmir, Endonezya ve Çeçenistan'a karşı uyguladığı siyaseti eleştirmiştir.³¹

ABD'nin uluslararası düzeyde Taliban'ı tanımamasına engel olan en önemli iki neden, 1998 yılına kadar kadın hakları meselesi ve 1998 sonrasında da Bin Ladin ve örgütüne mal edilen saldırılardır. Ancak burada vurgulanması gereken nokta, ABD'nin Taliban yönetimini resmi olarak tanımamasına rağmen, hiç zaman dışlamadığıdır.³²

Ağustos 1998'den sonra, Usame Bin Ladin, ABD ile Taliban arasındaki ilişkilerin gerginleşmesinde önemli bir rol üstlenmiştir. 7 Ağustos 1998'de Kenya ve Tanzanya'daki büyükelçiliklerinin bombalanması üzerine ABD, Afganistan'da terörist yetiştiren kampları olduğunu ileri sürdüğü Usame Bin Ladin'i sorumlu tutmuştur. Molla Ömer, Ladin'in korunacağını açıklaması üzerine ABD, Celalabat ve Host'taki kampları bombalamıştır.³³

21 Ocak 1999'da, BM Güvenlik Konseyi, Taliban'a ateşkes çağrısında bulundu. Mart 1999'da geri dönen BM görevlilerinin, barış görüşmeleri başlatma çabaları,

²⁹ RAŞİD, a.g.e. s 361-366

³⁰ **Afganistan ve Taliban ve Ladin**, İstanbul: Birey Yayıncılık, 2001, s. 17-18

³¹ Mustafa ÖZCAN: Büyük Oyun 11: Taliban Sonrası Afganistan, Der: Ali AHMETBEYOĞLU, **Afganistan Üzerine Araştırmalar**, İstanbul, 2002.s.361

³² <http://www.semaverdergisi.com/Afganistan-savasi-neden-yasa-disi-5306.html> Semaver 25.01 2011

³³ RAŞİD, a.g.e. s 387

yeni çalışmaların başlaması sebebiyle başarılı olamadı. Bin Ladin'i tekrar isteyen ve reddedilen ABD, Taliban'ın ülkesindeki varlıklarını dondurdu, ticari ve ekonomik yaptırımlar uygulama kararı aldı. 15 Ekim 1999'da, BM Güvenlik Konseyi, Taliban'a karşı sınırlı yaptırım uygulama kararı aldı ve Kasım 1999'da BM Taliban'a uçuş yasağı getirdi.³⁴

19 Temmuz 1999'da, BM yapısı içerisinde Ladin'i teslim ya da sınır dışı etmemekte ısrar eden Taliban yönetimi ile müzakere çerçevesinde, biraz daha gizli kalması istenen bir yapılanma ortaya çıkmıştır. 1997 yılından beri ABD, Rusya Federasyonu'nun oluşturulmasını istediği "6+2" olarak bilinen müzakere grubu, ilk toplantısını gerçekleştirdi. BM, Taliban yönetimi ile ilişkileri iyileştirmek için, Lakhdar İbrahimi'yi görevlendirdi.³⁵

İbrahimi, bu grupta, Afganistan ile sınırdış olan altı ülkenin; Pakistan, İran, Çin, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan ile +2'yi temsil eden Rus ve ABD'li yetkilileri ve bazı görüşmelerde de, Taliban yetkililerini bir araya getirdi. BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın, 17 Ağustos 2001 tarihli raporunda, "6+2" üyelerinin, Taliban ile müzakerelerinin, 2000 yılından itibaren kesilmediği ifade edilmiştir. Ancak George W. Bush, ABD Başkanı seçildikten sonra, görüşmeler zora girdi. 19 Aralık 2000 tarihinde, BM Güvenlik Konseyi, Taliban'a karşı ekonomik yaptırımların artırılmasına karar verdi.³⁶

ABD'nin büyükelçiliklerine düzenlenen saldırılar ve Ladin'in Suudi Arabistan vatandaşı olmasına rağmen, Kraliyet ailesi aleyhinde çalışması, Taliban ile bu ülke arasındaki ilişkileri bozdu. Kendisine destek veren ülkeleri kaybetmeye başlayan Taliban'a karşı İran ise, sınırında büyük bir tatbikat başlattı ve sınırına asker kaydırıldı. Ocak 2000'de Çeçenistan'ı bağımsız bir devlet olarak tanıyan Taliban yönetimi, bu sayede Rusya Federasyonu'nun da tepkisini çekti.³⁷

Mart 2000'de gerçekleştirilen İslam Konferansı, barış görüşmeleri için uygun ortam hazırlasa da, bu görüşmeler, bir sonuca ulaşamadı. Mayıs 2000'de Rusya

³⁴ RAŞİD, a.g.e. s 389-392

³⁵ Jean- charles BRISARD ve Guillaume DASQUIE, *Yasaklanmış gerçek Bin Ladin*, İstanbul, 2002, s.40,41

³⁶ BRISARD ve DASQUIE: a.g.e. s.56-59

³⁷ Emin DEMİREL: *Taliban El Kaide, Ladin ve Paylaşılmayan Ülke Afganistan*, İstanbul, 2002, s.48

Federasyonu, Afganistan'da bulunan Taliban denetimindeki terörist yetiştirilen kampları bombalamaya hazır olduklarını belirtti. Tek başına bombardımanda bulunmaması için Rusya Federasyonu'nu engelleyen ABD'dir. O dönemde müşterek bir askeri müdahale gerçekleşmemiş; ancak Clinton ile Putin yönetimleri, Taliban'a komşu ülkelere köktencilik ihraç edilmemesi için uyarılarda bulunmuşlardır.³⁸

Taliban yönetimi, kadınlara eğitim yasağı ve toplum içine çıkmama gibi en radikal yaklaşımlarla ülkeyi yönetiyordu. Talibanın siyasi amacı, Afganistan'da İslam devleti kurmak, halkı silahsızlandırmak ve tüm ülkede Şeriat yasasının katı bir şekilde uygulamasını sağlamak idi. ABD'ye yönelik 11 Eylül ve İngiltere'ye yönelik 7 Temmuz terör saldırıları, uluslararası ilişkilerde birçok değişime neden oldu. 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen saldırılar, Taliban rejimi için sonun başlangıcı olmuş, saldırıların sonuçlarından en çok etkilenen ülke, doğal olarak Afganistan idi.³⁹

ABD'nin saldırılardan sorumlu tuttuğu El Kaide örgütünün, Afganistan'da bulunan lideri Usame bin Ladin'in iadesini istemesi ve Washington yönetiminin tüm ısrarlarına rağmen, Taliban'ın, Ladin'i teslim etmemesiyle başlayan kriz, Kabil yönetimini bir anda terörizmin savunucusu konumuna getirdi.⁴⁰

ABD, terörü finanse etmesi, Usama Bin Ladin'i barındırması ve himaye etmesi gerekçesiyle Afganistan'a saldırı düzenledi. Ancak, ABD Özel Kuvvetlerinin, 2 Mayıs 2011 tarihinde Pakistan'ın Abottabad kentinde düzenlediği hava ve kara destekli operasyonda, Bin Ladin'in ölü olarak ele geçirilmiş olması, ABD'nin Afganistan'a saldırılarının gerekçesiz ve tutarsız olduğunu ortaya koydu.⁴¹

1.5. 11 Eylül 2001'de ABD'ye Düzenlenen Terörist Saldırıları

ABD'ye yönelik 11 Eylül 2001'de gerçekleştirilen terörist saldırılar, gerek ABD'yi gerek uluslararası toplumu çok derinden etkilemiştir. American Airlines'a ait Boeing 767 ve Boeing 757 tipi iki uçak kaçırılmış, birbiri ardına Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerine çarparak, kulelerin çökmesine neden olmuştur. Ardından yine 767 tipi

³⁸ ÖZCAN: a.g.m. s.364

³⁹ BRISARD ve DASQUIE: a.g.e.s22.

⁴⁰ Ebubekir ÖZTÜKEN, **Afganistan Ülke Raporu ve Mültecilerin Durumu**, İstanbul, Yayınlanma Tarihi : 11.06.2009

⁴¹ http://www.bbc.co.uk/pashto/world/2011/05/110502_hh-osama-killing.shtml/12.05.2011

üçüncü bir uçak, ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'a çarptırılmış ve bina kısmen çökmüştür.⁴²

Son olarak 575 tipi dördüncü bir uçak ise, Pensilvania'nın Pittsburg kenti yakınlarında düşürülmüştür. Söz konusu uçakları kaçırarak on beşi Suudi Arabistan, ikisi Birleşik Arap Emirlikleri, biri Lübnan ve bir diğeri de Mısır uyruklu eylemcilerin, yetkililerden herhangi bir talebi olmamıştır. Saldırıları sonrasında, ABD'de önemli bir can ve mal kaybı meydana gelmiştir.⁴³

Ortaya çıkan kayıpların, günümüz dünya şartlarında, orta ölçekli bir devletin, ABD'ye karşı düzenli askeri birliklerinin gerçekleştirebileceği bir silahlı saldırının boyutlarını aştığını bile söylemek mümkündür. Ülke genelinde çok ciddi bir endişe yaratan saldırıların ardından, ülkede geniş güvenlik önlemleri alındı: Havaalanları, resmi binalar dâhil bütün binalar boşaltılmış ve uçak seferleri iptal edilmişti. ABD Başkanı Bush, acil durum ilan ederek, yedek askeri birlikleri göreve çağırdı.⁴⁴

Herhangi bir örgüt, saldırıların sorumluluğunu resmen üstlenmemiş olmakla birlikte, 20 Eylül 2001'de yaptığı konuşmasında, ABD Başkanı Bush, Amerikan hedeflerine yönelik daha önce Tanzanya, Kenya ve Yemen'de gerçekleştirilen saldırılardan sorumlu tutulan El Kaide Örgütü'nün, son saldırıların da faili olduğuna dair yeterli delilin bulunduğunu iddia etti.⁴⁵

İngiliz Hükümeti de, ABD'yi destekledi ve saldırıların El Kaide Örgütü tarafından gerçekleştirildiğine dair yeterli kanıtların bulunduğunu dünya kamuoyuna açıkladı. İngiltere Başbakanı Tony Blair'e göre, konuya ilişkin hazırlanan belgede, yeterli kanıtların olduğuna dair şüphe yoktur. Bütün bunlara rağmen, Usame Bin Ladin, yaptığı açıklamalarında, saldırılarla herhangi bir ilişkisi olmadığını ifade ederek, sorumluluk üstlenmekten kaçınmıştır.⁴⁶

---

⁴² Sean, D. MURPHY, *Contemporary Practice of The United States Relating to International Law*, **American Journal of International Law.**, Vol. 96, 2002, s. 240.

⁴³ Ahmet, H. TOPAL, **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, Ankara: Beta, 2004, s.231;

⁴⁴ Sertaç, H. BAŞREN, **Uluslararası Hukukta devletlerin Münferiden Kuvvet Kullanmalarının Sınırları**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2003, s. 125

⁴⁵ TOPAL, a.g.e. s. 232–233.

⁴⁶ <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2010/09/2010920-8.htm>. 19.05.2010

Yine de saldırılardan sonra, ABD, Usame Bin Ladin'in saldırılardan sorumlu olduğuna dair yeterli delilin olduğunu iddia ederek, Taliban Yönetimi'nden, El Kaide Örgütü'nün lider kadrosu dahil olmak üzere, Afganistan topraklarında saklanan bütün teröristlerin, ABD'ye teslim edilmesini, ülkedeki terörist kampların kapatılmasını, Amerikan vatandaşları ile yabancıların korunmasını istemiş; söz konusu taleplerin yerine getirilmemesi halinde, Taliban Yönetimi'nin de, Ladin ile aynı muameleye tabi tutulacağını açıklamıştır. Taliban Yönetimi, hemen saldırıları kınayarak, Ladin'in söz konusu eylemleri gerçekleştirdiğine dair yeterli delilin bulunmadığını ve bu saldırıları gerçekleştirebilecek potansiyelinin olmadığını ileri sürdü.⁴⁷

1.6. 11 Eylül Saldırıları ve Afganistan

ABD'nin, ilk önce, 1991'de Irak'a karşı düzenlediği, dış ülkelere yönelik askeri operasyonlar, 11 Eylül saldırıyla birlikte yeni bir biçim kazandı. Bu safhada ABD, artık dış ülkelere saldırmakla kalmaz, işgal ettiği ülkelerde rejimi değiştirme hedefi gütmektedir. Bu çerçevede 90'dan bu yana Romanya, Nikaragua, Afganistan ve Yugoslavya gibi ülkelerde, iktidar karşıtı gerici güçleri destekleyerek ve çeşitli kirli yöntemleri kullanarak, istekleri doğrultusunda iktidar değişikliğini gerçekleştirmeyi başarmıştır.⁴⁸

11 Eylül olayından sonra ise, dış ülkelere müdahale biçimlerine yenisi eklendi. 7 Ekim 2001'de Usame bin Ladin'i yakalamak ve El Kaide örgütünü tasfiye etmek gerekçesiyle düzenlenen askeri operasyonla Afganistan işgal edilerek, yıkılan Taliban rejimi yerine, kukla bir iktidar tesis edildi. Bu arada, Irak'a yönelik benzer bir operasyon için hazırlıklar sürdürüldü. ABD, Irak'ı işgal edip, Saddam rejimini değiştirme konusundaki niyetini açıkça ilan etti.⁴⁹

Bu dönemde ABD, dünyanın çeşitli yerlerinde konuşlanmış askeri üslerini güçlendirdi, bu noktalara yüz binlerce ek kuvvet sevk etti. Washington, terörle mücadele bahanesiyle girdiği birçok ülkeyi, açık bir işgal altında tutmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra terk edilen klasik sömürgeci yöntemler (açık işgal) yeniden

⁴⁷ 'Bin Laden Says He Wasn't Behind Attacks', CNN website, 16 Eylül 2001,

⁴⁸ Hakan TUNÇ, *Amerikan'ın Irak Savaşı*, Harmoni, Yayınevi, İstanbul, 2004.s 103

⁴⁹(ERTEM,http://www.cnnturk.com/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=524&haberid=84058, 11.09.2010.

diriltiilmiş, ancak bu politika, geçmişten farklı olarak, diğer güçlerden, ya müttefik kazanmakta ya da onay almaktadır.⁵⁰

Çıkarları gereği her ikisinin dışında kalanlar ise, seyirci rolü oynamayı tercih etmektedir. Afganistan, ABD önderliğinde bir emperyalist-kapitalist ittifakın ortak saldırısı sonucu işgal edildi ve devrilen Taliban yönetimi yerine, Hamid Karzai'nin başkanlığında, ABD sempatzanı bir rejim ikame edildi.⁵¹

Afganistan'a girmek kolaydı, lakin çıkmak zordu. Gerçekleştirdiği iktidar değişikliğine rağmen, ABD ve müttefiklerinin, bu ülkede, uzun süreli bir hegemonya sürdürebilmeleri ve mevcut siyasal dengeyi koruyabilmeleri konusunda mutlak bir garantileri bulunmamaktadır.⁵²

ABD tutkalıyla ayakta tutulan gerici ittifakta da her an yeni çatlaklar meydana gelebilir. Ayrıca yok edilemeyen Taliban ile bin Ladin güçleri, yeniden toparlanarak karşı saldırıya geçebilir. Son dönemde hükümete karşı düzenlenen ve en son Başbakan Hamid Karzai'yi de hedef alan askeri eylemler, Afganistan'daki aşiretler ve etnik gruplar arasındaki çelişki ve çekişmelerin törpülenemediğinin ve sınırlı da olsa iç savaşın devam ettiğinin somut bir örneğidir. Gelişmelerin seyri ve niteliği, Afganistan'da yaşanacak arbedelerin ve çatışmaların, daha uzun süre devam edeceğini göstermektedir.⁵³

---

⁵⁰, Tayyar ARI, **İran, Irak ve ABD**, 1.Bask ı, Alfa Yayınlar ı,İstanbul, 2004. s. 149

⁵¹ **Milliyet Gazetesi**, 19 Aralık 2001

⁵² **Sabah Gazetesi**, 09.10.2010

⁵³ **Zaman Gazetesi**, 18 Kasım 2001

BÖLÜM 2: 11 EYLÜL SADIRISI VE ABD'NİN AFGANİSTAN'A ASKERİ MÜDAHALESİ

2.1. Afganistan'a Müdahale İçin Yapılan Hazırlıklar

2.1.2. Müdahale Öncesi Terör Saldırıları İle İlgili Olarak BM ve NATO Tarafından Alınan Kararlar

11 Eylül 2001'de ABD'de meydana gelen terör saldırılarından sonra BM Güvenlik Konseyi, 4370 sayılı toplantısında ve 1368 sayılı kararında, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin amaç ve ilkelerini yeniden teyit ederek, terörizmin neden olduğu uluslararası barış ve güvenliğe ilişkin tehditlerle her türlü araçla mücadele etmeye karar vermiştir.⁵⁴

Konsey, Birleşmiş Milletler Sözleşmesine uygun olarak bireysel ya da kolektif meşru müdafaa hakkını ifade ederek; 11 Eylül 2001 tarihinde New York, Washington D.C. ve Pennsylvania'da meydana gelen terörist saldırıları kınamış ve her hangi bir terörizm fiili gibi bu tür filleri, uluslararası barış ve güvenliğe karşı tehdit olarak nitelendirmiştir.⁵⁵

28 Eylül'de Konsey tarafından alınan 1373 sayılı kararda ise, terörist eylemlerin, uluslararası barış ve güvenliğe tehdit oluşturduğu belirtildikten sonra, bütün devletlerin, terörizme karşı mücadelede işbirliği yapmaları çağrısında bulunulmuş ve bütün devletlerden terörist eylemlerin finansmanının engellenmesi istenmiştir.⁵⁶

BM Genel Sekreteri Kofi Annan, BM'nin mevcut kararlarının, ABD'nin 11 Eylül 2001'de terör saldırılarına karşılık verme hakkını tanıdığını ve Güvenlik Konseyi kararlarının uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdidi, saldırı olarak tanımladığını ve bireysel ya da ortaklaşa meşru müdafaa hakkını teyit ettiğini söylemiştir.⁵⁷ Ancak BM Sözleşmesine taraf olan ülkelere silahlı güç kullanma

---

⁵⁴ Enver BOZKURT, **Birleşmiş Milletler Sisteminde kuvvet kullanımı**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara,2003

⁵⁵ Fatma TAŞDEMİR, Taliban Bağlamında Bölgesel ve Küresel Güvenlik Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme, Editörler Refet Yiyanç, Hakan Taşdemir, **Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, Seçkin yayıncılık San. Ve Tic. A.Ş., Ankara,2002.s.299

⁵⁶ İbrahim KAYA , 11 Eylül Saldırıları Ve Sonrası : Uluslararası Hukukta Askeri Müdahale, **Stratejik Analiz**, S.:19, ASAM Yay., Kasım 2001, s.102-107

⁵⁷ Erol BİLBİLİL, İç Yüzü ve Perde Arkasıyla NATO- İstanbul Zirvesi ve Geniş Ortadoğu stratejisi, Otopsi Yayınları, İstanbul,2004.s.36

hakkının verilmesi, beş daimi üyeden hiç birinin karşı çıkmaması şartıyla mümkün olmaktadır. Ancak Güvenlik Konseyi, BM çatısı altında askeri güç kullanımına izin vermemektedir.⁵⁸

Saldırıların hemen ardından, NATO Konseyi, 11 Eylül'de yayınladığı bir bildiriyle saldırıları kınamış, saldırılardan duyduğu üzüntüyü ve ABD halkı ile olan dayanışmasını dile getirmiştir.⁵⁹ 12 Eylül 2001 tarihinde Kuzey Atlantik Konseyi toplanarak, bir gün önce ABD'ye karşı işlenen saldırıları ele almıştır. Konsey, bu saldırının, Amerikan Birleşik Devletleri'nin dışarıdan tevcih edildiğinde karar verilirse, NATO'nun 5. maddesinin kapsamı dâhilinde bir fiil olarak kabul edileceğine karar vermiştir.⁶⁰

Toplantıdan sonra, NATO Genel Sekreteri George Robertson, yaptığı açıklamada, AB'nin silahlı bir saldırının objesi haline geldiğini belirterek, İttifakın bu saldırıyı, dışarıdan yapılmış bir saldırı olarak değerlendirebileceğini açıkladı. Böylece bir kararın alınması halinde ise, müttefiklerin hangi ölçütlerde destek sağlayacaklarına kendilerinin karar vereceğini belirtti.

Robertson, yaptığı açıklamada, isterse ABD'nin de BM Antlaşması'ndan kaynaklanan hak ve yükümlükleri dâhilinde, diğer müttefiklerden bağımsız bir mücadele yürütebileceğini söyledi. Öte yandan NATO'nun bu yöndeki kararları, George Robertson tarafından, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne iletildi.⁶¹

Konuyla ilgili olarak 2 Ekim 2001'de biraraya gelen NATO ülkeleri, ABD'nin, 11 Eylül terör saldırılarını yapanların Ladin ve Afganistan ile bağlarının olduğuna dair kanıtların yeterli olduğunu ve 5. maddenin geçerlilik kazandığını belirttiler. Bu bağlamda, ABD'nin İttifaktan beklentilerini bildirmesi de istendi.⁶²

ABD'nin, Afganistan'a misilleme amaçlı operasyonlara yönelik olarak NATO'ya iletildiği sekiz maddeden oluşan çok gizli istekler listesinin gerekçeleri, NATO

⁵⁸ Mehmet AKKURT, *Afganistan Yapılanmasında Siyasi Ve Ekonomik Stratejiler*, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2004. s.236

⁵⁹ Sezgin, KAYA, *Avrupa Birliği'nde uluslararası Terörizmle Mücadele Alanında İşbirliği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2002.s.114

⁶⁰ Hamza İLBEĞİ, *Terörizm ve Terörizmin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Gelişmeler*, Basılmamış yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2002.164

⁶¹KAYA, a.g.e.

⁶²İLBEĞİ, a.g.e

tarafından yeterli bulunmuş ve beş madde, 4 Ekim 2001’de uygulamaya konulmuştur. ABD’nin istekleri şunlardır⁶³:

- İstihbarat alanında işbirliği ve bilgi paylaşımı,
- Terörle mücadele eden müttefiklere veya diğer üyelere destek verilmesi,
- NATO toprakları üzerinde bulunan ABD üslerinin güvenliğinin sağlanması,
- NATO üslerinden yararlanılması,
- Hava sahalarının, ABD’ye açılması,
- Havaalanı ve limanların, ABD’ye açılması,
- NATO gücünün Doğu Akdeniz’e kaydırılması,
- Erken Uyarı Uçaklarından faydalanılması.

2.2. ABD’nin Afganistan’a Girme Nedenleri

Soğuk Savaş sonrasında Batılıların, özellikle Amerika’nın, yayılmacı amaçlarına somut neden gösterebilmesi için yeni bir düşman arayışına girdiği bilinmektedir. ABD’nin, düşman olarak İslam dinini ilan ettiği, bir anlamda İslam ile girişilen “uygarlıklar savaşı” adı altında, Sovyetler Birliği yerine, yeni bir düşman, yeni bir hedefin üretildiği, şeklinde sıra dışı fikirler ortaya atılsa da⁶⁴, ABD’nin Afganistan’ı işgalinin nedenleri, yenedünya düzeni göz önüne alınarak, daha farklı şekilde ortaya konulabilir. Bu anlamda, ABD’nin son yıllarda Afganistan’a bakışını genelleyecek olursak, şu hususlar dikkati çekmektedir.⁶⁵

ABD’nin İran’a yönelik çevreleme politikasında, Afganistan’ın önemli bir rolü bulunmaktadır. Taliban’ın ortaya çıkması, İran’ın doğu sınırında Sünni bir tampon bölgenin oluşturulmasına neden olurken, bu durum, ABD’nin stratejik çıkarlarıyla örtüşmüştür. Böylece ABD açısından İran’ın Orta Asya’ya yönelik ticaret yolları

⁶³Kuzey Atlantik Konseyi Toplantısından Tarihi Karar Çıktı, Milliyet, 3 Ekim 2001

⁶⁴ Emre KONGAR, <http://www.ntvmsnbc.com/news/245912.asp>, 12.11.2011

⁶⁵ Afganistan ve Taliban Hareketi ile ABD, Rusya Federasyonu, Pakistan, İran, Hindistan, Çin Halk Cumhuriyeti ve Orta Asya Cumhuriyetleri’nin Afganistan’a Yönelik Politikalarının Değerlendirilmesi, Genelkurmay ATASE Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi (SAREM) Yay., Ankara, 2001.

üzerindeki tekelinin kırılması, alternatif güvenli bir ticaret ve boru hattı güzergâhının temin edilmesi politikasının gerçekleştirilmesi olanağı belirlemiştir.

Taliban'ın terörizme verdiği destek, özellikle Usame bin Ladin'e Afganistan'ın ev sahipliği yapması.

Taliban'ın uyuşturucu ticaretindeki rolü dikkat çekicidir. Taliban'ın önemli bir afyon üreticisi olan Afganistan'daki uyuşturucu üretimini sürdürmesi ve bunun ticaretinden gelir elde etmesi, ABD'nin stratejik ilgisini çekmiştir.

Bölgede bir dengenin ve istikrarın sağlanmasının, Orta Asya'daki zengin enerji kaynaklarının dünya pazarlarına çıkarılmasındaki kilit rolü. Bu durumda, Afganistan'ın istikrarlı hale getirilmesi ihtiyacı.

Orta Asya Cumhuriyetleri'nden gelip, Afganistan ve Pakistan üzerinden dünya pazarlarına açılacak doğal gaz ve petrol yollarının garanti altına alınabilmesi, ABD'nin Afganistan'a yönelik orta ve uzun vadedeki stratejik politikalarının önemli bir bölümünü oluşturması.⁶⁶

Enerji kaynaklarının Rus kontrolünden kurtarılması.

Amerikan şirketlerine bölgede destek verilmesi.

Şeklinde özetlenebilecek bir eksene girmiştir. Bu değişiklikle ABD'nin Hazar merkezli yenedünya düzeni kurma hedefine yöneldiği söylenebilir.⁶⁷

ABD'nin Afganistan'a müdahalesinin nedenleri, bu genel bakışın ışığında daha ayrıntılı incelemeye muhtaçtır. ABD'nin bu ülkeye odaklanmasının gereği ve bunun temel gerekçeleri, aslında 11 Eylül saldırılarından yaklaşık 9 ay önce hazırlanan bir raporda ortaya konulmuştu.⁶⁸ Rapora göre ABD, Afganistan üzerinde kurulacak bir denetimle, nükleer güce sahip olan tüm bölge güçlerine ve bu alanda çalışmalar yapan İran üzerinde bir denetim sağlayacaktı. Ayrıca Afganistan'ın kontrol edilmesi ile bu bölgedeki jeo-kültürel dinamikleri istediği zaman harekete geçirebilme

---

⁶⁶ Ertan EFEGİL, Washington'un Hazar Havzası Politikası ve Türkiye, *Avrasya Dosyası*, Yaz 2000, Cilt 6, S.2.

⁶⁷ Mehmet EROL, Seyfettin ve Çiğdem, TUNÇ, 11 Eylül Sonrası ABD'nin Küresel Güç Mücadelesinde Orta Asya, *Avrasya Dosyası*, Sonbahar 2003, Cilt 9, Sayı 3, s.17. 74

⁶⁸ RAŞİD, a.g.e. s.248

imkânına kavuşacaktı. Öte yandan, Balkanlar ve Kafkaslar sonrasında, Asya'dan güneye inen üçüncü geçiş yoluna hâkim olmak suretiyle, ABD kontrolü elde edecekti.⁶⁹

ABD'nin müdahale nedenlerinden birinin de, büyük yatırımlar yaptığı Özbekistan ve Kazakistan da istikrar sağlamak ve menfaatlerini kollamak olduğu dile getirilmektedir.⁷⁰

2.3. Afganistan'a Askeri Müdahale ve BM'nin 51. Maddesine Göre Meşru Müdafaa Hakkı

BM Sözleşmesinin 51. maddesi, “silahlı bir saldırının vuku bulması halinde, devletlerin bireysel veya toplu olarak savunma haklarını kullanabileceklerini” öngörmektedir. Meşru müdafaa hakkının doğması için birtakım gereklilikler mevcuttur. Bunlardan birincisi, “silahlı saldırının vuku bulmuş olması”dır. Bu bağlamda vuku bulmamış bir saldırı olasılığı, meşru müdafaa hakkını doğurmaz.⁷¹ Nitekim İsrail'in 1981'de nükleer silah ürettiği gerekçesiyle Irak'taki bir nükleer tesisi vurması, bu kapsamda kabul edilmemiştir. 51. maddeye göre devletler, yalnızca bireysel olarak değil, toplu olarak da meşru müdafaa haklarını kullanabilirler. Bu amaçla bir takım devletler bir araya gelerek savunma örgütleri kurmuşlardır. Öte yandan 51. maddeye göre, terör konuları, Güvenlik Konseyi'ne intikal edene kadar meşru müdafaa hakkı kullanılabilir.⁷²

Meşru müdafaa kavramı, tanımı gereği, en az iki taraf gerektiren bir olgudur. BM Sözleşmesinin lafzında, meşru müdafaaı doğuracak silahlı saldırıyı, bir devletin doğrudan yapmış olma zorunluluğu yoktur. Silahlı saldırının gerçekleşmiş olması yeterlidir.⁷³

Taliban yönetiminin denetiminde olan topraklarda bulunan bir örgütün, başka bir devlete yönelik saldırılarda bulunması, uluslararası hukukun, Afganistan tarafından

---

⁶⁹ RAŞİD, a.g.e. s.249-50

⁷⁰ ÖZCAN, a.g.m. s.367

⁷¹ Ayşe ÖZKAN,, ‘Uluslararası Hukukta Birleşmiş Milletler ve Afganistan Operasyonu’ **Avrasya Dosyası**, C.8, S.1, BM Özel, 2002, s. 243.

⁷² Sevin TOLUNER, Nikaragua'ya Karşı Askeri ve Benzeri Faaliyetler Davası'ndaki Yargı ve Meşru Müdafaa Hakkı” Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları, (İstanbul: Beta, 2000), s. 354-369;

⁷³ İbrahim KAYA, 11 Eylül Saldırıları Ve Sonrası Uluslararası Hukukta Askeri Müdahale ,**Stratejik Analiz**, S.19, ASAM Yay., Kasım 2001, s.102-107

ihlali olarak yorumlanmıştır.⁷⁴ Meşru müdafaa, uluslararası hukukta kabul gören yaklaşıma göre, 'gereklilik' ve 'orantılılık' vasıflarını da taşımaktadır. Başka bir deyimle saldırıyı engellemek için askeri güç kullanılmasından başka hiçbir çare kalmamalı ve meşru müdafaa amacıyla kullanılan askeri güç, yapılan haksız saldırı ile orantılı olmalı, aşırı zarar verilmemelidir.⁷⁵

Afganistan'a yapılan askeri müdahale sona ermeden, orantılılık kıstasının yerine getirilip getirilmediğini değerlendirmek yanlıştır. Gereklilik kıstasına gelince, terörist örgütü barındıran ülkenin, bundan vazgeçmesi haline hukukun ihlali sona erer. Afganistan'a yapılan müdahale öncesi, Taliban yönetimi, kanıt olmadan EI-Kaide'ye ilişkin bir sınırdışı etmenin söz konusu olamayacağını belirtmiştir. EI-Kaide'nin gerçekten 11 Eylül saldırılarının sorumlusu olup olmadığı ise, çok açık değildir.⁷⁶

2.4. 11 Eylül'den Günümüze Afganistan

11 Eylül saldırıları bahane edilerek, Afganistan'a yapılan müdahalenin ardından geçen süre zarfında, ne El Kaide ile mücadelede kayda değer bir başarı elde edildi, ne de Afganistan'da güvenli ve istikrarlı bir ortam oluşturuldu. Afganistan, 2001 yılındaki müdahalenin ardından ortaya çıkan durum ile kıyaslandığında, daha az güvenlik, daha çok yolsuzluk, artan uyuşturucu ticareti ve geleceğe dair bir belirsizlik ortamı ile karşı karşıyadır.⁷⁷

Afganistan'da mevcut durumu daha iyi analiz etmek için, savaşın seyrini değiştiren direnişçilerin başarısının altında yatan nedenleri irdelemek gerekmektedir. Öncelikle şu görüş ortaya konulabilir. ABD, aslında hiç istemediği ve planlamadığı bir savaş yürütmektedir. Görüldüğü kadarıyla da bu konuda net bir politika belirlemiştir.⁷⁸

Direnışçi gruplardan en önemlisi olan Taliban'ın sunduğu en önemli iki değer mevcuttur: güvenlik ve sosyal hizmetler. 2005 yılından beri, Taliban ve diğer direnişçi gruplar, etkileyici bir kampanya ile Afganistan'da durumu tersine çevirdiler

⁷⁴ Berdal, ARAL, "Uluslararası Hukukta Meşru Müdafaa Hakkı" Siyasal Kitapevi, Ankara 1999,s.16-17

⁷⁵ TOPAL, a.g.e.241

⁷⁶ Michael N SCHMITT, Preemptive Strategies in International Law, **Michigan. Journal of International Law**, Vol. 24, 2003, s. 539.

⁷⁷ Hoh MATTHEW , The Case for a new Way, Eylül 14,2010, huffington Post,http://www.huffingtonpost.com/matthew.-hoh/the-case-for-a-new-way.

⁷⁸ Sabri ÇİFTÇİ, Amerika'nın Yeni Savaşı: Taliban'ın Önlenemez Yükselişi Ve Afganistan'da Devlet İnşasının Sınırları,**Ortadoğu Analiz**, Ekim'10 Cilt 2, S. 22.

ve savaşa yeni bir boyut kazandırdılar. Ülkenin yerel dinamiklerini, Afgan hükümetinden ve uluslararası koalisyonun ortaklarından daha iyi anlayan ve kullanan Taliban savaşçılarının sayısı, 2001 yılındaki mücadeleden sonra, binlerle ifade edilirken, bugün yirmi binli rakamlardan bahsedilmektedir.⁷⁹

Özellikle 2009 yılında yürütülen kampanya ile Taliban, Afganistan'ın büyük bir bölümünü kontrol eder duruma geldi. Taliban'ın kazanma stratejisi, Kabil'in etrafını kuşatarak, uluslararası koalisyon güçlerini dar bir alana sıkıştırırken, eşzamanlı olarak geniş bir alan da, güvenlik ve sosyal hizmetleri tedarik ederek, meşru bir zemin kazanmak şeklinde özetlenebilir.⁸⁰

Bazı gözlemciler, aslında savaşta Taliban'ın geri çevrilemez bir avantaj kazandığını ve Obama yönetiminin ve uluslararası koalisyonun, Taliban ile görüşmekten başka çarelerinin bulunmadığını ileri sürmektedirler.

Afganistan'da mevcut durumun daha iyi anlaşılması için, Karzai hükümetinin konumuna da bir göz atmak gerekiyor. Karzai'nin liderliğindeki Afgan hükümetinin yaygın bir meşruiyet ve desteğe sahip olduğunu söylemek güçtür. Bu ortamda, Taliban ve direnişçilerin iki aylık bir strateji geliştirdiği görülüyor.⁸¹

Taliban, bir yandan Afgan hükümetinin yolsuzluklara bulaştığı ve işgalci güçlerin taşeronluğunu yaptığı propagandasını etkin bir biçimde yürütmekte, diğer yandan da hükümet organlarının yolsuzluk ilişkilerinden dolayı halka sunamadığı güvenlik ve sosyal hizmetleri sağlayarak, tekrar Afganistan'ın en geniş meşruiyet tabanına sahip, siyasal gücü olma yolunda hızla ilerlemektedir.⁸²

Kabil Konferansı, Dünyaya, Afganistan'daki tek meşru gücün Karzai hükümeti olduğu mesajını verirken, olayların gelişimi ise, ortaya tam tersi bir tablo çıkarmaktadır. Amerikan yönetiminin çıkmazlarından birini oluşturan bu durum, geliştirilen yeni politikaları da derinden etkilemektedir.⁸³

⁷⁹ Dorrnsoro GILLES, *Afganistan Will Only Get Worse*, Eylül 15, 2010.

⁸⁰ O'Hanlon MICHAEL, "Staying Power", *Foreign Affairs*, September/October 2010.

⁸¹ Hoh, MATTHEW, *The Case for a new Way*, Eylül 14, 2010, Huffington Post, <http://www.huffingtonpost.com/matthew-hoh/the-case-for-a-new-way->.

⁸² Dorrnsoro, GILLES. "Afganistan Will Only Get Worse", Eylül 15, 2010. *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/2010.09.15/opinion/15iht-eddorrnsoro.html>

⁸³ http://www.bbc.co.uk/pashto/afghanistan/2010/07/100720_hj-kabul-conference-beginning.shtml

Afganistan, 11 Eylül saldırılarından on yıl sonra, bugün hala güven, refah ve demokrasi ortamının çok uzağındadır. Yenilmiş kabul edilen Taliban, 2006 yılından itibaren güçlenmeye başlamış ve gücünü hala korumaktadır. Ama Afgan halkının, ülkedeki savaşın sona ermesinden başka bir isteği yoktur. Kabil Üniversitesi'nde iç politika uzmanı olarak görev yapan Faruk Başar, ülkedeki umutsuz durum karşısında, Afgan halkının, Hamid Karzai hükümeti ve onun uluslar arası ortaklarından tamamen uzaklaşmasından endişe etmekte ve şu görüşlerini belirtmektedir:

“Hayal kırıklığının her geçen gün büyüdüğünü gözlemliyorum. İnsanlar, hükümetin ve uluslararası güçleri güvenlik problemlerini çözeceğine olan inançlarını kaybediyorlar. Ve şu soruya yanıt bulamıyorlar: Bu kadar devlet, Afganistan'ın güvenlik problemini nasıl kontrol altına alamıyor?” ifadelerini kullanıyor.⁸⁴

2.5. Afganistan'da İnsan Hakları İhlalleri

Görevi, Afgan halkını korumak ve terörle mücadele olan Afganistan'daki ABD önderliğindeki uluslararası gücün operasyonları devam etmektedir. Ancak 10 sene sonra ABD'nin Afganistan'a operasyonun olumsuz yönleri ortaya çıkmıştır. Dünya medyası, ABD askerlerinin Afgan sivilleri öldürmelerini ve bu eylemleri gizlemelerini tartışırken, Afgan hükümeti, 22 Temmuz 2010 yılında, güneydeki Hilmand Vilayetinin Sangin bölgesinde NATO'nun düzenlediği roket saldırıları sonucunda en az 45 sivilin öldüğünü duyurdu.⁸⁵

Afganistan'da NATO kuvvetlerinin sivilleri öldürmesi ile ilgili yakın tarihlere bakıldığında, NATO kuvvetleri, 22 Şubat 2010'da ülkenin güneyindeki Uruzgan'da 3 sivil aracı vurarak, 27 kişinin ölümüne neden oldu. Yine NATO kuvvetlerinin, 4 Eylül 2009'da ülkenin kuzeyindeki Kunduz'da Taliban'ın kaçırdığı bildirilen petrol tankerlerini hedef alan saldırısında, 90 kişi hayatını kaybetti. BM'nin açıklamalarına göre, sadece 2009'da Afganistan'da 346 çocuk öldürülmüştür.⁸⁶

⁸⁴ . <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5993186,00.html>, 25.04.2009

⁸⁵ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1200/afganistanda-insan-haklari-adiyla-insanliga-dusmanlik.aspx>, 29.07.2010

⁸⁶ <http://bianet.org/bianet/bianet/120062-afganistanda-talibana-karsi-harekatta-siviller-de-hedef-oldu>, 15 Şubat 2010,

Taliban'a karşı düzenlenen hava operasyonlarında, sivil katliamına devam edilmektedir. Sözü geçen katliamlar üzerine ABD Başkan Barack Obama, 12 Mayıs 2010'da düzenlenen operasyonlar sonucunda meydana gelen sivil kayıplardan kendisinin sorumlu olduğunu açıkladı. Ancak uluslararası kamuoyu ve Afgan hükümeti, Başbakan Obama veya ABD'li yetkilileri, yaşanan sivil kayıplardan dolayı mahkemeye verecek bir güce ve yetkiye sahip olmadığı için, açıklamalar içi boş olarak değerlendirilmektedir.⁸⁷

Irak ve Afganistan'da savaşlar devam ederken, özellikle Afganistan'da sivil kayıplar artarken, 9 Ekim 2009'da dünyanın en prestijli ödülllerinden Nobel Barış Ödülü için 205 aday arasında Başkan Obama'nın seçilmesinin ne kadar doğru bir seçenek olduğu ve kararın hangi kriterlere göre verildiği, akıllarda soru işaretlerine neden olmaktadır.⁸⁸

Sözü geçen gelişmelere karşı Başbakan Karzai, NATO'nun düzenlediği operasyonlarda sivil kayıpları önleme çabalarını yetersiz bulunduğunu, masum insanların ölmeye devam ettiğini bildirdi ve bu operasyonları kınadı.⁸⁹

ABD'nin Afganistan ve bu bölgedeki son stratejisine bakıldığında, Afganistan ve bölgedeki komutanların değiştiğini görmek mümkündür. Afganistan'da ABD ve NATO Komutanı Orgeneral Stnley McChrystal'in yerine, Orgeneral David Petraeus, Afganistan'da ABD ve NATO komutanı olduğu zaman, bu ülkede daha şiddetli savaşlar olacağını ve McChrystal'in benimsediği kara harekâtı yerine, hava ve roket saldırılarına yoğunluk vereceğini açıklamıştı.⁹⁰

Petraeus, Afganistan'daki en önemli stratejisini açıklarken, şiddet ve savaşların, İslam'la açık ve net ilgisi olduğunu söyledi. Petraeus, Afganistan savaşı ile ilgili hatıra defterinde, Müslüman grupları aşağılamak için "İslami ifratlılar", "İslami bozguncular" ve "terörist" olarak isimlendirmiştir.⁹¹

⁸⁷ Afganistan'daki Savaş Ancak Yeniden İnşa Yoluyla Kazanılabilir", *Financial Times*, 10 Ekim 2010

⁸⁸ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1200/afganistanda-insan-haklari-adiyla-insanligadusmanlik.aspx15> Ocak 2010,

⁸⁹ <http://bianet.org/bianet/dunya/123610-uao-insan-haklari-olmadan-afganistanda-kalici-baris-olmaz>, 15 Şubat 2010,

⁹⁰ <http://www.benawa.com/kandahar/fullstorys.php?id=4345115> 10.03.2011

⁹¹ <http://www.tolafghan.com/posts/21555> Şubat 2011,

2.6. Afganistan: Yeni Develeti

11 Eylül 2001 olaylarından sonra ABD, Afganistan'ı işgal etmiş ve Taliban yönetimini devirmiştir. Bu müdahale neticesinde, Taliban'ın devrilmesiyle, Kuzey İttifakı da misyonunu tamamlamıştır. ABD tarafından Taliban rejiminin yıkılması sonrasında, merkezi yerel bir yönetimin tesisinde gecikme olmuş ve otorite boşluğu yaşanmıştır.⁹²

Otorite boşluğu, hükümet dışı aktörler tarafından doldurulmuş ve merkezi yönetime geçişte, bu aktörlerin direnciyle karşılaşmıştır. Afganistan'daki farklı etnik gruplar arasındaki mücadele de, merkezi bir yönetimin otoritesinin Afganistan'ın tamamında tesis edilmesine imkân vermemiştir. Afganistan, zayıf bir merkezi hükümetin yönettiği, halk desteğini sağlayamayan ve güvenliği için ABD güçlerine dayanan bir devlet başkanının liderlik ettiği başarısız bir devlet olarak algılanmaktadır.⁹³

5 Aralık 2001 tarihinde, Afganistan'ı, Temmuz 2002'ye kadar yönetecek geçici yönetimin oluşturulması amacıyla Bonn Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmaya göre, Afganistan'da üç büyük siyasi adım öngörülmüştür. Bu siyasi adımların ilki, Hamid Karzai'nin başkanlığında, 30 kişiden oluşan bir geçici yönetimin kurulmasıdır. İkinci adım, altı ay içinde Afganistan'ın geleneksel meclisi Loya Jirga'yı toplamaya hazırlanacak 21 kişilik bir komisyonun kurulması ve bu komisyonun, iki yıl içinde yapılacak bir seçimle tam yetkili bir hükümet kuruluncaya kadar bir devlet başkanı ve hükümet seçmesidir.⁹⁴

Son adım ise, geçici hükümetin kurulmasından itibaren, en fazla 18 ay içinde yeni anayasayı seçimlere kadar hazırlaması beklenen Afgan Yüksek Mahkemesinin kurulmasıdır. Hamid Karzai'nin başbakanlığında kurulan geçici yönetim, 22 Aralık 2001'deki yemin töreniyle Kabil'de göreve başladı. Karzai başkanlığında kurulan geçici yönetim; 11'i Peştun, 8'i Tacik, 5'i Hazara, 3'ü Özbek ve geri kalanı diğer etnik gruplardan olmak üzere 29 bakanlıktan oluşmuştur.

---

⁹² TOPAL., *a.g.e.* s.231

⁹³ <http://www1.voanews.com/english/news/asia/Central-South-Asian-Leaders-Meet-in-Russia--100979309.html>, Şubat 2011,

⁹⁴ AKKURT, *a.g.e.* s.310

Geçici hükümetin görev süresinin bitmesinin ardından, 11 Haziran 2002'de Karzai, Devlet Başkanı seçildi. Karzai'nin Loya Jirga'dan onay alan kabinesinde ağırlıklı olarak Kuzey İttifakının önde gelen isimleri yer aldı. Dışişleri, ordu, polis ve istihbarat teşkilatı, tamamiyle Taciklerin hâkimiyetine girdi, ancak buna karşılık Peştunlara Devlet Başkanlığı, maliye ve merkez bankası gibi kurumlar bırakıldı. Loya Jirga⁹⁵, 2003 yılı sonlarında da, yeni Afgan Anayasası'nı onayladı. Afganistan'daki ilk serbest seçimler, 9 Ekim 2004 tarihinde gerçekleştirildi ve Afganistan İslami Geçiş Devleti Başkanlığını Hamid Karzai, oyların % 55,4'ünü alarak kazandı.⁹⁶

2.7. Bonn Konferans

Ülkede Taliban yönetiminin son bulması üzerine, 2001 yılı Aralık ayı içerisinde Almanya'nın Bonn şehrinde yapılan toplantılar neticesinde, Afganistan'daki tüm kabilelerin liderleri bir araya getirildi ve yapılan anlaşma ile geçici hükümet oluşturuldu. Ülke, 34 eyalete bölündü.⁹⁷

Bonn Anlaşması ile Afganistan'ın siyasal, ekonomik, askeri ve sosyal alanlarda yeniden yapılandırılması için gerekli olan şartlar değerlendirildi. Afganistan'da barış, istikrar ve güvenliğin sağlanılmasında, Afgan Geçici Yönetimi'ne destek verilmesi amacıyla; BM Güvenlik Konseyi'nin 20 Aralık 2001 tarihli ve 1386 sayılı kararı ile Afganistan Uluslararası Güvenlik ve Yardım Kuvveti (UGYK-ISAF) teşkil edildi ve 16 Ocak 2002 tarihinde İngiltere'nin liderliğinde göreve başladı.⁹⁸

4 Ocak 2004 tarihinde yeni Anayasanın kabul edilmesiyle birlikte, Afganistan'da, yeni bir dönem başladı. 9 Ekim 2004 tarihinde Devlet Başkanlığı seçimleri gerçekleştirildi ve Hamit Karzai, % 55,4 ile beş yıllık bir dönem için Afganistan İslam Cumhuriyeti'nin Devlet Başkanlığına seçildi.⁹⁹

⁹⁵ Loya Jirga adı Afganistan'daki en büyük etnik topluluk olan Peştuların dilinde 'büyük şura' demek. Yüzlerce yıllık bir geçmişi olan Afgan meclisinin işleyişi de İslam kültüründe danışma meclisi olarak işleyen şuraları temel alıyor.

⁹⁶ <http://www.hakikatdamlari.net/forum/showthread.php?t=5505\22.04.2010>

⁹⁷ Hüsnü ÖZLÜ, Tarihsel Süreç İçerisinde Afganistan'ın Stratejik Konumu, Günümüzde Afganistan'ın Yeniden Yapılandırılmasında Uluslararası Boyut ve Türkiye, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, S.11 Mayıs 2008

⁹⁸ Ayın tarihi; 5: Şubat 2002

⁹⁹ Sami KOHEN, Barış Savaşın Zor, **Millyet**, 11 Aralık 2001,s.3.

Geçici Hükûmetin Başkanı Hamid Karzai, Afganistan'ın yeni bayrağının göndere çekilmesi nedeniyle başkent Kabil'de düzenlenen törende yaptığı konuşmada, “bugünün, Afganistan için büyük bir gün olduğunu” belirterek, “bu sembolün bizim için büyük bir fırsat olacağını umuyorum, bizim ülkemiz de diğer ülkeler gibi ilerleyecektir.” dedi ve ülkenin geleceğinde uluslararası yardımların önemini vurguladı.¹⁰⁰

Afganistan'ın yeniden yapılandırılmasında ve barışın kazanılmasında en büyük engel, çeşitli Afgan unsurları arasındaki çatışma ve kavgalar olmuştur. Geçici hükûmetin nasıl işleyeceği, çeşitli grupların birlikteliklerini ne ölçüde koruyacağı, ülkenin gerçek bir ulus devlet yapısına ne şekilde kavuşacağı ve bu arada halkın sefaletten nasıl kurtulacağı başlıca sorunlar oluştuyordu.¹⁰¹

2.8. Tokyo Konferansı

Afganistan'ın yeniden yapılandırılmasında atılan ikinci önemli adım, Tokyo Konferansı'dır. Geçici hükûmetin kurulmasının ardından, ekonomik kalkınmanın sağlanması amacıyla alınacak önlemlerin kararlaştırılması için gerekli olan çalışmalar, Japonya'nın başkenti Tokyo'da başlatıldı. 21-22 Ocak 2002 tarihinde yapılan ve Afganistan'ın ekonomik olarak iyileştirilmesini hedefleyen toplantıda, Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), bir ön rapor hazırlayarak, yardım paketlerinin planlamasını yaptı.¹⁰² Bu raporlarda, yıllık kalkınma planları ve projeleri hazırlandı.¹⁰³

Ayrıca Afganistan'ın yeniden yapılandırılması kapsamında, Devlet Başkanı Hamid Karzai, silahsızlanma, terhis etme ve sivil hayata uyum konusunda çalışmalar yapacak, dört komisyonun kurulması için, 11 Ocak 2003'de bir kararname yayımladı. Bu komisyonlardan birisi olan Silahsızlanma Kurulu, silahları toplayıp depolayacaktı.¹⁰⁴

Terhis Etme ve Sivil Hayata Adaptasyon Kurulu ise; silahları alınan personelin önce terhis işlemini gerçekleştirecek, ardından da sivil hayata uyum işlemi çerçevesinde

¹⁰⁰ Kabul weekly;24 January 2002

¹⁰¹ <http://www.benawa.com/fullstory.php?id=44244>. 27.03.2002

¹⁰² <http://www.state.gov/r/prs/ps/2002/7014.htm> (24.11.2005)

¹⁰³ Kabul Weekly; 24 January 2002.

¹⁰⁴ <http://taand.com/index.php?mod=article&cat=taand1/>,(20.12.2006).

bazı uygulamalarda bulunacaktır. Diğer iki komisyon ise; yeni Afganistan Milli Ordusunun asker ve subaylarının eğitimi ve yeniden yapılandırılması konusunda standartları uygulanacak usulleri belirlemek üzere görevlendirilmişlerdir.¹⁰⁵

Bu çalışma, programa yön vermek ve uygulanacak metotları tartışmak üzere “Birleşmiş Milletler Geliştirme Programı (UNDP)” vasıtası ile yürütülmektedir. Bu program, üç yıllık bir süre içinde, yaklaşık 100bin askeri personeli ilgilendirecek işlemleri kapsamaktadır. Bu program, Şubat 2003’te Afganistan’ın bir bölgesinde uygulanması için Tokyo Konferansı’nda alınan karar ile başlatılmıştı.¹⁰⁶

Afganistan’a siyasi ve ekonomik yardım amacıyla Almanya’nın başkenti Berlin’de 29 Mart 2004 tarihinde 3. Afganistan Konferansı yapıldı. Konferansta Devlet Başkanı Hamid Karzai, ABD’nin ülkesine vaat ettiği 1 milyar dolarlık yardımın, Afganistan’ın yapılandırılmasında uluslararası desteğin önemini vurguladı.¹⁰⁷

Afganistan’ın yeniden yapılandırılması bağlamında, Aralık 2001 tarihinde 15 zengin ülkenin temsilcilerinin Berlin’de yaptıkları toplantıda, 662 milyon dolarlık insani yardım yapılmasına karar verildi. Yardım kapsamında daha önce Japonya’da yapılan toplantıda 2 milyar dolarlık yardım sözü verilmiş, yardım sözü verilen ülkelerden İran’ın ikinci en büyük ülke olması dikkati çekmişti.

2.9. Berlin Konferansı

Afganistan ile ilgili yeniden yapılandırma sürecini görüşmek üzere Berlin’de yapılan konferansta katılımcılar, Afgan güvenlik güçleri kurulana kadar UGYK’nin görevine devam etmesine, ülkede güvenlik ve istikrar çalışmalarına ve özellikle Eyalet Yeniden Yapılandırma Timleri tarafından yürütülen yeniden yapılandırma ve gelişim çalışmalarına yardıma devam edilmesine karar verdiler. Ayrıca Haziran 2004’de S.T.K.P’nin ilk etabının uygulanmış olacağından, bu tarihte seçim programının uygulanmasına, ülkede işleyen bir hukuk sistemi için daha fazla çabanın gerektiğine ve uyuşturucu ile mücadeleye devam edilmesine yönelik katkıların artırılması gibi konular benimsendi. Konferansta, Afganistan’ın yeniden yapılandırılma faaliyetlerinde başarının, Afgan hükümeti’nin başarıma azminin yanında, başışçı

¹⁰⁵ [http://www.unodc.org/pdf/afga/afa_survey_2005_exsum/pdf,\(20.12.2005\).](http://www.unodc.org/pdf/afga/afa_survey_2005_exsum/pdf,(20.12.2005).)

¹⁰⁶ <http://www.caginpolisi.com.tr/78/43-44-45.htm>12.03.2010

¹⁰⁷ Ayın Tarihi,31 Mart 2004.

ülkelerin sürekli katılımlarına da bağlı olduğuna, Afgan hükümetinin uygulamalarının kuvvetle desteklenmesine, yeni Afganistan'ı inşa etmeye yönelik tüm çabaların, sivil toplumun ortaya çıkmasına ve kadınların her alanda katılımının artmasına neden olacağına kamuoyunca göz önünde tutulmasına karar verildi ve Berlin Deklarasyonu ile dünya kamuoyuna bu durum duyuruldu.¹⁰⁸

Berlin Deklarasyonu'nun eklerinde, "Afgan Hükümetinin Çalışma Planı", Bonn Antlaşması'ndan itibaren geçen süreçte yapılanların ortaya konulduğu "Faaliyet İlerleme Raporu" ve "Uyuşturucuya Karşı Berlin Deklarasyonu" yer almaktadır.¹⁰⁹

2.10. Londra Konferansı

Afganistan'da Taliban sonrası dönemi kuran Bonn Konferansı'ndan günümüze kadar geçen yıllar, hayal kırıklığı dışında sonuç üretmeyen bir dizi uluslararası girişime şahit oldu. Ancak kesin olan, Afganistan'ın geleceğinin, artık bir uluslararası proje olduğu ve bu projenin daha özenli bir şekilde yürütülmesi gerektiğidir. Uluslararası toplumun son girişimi, 28 Ocak'ta Londra'da toplanan zirve oldu.¹¹⁰

Londra zirvesinin hedefi, Afganistan'da askeri tedbirlerin yanı sıra, yönetim, yeniden inşa ve kalkınma hedefli yeni bir hamle ile ülkeyi düzlüğe çıkarmak idi. Bu amaçla toplanan zirveden, ana hatlarıyla üç sonucun çıktığı söylenebilir. Zirvede işgal güçlerine karşı savaşan gruplarla görüşmelerin gerçekleşmesi için net bir irade oluşmuştur.¹¹¹

Bu grupları zayıflatmak ve dağıtmak için 87 milyon dolarlık bir bütçe oluşturuldu ve hedef olarak, bu gruplardan ayrılmayı kabul edenlerin yeniden topluma entegrasyonu için harcanmasına karar verildi. Son olarak ise, Afgan güvenlik güçlerinin hızla eğitimi için gerekli tedbirlerin alınması üzerinde anlaşmaya varıldı.

Londra Zirvesi, iki seviyeli bir yaklaşımla hareket etmeyi öngörüyordu. Hem savaşan grupların komutanlarıyla görüşmeler gerçekleştirilecek, hem de bu gruplara mensup savaşçıların ikna yoluyla çatışmadan vazgeçirilmesi üzerinde çalışılacaktı. Bu plan,

¹⁰⁸http://www.auswaertigesamt.de/www/en/aussenpolitik/friedenspolitik/afghanistan/konferenz_040331_html, (12.12.2010); 126

¹⁰⁹<http://www.iha.com.tr/haber/detay.aspx?nid=106703&cid=4.12.19.2010>

¹¹⁰<http://www.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=15911&q=afghanistan-da-yeni-donem> 12.19.2010

¹¹¹<http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=945274> ,11,05,2010

“Taliban’ın, uluslararası güçlerle görüşmeyi istiyor” temel varsayımına dayanıyordu. Bu varsayım, Taliban’ın, işgal güçleri, Afganistan’ı terk etmeden, hiçbir şekilde görüşme masasına oturmayacağını öngören uzun süreli pozisyonu ile çelişmekteydi.¹¹²

O dönemde, Taliban’ın katı tavrından vazgeçeceği yönünde güçlü bir sinyal bulunmuyordu. İlk tepki, bu "teklifin" görüşüleceği yönündeydi. Kısmen ümit veren diğer gelişmeler ise, Afganistan Devlet Başkanı Karzai’nin, “inancını yitirmiş dediği tüm gruplarla görüşmeye hazır olduğu” mesajı ve BM Temsilcisinin, Taliban ile gerçekleştirdiği gayri resmi görüşmelerdi. Karzai, Taliban’la görüşme sürecini iki dinamiğe dayandırıyor: Yaşlı akil adamların meclisi denebilecek bir Barış Jirgası ve Suudi Arabistan’ın arabuluculuğu. Karzai, bu süreçlerin en az 15 yıl sürecek aktif Amerikan varlığının ve uluslararası toplumun gözetimi altında gerçekleştirilmesini istiyordu.¹¹³

2.11. Kabil Konferansı

20 Temmuz 2010 tarihli Kabil Konferansı’na gelince, Afganistan onlarca sene sonra uluslararası kapsamda yeni bir toplantıya ev sahipliği yapmıştır. Kabil Konferansı’nda 70’e yakın ülkenin dışişleri bakanı ve ya özel temsilcileri katılmıştır. Kabil Konferansı’nda konuşan Başkan Hamid Karzai, ülkede güvenliğin yabancı unsurlardan Afgan halkına kademeli geçişini “Afganlaşma” olarak açıklamıştır. Başkan Karzai, 2014 sonuna kadar ülkenin tamamında kontrolü ele almayı amaçladıklarını bildirmiştir. Bu kuvvetlerden bazılarının çekilmesini sağlamak için 2011 yılı Ekim ayına kadar Afgan ordusunun 170 bin’e, Afgan polisinin de 134 bin sayısına ulaşması hedeflenmektedir.¹¹⁴

Konferansta öne çıkan ikinci konu ise Afganistan’a aktarılan dış yardımların kontrolü olmuştur. Başkan Karzai, dış yardımları daha çok kontrol edebilmek için çağrısında bulunmuştur. Halen yardımların yaklaşık yüzde 20’si Kabil yönetimi üzerinden ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Başkan Karzai, konuşmasında bu oranın yüzde 50’ye çıkarılmasını istemiştir.

¹¹² <http://www.turksam.org/tr/a769.html> 22.04.2011

¹¹³ <http://www.milligazete.com.tr/makale/londrada-afgan-konferansi-151683.htm> 23.04.2011

¹¹⁴ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1186/bonndan-kabil-konferansina-afganistanda-baris-sureci.aspx> 22.07.2010

Üçüncü konu ise Afganistan'da barış sağlamak üzere Taliban'la uzlaşma programıdır.¹¹⁵ Başkan Karzai'nin "El Kaide ve diğer terörist örgütlerle ilişkilerini kesmeye, siyasi amaçlarını barışçıl yollardan sürdürmeye" istekli olması halinde Taliban ile yeniden bütünleşme yönündeki hükümet planının uygulanmasını açıklamıştır.

ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton da, Afganistan'da demokrasiye geçiş sürecinin sonsuza dek ertelenemeyeceğini belirtmiştir. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ise konuşmasında Türkiye'nin Afganistan'a ihtiyaç duyduğu ve istediği sürece destek olmaya devam edeceğini, seçim sürecine destek çerçevesinde de BM'ye 2 milyon dolar katkıda bulunacağını söylemiştir.¹¹⁶

Sonuç olarak Kabil Konferansı'nın pek çok yönüyle Afgan hükümeti lehine olduğu söylenebilir. Bu ülkede ciddi bir güvenlik sorunu olduğu halde uluslararası bir konferansa ev sahipliği yapması ve ciddi bir güvenlik sorunuyla karşılaşmadan, olaysız tamamlanması Kabil yönetimine büyük bir prestij kazandırmıştır. Bölgesel ve küresel güçlerin Afganistan sorununu çözmek üzere, bu ülkenin başkentine gelmeleri uluslararası platformda hala Afganistan'ın geçmişteki gibi büyük öneme sahip olduğunun delilidir.

Afgan hükümetinin önerdiği 3 başlıklı (2014 sonuna kadar ülkenin tamamında kontrolün ele alınması, Afganistan'a aktarılan dış yardımlarının yüzde 50'sinin Afgan hükümetine verilmesi ve Afganistan'da barışı sağlamak üzere Taliban'la uzlaşma programı) teklifinin de, ABD başta olmak üzere konferans katılımcıları tarafından desteklenmesi, Kabil yönetiminin lehine bir durum ortaya koymuştur.¹¹⁷

Kabil Konferansı'nda alınan kararların yukarıda sözü geçen konferanslar gibi sözde kalmayıp ciddi bir şekilde uygulamaya geçmesi halinde, Afganistan sorununu çözmek için en uygun ve mantıklı bir yol haritası olabileceği öngörülmektedir.

---

¹¹⁵ http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010.07.100720_afghan_analysis.shtml 11.02.2011

¹¹⁶ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1186/bonndan-kabil-konferansina-afganistanda-baris-sureci.aspx22.07,2010>

¹¹⁷ http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2010.07.100720_afghan_analysis.shtml 11.03.2010

BÖLÜM 3: ABD’NİN TERÖRLE MÜCADELE STRATEJİSİ VE AFGANİSTAN POLİTİKASI

3.1. ABD’nin Terörle Mücadele Stratejisi ve Afganistan Politikası

3.1.1. Günümüze Kadar Uygulanan Strateji ve Yapılan Hatalar

Afganistan’da NATO ve ABD kuvvetlerinin, 2001 yılından itibaren günümüze kadar sürdürdüğü stratejisinin temel ilkeleri arasında, Taliban yönetimi devrildikten sonra seçilen Afganistan hükümetinin ülkede etkinliğini sağlaması için ekonomik yardım, güvenlik, yeniden teşkiline başlanan Afganistan ordusunun eğitimi, teçhizat ve silah desteği ile ülke istikrarına destek, uyuşturucu üretimini ve kaçakçılığını önlemek faaliyetlerini sürdürmek sıralanabilir. Öte yandan, direnişe başlayan Taliban ve El-Kaide teröristlerine karşı, “terörizm ile mücadele operasyonlarını yürütme stratejisi” olarak özetlenebilir.¹¹⁸

Bu stratejiye göre, NATO ve ABD kuvvetleri, Taliban ve El- Kaide ile ilişkili olan teröristlerin yakalanmasını veya ortadan kaldırılmasını öngören karşı terörizm stratejisi; teröristlerin ve onlara destek verenlerin yerlerinin tespiti, yakalanmalarını veya ortadan kaldırılmasını hedefleyen hava harekâtı dâhil, tüm operasyonları yapmakla mükelleftir.¹¹⁹

Görevlendirilen tüm kuvvetler, genelde özel harekât yürütebilecek nitelikte, üst düzey eğitim almış, özel harp kuvvetleri şeklindedir. Bu arada Taliban’ın tasfiyesi ve kurulan yeni hükümetin işlerliğinin artırılması maksadıyla, BM veya ABD’den görevlendirilen sivil örgütler ve personel ile de, sivil-asker işbirliği ve sivil alanda gerekli olan tedbirler de uygulanmaya başlanmıştır.¹²⁰

Başlangıçta, Afganistan halkının geniş kesiminin de desteğini alan ISAF kuvvetleri, daha sonraki dönemlerde uygulanan sert ve ölçsüz kuvvet kullanımı ve özellikle hava taarruzları nedeniyle, sivil halk ile terörist ayırımını tam olarak yapmamış, sivil ve masum halkın ağır kayıplar vermesine neden olmuştur. Bunun neticesinde de, halkın, ISAF kuvvetlerine olan inancında ve desteğinde çok ciddi azalmalar meydana

¹¹⁸ <http://www.haberkapisi.com/yazi/nato-ve-abdnin-afganistan-stratejisi...-6964.htm> 10.12.2009

¹¹⁹ <http://www.haberkapisi.com/yazi/nato-ve-abdnin-afganistan-stratejisi-2...-7017.htm> 14.12.2009

¹²⁰ NATO istihbarat raporları, 2008-2009, Brüksel-Belçika. 14.12.2009

gelmiştir.¹²¹ Son yıllarda, bu nedenle Afganistan halkının desteği giderek azalmış, halktan elde edilen istihbarat bilgileri akışında önemli azalmalar gözlenmiş, bazı Taliban üyelerinin henüz yakalanamayışı, Pakistan sınırının kontrolünde meydana gelen zaafiyetlerin artması, Pakistan topraklarındaki oldukça sarp olan güvenli bölgelerin verdiği saklanma ve barınma imkânları, dini propagandaların halk üzerindeki giderek artan etkileri, Taliban'a ve El-Kaide'ye ilave olarak, bunlarla işbirliğine giden yeni örgütlerin ortaya çıkması gibi nedenlerden ötürü, ISAF kuvvetlerinin etkinliğinde ve karşı-terörizm faaliyetlerinin sonuçlarında ve başarısında oldukça önemli düzeyde azalmalar görülmüştür.¹²²

ISAF'ın uygulamalarında büyük yanlışlıklar mevcuttur. Ama bunun yanında, iç terörün bitirilmesi konusunda, dört önemli hata yapıldı. Birincisi, Afganistan'daki asker sayısı, güvenliğin sağlanması için gerekenin çok altında kaldı. İkincisi, Afganistan coğrafyasında hiçbir zaman başarılı olmamış güçlü merkezi yönetim projesinin ısrarla gerçekleştirilmeye çalışılması. Üçüncüsü, ekonomi yönetimi ve altyapı çalışmalarındaki başarısızlığın siyasal sonuçlarının olabileceğinin göz ardı edilmiş olması. Dördüncüsü ise, Pakistan'ın samimi olarak işbirliği yapacağı beklentisiydi.¹²³

Afganistan'da beklenti, iyi bir yönetim ile güvenlik, adalet ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasıyken, uluslararası toplum ve Afganistan yönetimi, yanlış bir perspektifle ülkeyi bir çıkmazın eşiğine getirdiler. Sorunlar çözülemeyince, geçici tedbirlerle sorunları öteleme çabaları başladı. Güvenliği sağlamak için bölgesel milis güçleri ile işbirliğine gidildi. Kuzey'de geçmişin askeri liderleri güçlenirken, Peştun bölgelerinde bazı grupların nüfuzu arttı.¹²⁴

Önemli stratejik hatalardan biriside, 2006'ya kadar, bir hava üssü hariç, Kandahar bölgesinin tamamen boş bırakılmasıdır. Çünkü bu sayede, Taliban'a neredeyse gücünü geri kazanması için en uygun bölge hediye edilmiş oldu. Helmand vadisinde bir afyon ekonomisi ortaya çıktı. Taliban'ın bu ticaret üzerinden yılda 100 milyon

---

¹²¹Osman AKAGÜNDÜZ, Nato ve ABD'nin Afganistan Stratejisi, Yeni Stratejinin Türkiye İle İlişkileri, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*,1 (4),2009,138-154

¹²² Osman, AKAGÜNDÜZ, a.g.m

¹²³<http://www.gasam.org.tr/uploads/GASAM%20AFGANISTAN%20RAPORU%20VE%20COZUM%20STRATEJISI.pdf>,14.12.2009

¹²⁴ http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/bulent_aras/2009.08.26/afganistan_hatalari

dolar civarında para kazandığı tahmin ediliyor. Bu miktar, Afganistan yönetimine, devlet işleyişi için tahsis edilen meblağdan daha fazladır.

2001 Bonn Konferansı ile başlayan süreçte, Afganistan'da güçlü bir Devlet Başkanı ve zayıf bir parlamento şeklinde özetlenebilecek bir devlet yapısı ortaya çıktı. Afganistan'da bir başbakan konumu tesis etme yönünde düşüncelerin ortaya çıkması, bu hatanın kısmen de olsa fark edildiğini gösteriyor. Ayrıca Afganistan'da bölgesel yönetimlerin var olduğu izlenimi, bir yanılığdan ibarettir. Mevcut durum, yerinden yönetim örneği değil, Kabil'in bölgelerdeki uzantıları ile ülkeyi yönetmeye çalıştığı bir sistemdir.¹²⁵

Tarihi realite bir yana, son 25 yılın savaş ve işgal atmosferi altında gelişen özerklik bilincinin dikkate alınmaması, şaşırtıcı bir durumdur. Etnik ve bölgesel farklılıklar, Afganistan'ın üzerine oturduğu en tehlikeli fay hattıdır. Afganistan'da şehirler (Herat, Celalabad, Kabil, Mezarı Şerif vs.) eksenli ve birlikte yaşamayı teşvik edecek bir yönetim modeli, bu sorunla başa çıkmanın olmazsa olmaz koşuludur. Ancak mevcut yapılanma, bu farklılıkları pekiştirecek tarzda ülkeyi bölgelere ayırmaktadır.¹²⁶

Bölgesel İnşa Grupları (PRT)¹²⁷, uluslararası toplumun desteği ile bölgesel kalkınma girişimlerinde kısmi bir ilerleme sağladılar. Afganistan'ın ayakları üzerinde duracak hale gelmesi, ancak dışarıdan yardımlarla gerçekleşebilir. Uluslararası yardımlar ile ilgili temel açmaz, Afganistan'ın inşası için gereken miktarın çok altında gerçekleşmesidir. Ayrıca ülkeye gelen yardımın yüzde 40'ı, kontrat karları ve danışman masraflarına dönüşerek, yardımı yapan ülkelere geri dönmektedir.¹²⁸

Amerikan yönetimi ve uluslararası toplumun, 2001 yılında gücünü ve itibarını kaybeden Taliban'ın nasıl toparlanarak ülke genelinde kendilerine meydan okur hale

---

¹²⁵ L.GOODSON, Bullets, Ballots, and Poppies in Afghanistan, *Journal of Democracy*, 16, 1, 24-38, (2005)

¹²⁶ <http://www.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=9189&q=afganistan-hatalari>, 26 Ağustos 2009

¹²⁷ PRT (Provincial Reconstruction Teams): Afganistan'da eyaletleri yeniden yapılandırma timleri. Afganistan'da koalisyon güçleri amacına ulaştıktan sonra, ülkenin yeniden yapılandırılması amacıyla 2002 yılından itibaren kurulmuştur. Buldukları bölgelerde güvenliği sağlamak, yabancı yatırımcıların bölgedeki faaliyetlerini kolaylaştırmak, Merkezi Hükûmetin bölgede otorite kurmasına yardımcı olmak ve bölgesel istikrarın sağlanması için halka her konuda yardımcı olmak temel görevleridir.

¹²⁸ <http://www.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=9189&q=afganistan-hatalari>, 26 Ağustos 2009

geldiği sorusuna cevap vermesi gerekiyor. İlgili tüm tarafların, Afgan halkının seçimlere katılmasını, bir başarı olarak görme yanılığını bir tarafa bırakıp, halkın henüz ümidini tamamen kaybetmediği şeklinde anlaması gerekiyor. Bu desteğin ne kadar süreceğini, Afgan halkının kendi yönetimine ve uluslararası topluma olan güven ve inancı belirleyecektir. Afganistan'da yeni yönetimin en zor görevi, geçmişin hatalarından sıyrılıp, bu desteğin devamını sağlamak olacaktır.¹²⁹

3.2.Obama'nın Afganistan Stratejisi

Başkan Obama göreve gelmeden önce, Afganistan'ın yeniden inşasının öncelikli dış politika hedeflerinden birisi olacağını ilan etmişti. Nitekim Başkanlığının ilk yılında, bölgedeki Amerikan askeri gücü önemli ölçüde arttırıldı. Amerikan halkının daha güvenli olabilmesi için, Taliban ve El Kaide'ye karşı başlatılan savaşta, günümüze kadar önemli bir ilerleme sağlanamadı. Tam tersine, Taliban giderek toparlanmaya ve Afganistan'ın yanısıra, Pakistan'da yayılmaya başladı.¹³⁰

3.2.1. ABD'nin Yeni Stratejisinden Önemli Noktalar

Obama'nın açıkladığı Afganistan stratejisinden önemli olduğu mütalaa edilen birkaç noktayı şu şekilde özetleyebiliriz:

Obama, Amerikan müttefikleriyle birlikte, isyancı unsurları hedef alarak; kilit yerleşim merkezlerinde güvenlik sağlaması; Afgan kuvvetlerini eğiterek; sorumluluğu Afgan hükümetine bırakmayı, aynı tehditleri göğüsleyen Pakistanlılarla işbirliğini geliştirerek, elindeki imkanları arttırmayı planlamaktadır.¹³¹

Taliban'ın, Afgan hükümetini yeniden devirmesini ve Afganistan'ı, teröristlerin tekrar ABD veya müttefiklerini vurabilecekleri bir barınak haline getirmesini önlemeyi arzulayan Başkan Obama, Pakistan'daki hedefin, El Kaide'nin yenilgiye uğratılması ve Pakistan'ın istikrara kavuşmasını sağlamak olduğunu vurguladı.

Kuvvetler, Afganistan'da hızla konuşlandırılacak ve muharip birlikler, 2011 yazında geri çekmeye başlanacaktı ve bunun içinde gereken ortamı yaratmak amacıyla ilave kaynaklardan faydalanacaktı.

¹²⁹ J, GOODHAND, From War Economy to Peace Economy: Reconstruction and State Building in Afghanistan, *Journal of International Affairs*, 58, 1, 155-174, (2004).

¹³⁰ <http://www.tumgazeteler.com/?a=4879119>. 07 Ocak.20010

¹³¹ Sercan Doğan, "Obama'nın Afganistan Stratejisi" **ORSAM** web sitesi, 05 Aralık 2010

Afganistan'a 30bin ilave ABD askeri konuşlandırmaya karar veren ABD, bu birliklerin, halen orada bulunan 68bin Amerikan ve 39bin diğer ülke ve ISAF askerleri ile birlikte önceden planlandığından daha süratle konuşlandırılmasını sağlayacaktı.¹³² Böylelikle ayaklanmalar daha önceden önlenecek, ivmelerine sekte vurulacak ve nüfus alanları daha iyi güvenlik altına alınacaktı. Bütün bunlar, etkili bir Afgan Güvenlik Kuvveti oluşturup eğitmek ve onlarla ortaklık kurarak, ABD'nin askeri kapasitesini arttırmakla gerçekleşebilirdi.¹³³

Böylece daha çok sayıda Afgan halkının, mücadeleye katılması sağlanacaktı. Bu tür bir ortaklığı gerçekleştirmeye çalışarak, sorumluluğu, Afganlara devredebilir ve ABD askerlerini 2011 yazından itibaren geri çekmeye başlayabilirdi. Takviye kuvvet düzeyi, önümüzdeki 18 ay boyunca muhafaza edilecekti. Bu süre zarfında, gelişmeler düzenli olarak analiz edilecekti.¹³⁴

Temmuz 2011 başında, başta gelen güvenlik sorumlulukları, Afganlara bırakılarak, askeri kuvvetler, Afganistan'dan geri çekilmeye başlanacaktı. Afganistan Güvenlik Kuvvetleri, kendi ülkelerinin güvenliği konusunda sorumluluğu yüklendikçe, bu çabalarını sürdürebilmeleri için danışmanlığa ve yardıma devam edilecekti. Onların güvenliği adına işbirliği sürdürülecekti.¹³⁵

Diğer taraftan, askeri danışman ve mali kaynak konusunda müttefiklerin yapacağı ilave katkılar üzerinde görüşmeler yapılacaktı. Burada söz konusu olan, Londra, Madrid, Paris, Berlin, Prag ve New York'un güvenliği, yani daha geniş boyutuyla toplu güvenlikti.¹³⁶

Politik stratejinin temel unsurlarından birisi, silahlarını bırakarak politik sürece katılan ve El Kaide'yi reddeden Taliban'ın yeniden kazanılması için Afganların liderliğinde yapılan çalışmaları desteklemek olacaktı.

Pakistan'la ortaklığın, Afganistan'daki faaliyetlerle ayrılmaz bir ilişkisi vardı. Güvenliğin sağlanması için Afganistan-Pakistan sınırının her iki tarafında etkili

¹³² Beyaz Saray Basın Sekreterliği, Gerçekler: Afganistan ve Pakistan'ın geleceğine bakış, 01 Aralık 2009

¹³³ Sercan DOĞAN, a.g.m

¹³⁴ <http://www.sabah.com.tr>, Kabil'in komutası yeniden Türkiye'de, 31 Ekim 2009 4 **BBC Türkçe Haberler**, www.bbc.co.uk/turkce/haberler, 04 Aralık 2009.

¹³⁵ Beyaz Saray Basın Sekreterliği, Gerçekler: Afganistan ve Pakistan'ın geleceğine bakış, 14.02.2011

¹³⁶ <http://www.sabah.com.tr>, Kabil'in komutası yeniden Türkiye'de, 31 Ekim 2009

olacak bir stratejiye ihtiyaç vardı. Bu konuda eylemsizlik, çok daha pahalıya mal olacaktı.¹³⁷

3.2.2. Stratejinin Değerlendirilmesi

Açıklanan yeni stratejiye göre, öncelikle Afgan Hükümetinin istikrarlı hale getirilmesi, Afgan Güvenlik Güçleri'nin savaşı tek başına üstlenecek kapasiteye ulaştırılması ve asker takviyesi söz konusudur. Stratejinin diğer unsurlarında ise, gelişecek güvenlik durumuna göre, Afganistan'da yolsuzlukla mücadele, tarım gibi önemli alanlarda destek ve sosyal hizmetlerin tesisine ilişkin halkın ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik hususlara ek olarak, Pakistan ile etkili bir ortaklık kurulması konusu da yer almaktadır.¹³⁸

Bu strateji içinde en önemli husus, Afgan Güvenlik Güçlerinin kapasitesinin artırılması konusudur. Bu durum, Afganistan'daki mücadelenin sona ermeyeceğini, devam edeceğini ifade eden bir yaklaşımdır. ABD'nin, mücadelenin devam edebilmesi için Afgan Güvenlik Güçlerinin yeterli seviyeye yükseltilmesine, mücadele ortamının onun mücadele edebileceği seviyeye düşürülebilmesi için Taliban'ın direncinin belirli bir ölçüde kırılmasına, direncin kırılması için de daha fazla asker ve güçle belirli bir süre mücadelenin şiddetlendirilmesine ihtiyaç duyduğunu değerlendirmek mümkündür.¹³⁹

Bu nedenle ABD'nin, açıkladığı stratejiye paralel olarak, takviye olarak gidecek miktar da dahil olmak üzere, asker seviyesi istenen düzeye ulaştıktan, direniş en azından kontrol edilebilir ve Afgan Güvenlik Güçlerinin mücadele edebileceği bir seviyeye gerilemesinden sonra, Afganistan'dan asker çekmeye başlanacağı düşünülmektedir.¹⁴⁰

Bu sürenin de, 18 ay olacağı hesaplanmaktadır. Takviyenin 2010 başından itibaren 6 ay içinde tamamlanacağı ve organize olacağı, bu hesaba göre çekilmenin de 2011 sonlarından itibaren gerçekleşeceği varsayılmaktadır. Irak'tan 2011 sonuna kadar, ABD askerinin çekilmesinin tamamlanmasından sonra, 2011 sonlarından itibaren,

¹³⁷ DOĞAN, a.g.m Beyaz Saray Basın Sekreterliği, Gerçekler: Afganistan ve Pakistan'ın geleceğine bakış,

¹³⁸ Kabil'in komutası yeniden Türkiye'de, <http://www.sabah.com.tr>, , 31 Ekim 2009

¹³⁹ BBC Türkçe Haberler, www.bbc.co.uk/turkce/haberler, 04 Aralık 2009.

¹⁴⁰ , DOĞAN, a.g.m

Afganistan'daki askeri gücün geri çekilmesinin, Kasım 2012'de ABD'de yapılacak başkanlık seçimine bir yatırım olabileceğini de dikkate almakta fayda görülmektedir.¹⁴¹

Afganistan'da halen 70bine yakını ABD askeri olmak üzere, 110bine yakın müttefik askeri bulunmaktadır. Afganistan'daki NATO ve ABD Kuvvetleri komutanı, yeni stratejinin uygulanabilmesi için bu sayının 40bin daha artırılarak 150bine çıkarılmasını teklif etmiştir. Bu nedenle Obama, Afganistan'a 30bin yeni ABD askerinin gönderileceğini ve müttefiklerin de buna destek vermesini talep etti. NATO Genel Sekreteri de, bu çerçevede, müttefiklerin 7binden fazla askerle bu çağrıya cevap vereceğini ifade etti.¹⁴²

Bu hesaplamalara bağlı olarak, NATO'da bir kuvvet ihtiyacı çalışması yapıp yapılmadığı yönünde belirsizlik bulunmaktadır. Güç mukayesesi, çatışmada uygulanacak yeni strateji, taktik ve tekniklerin ne dereceye kadar incelendiğine ve tespit edildiğine dair şüpheler vardır. Hangi duruma gelindiğinde, diğer bir deyimle mücadeledeki başarı ne seviyede oluştuğunda, ne kadar kuvvetin çekileceğine yönelik değerlendirmelerin yapıldığı ve bu konuda bir strateji belirlenip belirlenmediği bilinmemektedir.¹⁴³

---

¹⁴¹ Beyaz Saray Basın Sekreterliği, Gerçekler: Afganistan ve Pakistan'ın geleceğine bakış, 01 Aralık 2009

¹⁴² Kabil'in komutası yeniden Türkiye'de, <http://www.sabah.com.tr>, 31 Ekim 2009

¹⁴³ BBC Türkçe Haberler, www.bbc.co.uk/turkce/haberler, 04 Aralık 2009.

BÖLÜM 4: AFGANİSTAN'DA BARIŞ İNŞASI VE KRİZİN ÇÖZÜMÜ

4.1. Afganistan'da Barış İnşası ve Krizin Çözümü

4.1.1. Afganistan'da Mevcut Durum

Afganistan, tarihinin birçok döneminde, dış kaynaklı saldırılara ve işgallere maruz kalarak, varlığını, savaş ve direniş arasında geçirmiş, siyasi, etnik, dini, ekonomik ve toplumsal istikrarsızlıklarla boğuşmak zorunda kalmış bir ülkedir. Ülkenin gerek coğrafi ve doğal yapısı, gerek kültür ve insan karakteri, özellikle yabancı işgal ve müdahalelere karşı son derece direnişli ve reaksiyonel özellik taşısa da, bu karakteristik, Afganistan'ı işgallere maruz kalmaktan koruyamamıştır.¹⁴⁴

27 Aralık 1979 tarihinde başlayan Sovyet işgali, her ne kadar 15 Şubat 1989'da fiilen sona ermiş ve hatta bu işgalin başaktörü olan Sovyetler Birliği, tarihten silinmiş olsa bile, Afganistan, hala Sovyet işgaliyle başlayan o sürecin devamını yaşamaktadır.¹⁴⁵ Sovyet işgali sonrası altyapı, devlet yapısı, siyasi, ekonomik ve demografik bağlamda tamamen tahrip olmuş ve bitap düşmüş olan Afganistan, savaşın galibi sayılan, ancak devlet yönetme deneyimine sahip olmayan mücahit grupların iktidar savaşları sonucu, ABD ve Pakistan başta olmak üzere, dış güçlerin de olumsuz müdahaleleriyle yeni bir istikrarsızlık sürecine girmiştir.¹⁴⁶

Dış güçler tarafından da örgütlenen ve körüklenen siyasi istikrarsızlık ve gruplar arası güç savaşları, uzun ve yıkıcı Sovyet işgali sonrası, Afganistan'a umut edilen barış ve huzur iklimini getirmediği gibi, ülkede derin bir siyasi otorite boşluğu yaratmıştır. Afganistan merkezli oluşan ya da bir strateji gereği oluşturulan bu otorite boşluğu, 9/11 saldırıları sonrası, El Kaide ve Taliban Rejimi gerekçe gösterilmek

---

¹⁴⁴<http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/SG%20Reports/march172010SG%20AFGHANISTAN%20REPORT.pdf>

¹⁴⁵ Michael O'HANLON, "Staying Power", *Foreign Affairs*, September/October 2010

¹⁴⁶ Hoh MATTHEW, "The Case for a new Way" "Eylül 14,2010, Huffington past, .com/matthew-hoh/the-care-for-a-new-way-".

suretiyle, ABD ve NATO'nun bölgeye yerleşmesi için uygun zemini hazırlamış, fırsat sunmuştur.¹⁴⁷

El Kaide unsurlarının ortadan kaldırılması, Taliban rejiminin çökertilmesi, Afganistan'a özgürlük, demokrasi ve istikrar getirilmesi gibi gerekçelerle, 7 Ekim 2001 tarihinde ABD ve koalisyon güçleri, Afganistan'a operasyon düzenlemiş, süresi belirsiz işgalde onuncu yıla girilmiştir.

Geçen on yıl zarfında, El Kaide ve Taliban unsurları, etkisiz hale getirilemediği gibi, güvenlik, Afganistan'ın en önemli sorunu haline gelmiş, ülkeye hakim olan şiddet iklimi neticesinde siviller, çok büyük zarar görmüş, altyapı, sağlık, eğitim ve istihdam başta olmak üzere, kalkınmada ilerleme sağlanamamış, yaratılan otorite boşluğu neticesinde Afganistan, dünya uyuşturucu üretiminin merkez üssü haline gelmiştir.¹⁴⁸

ABD, NATO ve Karzai hükümeti, geçen on yıl zarfında, Afganistan topraklarının %30'luk kısmını kontrolleri altında tutabilirken, geriye kalan %70'lik bölüm ise, Taliban ve Taliban yanlısı aşiretlerin kontrolündedir.

Afganistan'da süren on yıllık işgale rağmen, giderilemeyen otorite boşluğu ve uyuşturucu trafiği, bölgeyi adeta bir terör laboratuvarına dönüştürmüş, istikrarsızlık ve şiddet ikliminin sınırlarını, Afganistan'ın dışına taşıyarak, Pakistan, Hindistan, Çin, İran ve son olarak dolaylı bir şekilde Kırgızistan'ı içine alan geniş bir coğrafi bölgeyi etkisi altına almıştır.¹⁴⁹

Özetle, 2001 yılından bu yana, ABD ve NATO tarafından izlenen ve sık aralıklarla yenilenen "Afganistan Stratejileri"nin hiçbirisi, işgal öncesi belirlenen ve dünya kamuoyuna işgal gerekçesi olarak sunulan nedenleri ortadan kaldıramadığı gibi, hedef noktalara varılmasını da sağlayamamıştır.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Gilles DORRONSORO, "Afghanistan Will Only Get Worse", Eylül 15, 2010. **The New York Times**, <http://www.nytimes.com/2010.09.15/opinion/15iht-eddorronsoro.html>

¹⁴⁸ Felbab-Brown, VANDA. "Kabul and International Partners: Still Struggling over the Basic Design", http://www.brookings.edu/opinions/2010/0720_afghanistan_felbabbrown.aspx?p=1, Temmuz, 20, 2010.

¹⁴⁹ <http://www1.voanews.com/turkish/news/Karzai-Ozel-Guvenlik-irketlerine-Dort-Ay-Sure-Tand-100905924.html>, 11,06.2010

¹⁵⁰ <http://www.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=9189&q=afganistanhatalari>.12.10.2010

Son olarak, gerek uluslararası sivil toplum örgütlerinden, gerekse NATO çerçevesinde görev yapan askeri çevrelerden, Afganistan gündemine ilişkin zaman zaman yapılan açıklamalar, uluslararası toplumun, Afganistan beklentilerini karşılamamaktadır.¹⁵¹

4.1.2. El Kaide ve Taliban'ın Yükselişi

ABD ve NATO güçlerinin Afganistan'a müdahalesinin temel amacını oluşturan; El Kaide unsurlarının ortadan kaldırılması ve Taliban rejiminin çökertilerek etkisiz hale getirilmesi yönündeki asli hedefe, 10. yılı bitmek üzere olan askeri müdahale süresince ulaşılamadığı görülmektedir. El Kaide'nin dünya genelinde, özellikle Batılı hedeflere yönelik düzenlediği kapsamlı ve etkin saldırılarda düşüş gözlenmiş olsa da, örgüt, Afganistan, Pakistan ve Irak'ta etkinliğini yoğun bir şekilde sürdürmektedir.¹⁵²

Özellikle Batılı ülkelerde gerçekleşen saldırıların sayılarındaki düşüş, Afganistan-Pakistan ya da Irak'ta örgütün etkisiz hale getirilmesiyle ilgili olmayıp, Batılı ülkelerde yürütülen etkin istihbarat çalışmaları ve alınan çok geniş kapsamlı güvenlik tedbirlerinden kaynaklanmaktadır.

Örgütün lideri Usame Bin Ladin, Pakistan'da, ABD ordusunun operasyonu ile öldürülmesine rağmen, yerine geçtiği iddia edilen Eymen El Zevahiri gibi lider kadrosu, halen daha aktif durumdadır. Zaman zaman alt kademe lider kadrolarına vurulan darbeler, örgütün Afganistan, Pakistan ve Irak'taki operasyonel gücünü ortadan kaldırmaktan uzaktır.

2001 yılında yapılan müdahale ile geriletilen Taliban rejimi için de, aynı saptamaları yapmak mümkündür. Söz konusu müdahale öncesi, o güne kadar BM dâhil uluslararası her platformda Afganistan'ı temsil eden Taliban hükümeti ile uzlaşma için diplomasi seçeneği göz ardı edilmiş ve diplomatik çözümlerinde ısrarcı olunmamıştır.¹⁵³

---

¹⁵¹ <http://www.rawa.org/temp/runews/2010.05.02/afghan-civilian-deaths-are-rising-government-says.html> 14.12.2009

¹⁵² <http://unama.unmissions.org/Default.aspx?tabid=1761&ctl=Details&mid=1892&ItemID=7902>, 14.12.2010

¹⁵³ <http://www.undp.org.af/MDGs/goal4.htm/Ocak/2008>.

Devrilen Taliban rejimi, doğal bir dönüşüm geçirerek marjinalleşmiştir ve zaten deneyimli ve başarılı olduğu gerilla yöntemini benimseyerek, Kabil hükümeti ile Afganistan'daki yabancı güçleri hedef almıştır. ABD ve NATO müdahalesi, savaşımlardan yorulmuş sivil Afgan halkını, müdahalenin ilk yıllarında umutlandırmışsa da, güvenliğin sağlanamaması, sağlık, eğitim ve istihdam reformlarının gerçekleştirilememesi, kalkınmada ilerlemenin sağlanamaması, Afganistan içlerinde son derece etkin olan aşiretlerin ülke yönetimine dahil edilememesi, sivil hedeflerin vurulması, Afgan halkının koalisyon güçlerine olan güvenini kaybettirmiş ve gelinen nokta itibariyle Taliban'ı, Afganistan için alternatif bir güç pozisyonuna taşımıştır.¹⁵⁴

4.1.3. Güvenlik, Uyuşturucu ve Sivil Kayıplar Büyük Sorun

Afganistan'da şiddet, her geçen yıl dozunu bir önceki yıla göre daha fazla artırarak, ülkeyi, siviller için, dünyanın en riskli ülkesi haline getirmiştir. 10 Mart tarihinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından, "Afganistan'da Durum" başlığı ile yayınlanan raporda, Afganistan'ın güvenlik açısından, her geçen sene daha da kötüye gittiği ve ülkede durumun kontrolden çıktığı vurgulanmıştır.¹⁵⁵

BM'nin Afganistan raporunda dikkat çeken bir diğer önemli husus ise, yükselen güvenlik sorununa paralel olarak, sivil kayıplardaki artıştır. Buna göre, Afganistan'da, 2008 yılı Aralık ayında, sivil kayıplar, %50 oranında artış göstermiştir. Yine raporda belirtilen ifade ile sivil kayıplar açısından, Taliban rejimin devrildiği 2001 yılından bu yana, en kötü dönem yaşanmaktadır.

Afganistan'da 2010 yılı, sivil halk için, on yıldır devam eden savaşın en ölümcül yılı oldu. BM, 2010 yılında ulusal ve uluslararası güçler ile Taliban arasındaki savaşta, 2 bin 800'e aşkın sivilin öldüğünü açıkladı. BM Afganistan Misyonu (UNAMA) ile Afganistan Bağımsız İnsan Hakları Komisyonu, Afganistan'da, 2010 yılı sivil kayıplarla ilgili ortak rapor yayınladı. Rapora göre, 2010 yılı, sivil kayıplar açısından en ölümcül yıl oldu. Buna göre, 2010 yılında, bir önceki yıla göre, yüzde 15 artış ile 2 bin 777 sivil hayatını kaybetti.¹⁵⁶

¹⁵⁴ <http://www.tolafghan.com/posts/21555/> Ocak/2008.

¹⁵⁵ Taliban Sanılan Koyunlar Öldürüldü", **Akşam**, 8 Aralık 2008, s.24.

¹⁵⁶ <http://www.timeturk.com/tr/2011/03/09/afganistan-da-sivil-olumlerde-rekor-artis.html>, 14.12.2009

Ülkenin önemli sorunlarından birisi de, uyuşturucu üretimidir. 1990'lı yıllarda, Afganistan, kendisini, dünyanın en büyük uyuşturucu üreticisi olarak açıklamış ve dünyanın uyuşturucu üretiminin %70'ini gerçekleştirmiştir. Afganistan'da 10 milyona yakın uyuşturucu kullanıcısı bulunmaktadır. Bu da, dünyada uyuşturucu kullananların 2/3'ünü' teşkil etmektedir. Bu ülkede, her yıl 10 binin üzerinde insan, uyuşturucudan hayatını kaybetmekte olup, son yıllarda 500 binin üzerinde insan uyuşturucu ticaretine katılmıştır.¹⁵⁷ Afganistan'daki uyuşturucu, kaçak yollardan, Batı ülkelerine pazarlanmakta, elde edilen gelire silah alım yapılmaktadır.

4.1.4. Afganistan'da Kontrolün Sağlanamaması

Günümüz koşullarında, ABD ve NATO destekli Kabil hükümeti, Afganistan'ın sadece %30'luk bir bölümü üzerinde zayıf bir otorite kurabilmiştir. Kabil'de çok sık aralıklarla gerçekleşen intihar eylemleri ve kamu binalarına düzenlenen saldırılar, otorite boşluğunun ve probleminin boyutlarını ortaya koymaktadır. Afganistan'ın %10'luk bir bölümü, halen Taliban güçlerinin kontrolünde bulunmaktadır. Afganistan'ın özellikle Helmand eyaletinin içinde yer aldığı güney bölgesi, ağırlıklı olmak üzere Taliban, Pakistan ve İran sınırları boyunca oldukça etkindir.¹⁵⁸

Afganistan'ın geri kalan %60'lık bölümü ise, izlenen yanlış politikalar sonucu, Taliban'ın nüfuzunu daha artırdığı, diğer bir deyişle Taliban yanlısı aşiretlerin kontrolündedir.

4.1.5. Saldırılardaki Artışın Nedenleri

İşgalin üzerinden geçen yıllara rağmen, Afganistan'da görev yapan Uluslararası Güvenlik Destek Gücü (ISAF) bünyesindeki NATO ve ABD'nin, Afganistan'da başarılı olamamalarının önemli nedenleri bulunmaktadır.

ABD'nin, Afganistan'a müdahalesinden önce, bu ülkeye ilişkin önemli bir öngörü problemi yaşadığını belirtmek gerekiyor. Sovyet işgali süresince, Komünist yayılcılığına karşı, özellikle Pakistan'a konuşlanarak, Afgan savaşını örgütleyen,

---

¹⁵⁷ Afghanistan Opium Survey 2005, United Nations Office on Drugs and Crime, September 2005, s. 5.

¹⁵⁸ http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=521:obama-erdoan-goeruemesi&catid=98:analizler-abd&Itemid=13514.01.2011

dinamikleri belirleyen ve lojistik destek sağlayan CIA ajanları, Sovyet – Afgan savaşı süresince, Afganistan’ı, her bakımdan analiz ederek, tanıma imkanı buldular.

Bölgeyi, bu süreç içerisinde coğrafi, stratejik, demografik, etnik, dini ve insan karakteri anlamında tüm koşullarıyla birlikte tanımış olmak, ABD’yi, Afganistan’a müdahale etme noktasına getiren önemli nedenler arasında yer aldı.

Hikmet Çetin, NATO’nun, Afganistan’daki en yüksek sivil temsilcisi olarak görev yapmıştır Afganistan’da NATO görevinde bulunan Dışişleri Eski Bakanı Hikmet Çetin, saldırıların artmasının nedenlerini şöyle sıralamaktadır:

Afganistan’ın, Kabil dışında, etkili ve temiz bir yönetim oluşturamaması,

Uluslararası yardımların yeterli olmaması ve etkili kullanılamaması,

NATO ve uluslararası kuruluşların, askeri güç ve malzemeyi, gerektiği zamanda, gerektiği şekilde karşılayamaması,

Afganistan – Pakistan sınırının, yeterli düzeyde kontrol edilememesi

Taliban’ın, yönetimden uzaklaştırıldıktan 1-2 yıl sonra, kendisini yeniden örgütlediğini, finansman kaynaklarını sağladığını ve taktik değiştirdiğini söyleyen Çetin, Taliban’ın, genellikle vurma şeklinde intihar saldırıları ve yol kenarına yerleştirilen uzaktan kumandalı bombalarla eylemler düzenlediğini açıkladı.¹⁵⁹

4.2. Taliban’ın Afganistan İçin Barış Teklifi

Karzai’nin uzlaşma planı, silah bırakacak ve siyasi yapıya entegre olmayı kabul edecek olan Taliban mensuplarına, güvenlik ve istihdam vaat etmektedir. Böylece öneri, Taliban tehdidini, en az seviyeye indirmeyi öngörmektedir. Uluslararası toplum, bu planın uygulanabilmesi için, 140 milyon dolarlık bir fonun oluşturulmasına da karar verdi.¹⁶⁰

Taliban’ın barış sürecine müdahil olması için, Londra Konferansı’ndan bir gün önce, BM Güvenlik Konseyi, Taliban’ın beş yetkili üyesini (Vekil Ahmed Mutevekil, Fazıl Muhammed, Şemsusefa, Muhammed Musa ve Abdulhakim) kara listeden

¹⁵⁹ <http://www.undp.org.af/MDGs/goal4.htm> 23.6.2010

¹⁶⁰ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/982/talibanin-afganistan-icin-baris-teklifi.aspx> 14.05.2011

çıkarıldığını açıkladı. Tüm bu açıklamalar ışığında, Afganistan hükümeti, ABD ve müttefikleri ile birlikte, bir taraftan uzlaşma ve barıştan bahsederken, diğer taraftan da şiddetli ve geniş çaplı bir operasyon gerçekleştirmeyi planlıyorlardı.¹⁶¹

Yaptıkları bu plana göre, Taliban'ın iki seçeneği vardı: Savaşmak ya da Teslim olmak. Taliban ise, Londra Konferansı'ndan bir gün önce yaptığı değerlendirmede, bu konferansı, faydasız olarak nitelendirdi.¹⁶²

Taliban, Afganistan sorununa çözüm olarak, tüm Taliban üyelerini, ABD kontrolündeki hapishanelerden çıkarılmasını, ABD'ye ait olan Guantanamo, Afganistan ve Pakistan'da bulunan hapishanelerin kapatılmasını ve yabancı askerlerin, Afganistan'dan geri çekilmesini istemekteydi.¹⁶³

Helmand operasyonu sırasında, Pakistan'da bulunan Taliban'ın ikinci lideri Molla Birader ve ardından Molla Kebir yakalandı. Afganistan'daki bazı siyasi partiler, Molla Birader ve Molla Abdulkebir'in yakalanmasının, olası iç barışa darbe vuracağı yorumunu yapmaktadırlar.

Sözü geçen görüşün tam tersi de, Kandahar Milletvekili Halid Peştun'dan gelmiştir. Peştun'a göre, "Molla Birader, Taliban arasında önemli bir isimdir ve bu hareketin ılımlı Taliban komutanlarından. Bununla birlikte O, Hamid Karzai ile görüşen ilk Taliban komutanıdır. Afganistan için hayati öneme haiz Taliban'la uzlaş, söz konusu barış sürecine zarar verecektir" açıklamasını yapmıştır.¹⁶⁴

Molla Birader ve Molla Kebir'in yakalandığı ve Helmand operasyonundan kısa bir süre sonra, 21 Mart'ta Afganistan eski mücahit gruplarından Hizbi İslami lideri olan Gülbeddin Hikmetyar'ın heyeti, Kabil'e geldi. Hizb-i İslami'nin sözcüsü Harun Zergun'a göre, Hikmetyar'ın başyardımcısı Kutbeddin Hilal'in başkanlığındaki,

¹⁶¹ <http://www.usakgundem.com/book/23/%C4%B0mparatorluklarmezarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda-amerika%E2%80%99n%C4%B1n-afganistan-sava%C5%9F%C4%B1.html>. 11 Ağustos 2010

¹⁶² <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/982/talibanin-afganistan-icin-baris-teklifi.aspx>. 21.04.2010

¹⁶³ http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=521:obama-erdoan-goeruemesi&catid=98:analizler-abd&Itemid=135, 14.12.2010

¹⁶⁴ http://www.nunn.asia/index.php?option=com_content&view=article&id=3252:2011-05-17-12-51-52&catid=293:news&Itemid=54414. 12.2010

ABD ve Avrupa'dan Kabil'e gelen heyet, barış görüşmelerine, 15 maddelik bir ön şartla katılacaklarını belirttiler.¹⁶⁵

Bu şartlar arasında en çok öne çıkanları şunlardır: NATO güçleri, verdiği tarihten itibaren altı ay içinde Afganistan'dan çıkacak, tarafsız bir grup, geçici hükümeti kuracak, şeffaf ve adil bir seçim sonucunda Devlet Başkanı ve parlamento üyeleri seçilecek ve ulusal uzlaşma sağlayabilen İslami nitelikli bir hükümet teşkil edilecektir. Zergun, 15 maddelik şartın değiştirilebilmesinin ucunu da açık bıraktı. Hikmetyar'ın heyeti, Kabil görüşmelerinin olumlu geçtiğini açıkladı.¹⁶⁶

Bu görüşmelerden önce, Hikmetyar, barış sürecine katılmak için, her şeyden evvel NATO'nun Afganistan'dan geri çekilmesini ön şart olarak belirtmiştir. Ancak gerçekleşen son görüşmede, daha yumuşak ve uzlaşmacı bir üslup kullanarak, bu talebini değiştirdi.

Bahsi geçen konulardan sonra, 18 Nisan'da Taliban grubunun iki etkili lideri, Sunday Times'la yaptığı görüşmede, Molla Ömer'in artık Afganistan'da hakim olma niyetinde olmadığını ve verdikleri mücadelenin üç temel amacının olduğunu açıkladılar. Birincisi, yabancı güçlerin ülkeden çıkartılması; ikincisi, şeriatı hakim kılma; üçüncüsü ise, güvenliği sağlamak.¹⁶⁷

Sözü geçen liderlerden Molla Abdürreşid'e göre, Molla Ömer, Taliban'ın lideri olarak, bundan sonra Afganistan'daki siyaset ve devlet yapısında yer almak istememektedir. Afgan mücahitleri, yabancıları, ülkeden çıkartma ve anayasayı değiştirmek için mücadele vermektedir.

Abdürreşid, 1996-2001 yılları arasında Afganistan'da gücü elinde tutan Taliban yönetimini değerlendirirken, bu harekete fazlaca siyaset karıştırıldığını açıkladı. Taliban, Afganistan'ın yönetimini elinde tutarken, ülkeye hakim olmalarına rağmen, bazı alanlarda eksiklik hissettiklerini dile getirmişti.¹⁶⁸

¹⁶⁵ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/982/talibanin-afganistan-icin-baris-teklifi.aspx>. 21.04.2010

¹⁶⁶ Harita: Afganistan'daki Güvenli (yeşil), Güvensiz (turuncu) Ve Kritik Bölgeler (pembe),http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2009_03/20090331_090331_afghanistan_report_2009.pdf14.12.2010

¹⁶⁷ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/866/pakistanla-taliban-arasinda-bilinmeyenler.aspx>18.02.2010

¹⁶⁸ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/982/talibanin-afganistan-icin-baris-teklifi.aspx>. 21.04.2010

O dönem, Taliban hükümetinde, yeterli uzman ve bürokratin yer almaması, bunun en bariz örneğidir. Abdürreşid'in şimdiki bütün çabalarının, yabancıları çıkartmak, ondan sonra devleti siyasetçilere bırakıp, medreselere dönmek olarak tanımladığı üç hedefi, Afganistan ve ABD'de pek çok tartışmaya neden olmuştur.¹⁶⁹

ABD'lilere göre, eğer Taliban, Afganistan hükümetini ele geçirmekten vazgeçmişse, gelinen nokta, barış süreci için büyük ve önemli bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Taliban'ın Batı ile görüşmek için ön şart koşmaması ve sadece onlarla samimi bir ortamda görüşmeyi kabul etmesinin de tesadüf olmadığı açıktır.

Taliban, bütün yabancıların, Afganistan'dan çıkmasını hedeflemektedir. Ancak ABD ile görüşmek için sadece Taliban temsilcilerinin güvenliğinin sağlanması ve NATO tarafından ateşkes yapılması yeterli olmaktadır. Yakın gelecekte Kandahar'da yapılması planlanan operasyonla ilgili soruya cevap veren Abdürreşid, "mücahitlerin, şehir içinde, hükümette ve güvenlik birliklerinde de yer aldığını" belirtmektedir.¹⁷⁰

Bilindiği gibi, ABD'nin, Afganistan'da yeterince sorunu vardır. Kandahar'da operasyon, ancak ABD aleyhinde gelişmelerin yaşanmasına sebep olur. Çünkü Afganlar, yabancılara inanmamakta ve güvenmemektedirler. Abdürreşid'e göre, Taliban'ın bir kısmı, savaş masraflarını, NATO'dan aldığı rüşvetten karşılamaktadır.

Bu kişiler, para karşılığında, NATO konvoyları ve uyuşturucu ticaretinin güzergâh yollarının güvenliğini sağlamaktaydı. Şu an, Molla Ömer'in emriyle, bu tür faaliyetler durdurulmuştur. Taliban'ın faaliyetleri, dünya için herhangi bir tehdit oluşturmamaktadır. Özetle, ABD'nin askeri istihbarat kaynaklarına göre, Taliban'ın son açıklaması, barış yolunda atılan müspet bir adım olup, barış sürecine katılmayı istedikleri anlamına gelmektedir.¹⁷¹

Gelinen noktaya bakıldığında, Taliban'ın açıklaması karşısında farklı bir siyaset izlenmediği takdirde, küresel ve bölgesel güçlerin, Afganistan konusunda kendi aralarında bir antlaşmaya varmış olabileceği düşünülebilir. Yakın bir zamanda,

¹⁶⁹ http://www.nunn.asia/index.php?option=com_content&view=article&id=3252:2011-05-17-12-51-52&catid=293:news&Itemid=544, 14.02.2011

¹⁷⁰ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/982/talibanin-afganistan-icin-baris-teklifi.aspx>, 21.04.2010

¹⁷¹ <http://www.usakgundem.com/book/23/%C4%B0mparatorluklarmezar!%C4%B1%C4%9F%C4%B1nda-amerika%E2%80%99n%C4%B1n-afganistan-sava%C5%9F%C4%B1.html>, 11 Ağustos 2010

Afganistan'dan ayrılması beklenen ABD askerlerinin de, farklı bir hedefe yönelmesi beklenmektedir.¹⁷²

4.3. Yeni Bir Devlet Yönetimi ve İç Barış İçin Gerekli Şartlar

Güvenlik ve ulus inşası stratejileri arasında sıkışan Afganistan'da çözüm için, yerel tabanlı ve uluslararası aktörlerin desteklediği politikalar geliştirmek gerekiyor. Afgan tarihi, emperyal güçlerin empoze ettiği politikaların başarısızlıkla sonuçlandığı örneklerle doludur. Uluslararası aktörlerin yardımı, ülkenin yeniden inşası için gerekli olan önemli şartlardan birisi olsa da, yerel aktörlerin ve halkın isteklerinin dikkate alınması da gerekiyor.¹⁷³

Afganistan'da anayasa oluşturma sürecinin, etnik grupların dilleri ve kültürleri hakkında oldukça duyarlı olduğu gözlenmektedir. Sovyetlerin işgaline karşı bir araya gelinse de, savaşın bitiminden itibaren etnik ayrılıklar tekrar su yüzüne çıkmıştı. Peştun grubunun en kalabalık etnik grubu oluşturduğu ülkede, Taliban'ın yaptığı gibi, bu kimliği öne çıkaran politikalar, halk nezdinde geniş destek bulamıyor. Kuzey İttifakı, etnik grupların oluşturduğu koalisyonlar, alternatif bir güç merkezi olarak karşımıza çıkıyor.¹⁷⁴

Afgan güvenlik güçlerinin oluşturulması sürecinde, bu etnik grupların oranlı temsiline önem verilmesi gerekiyor. Hamid Karzai'nin, yeni hükümeti oluşturma sürecinde, kapsayıcı, etnik ve coğrafi temsil gücü yüksek bir kabine oluşturmaları gerekiyor. Son seçimlerde yaşanan yolsuzluklara rağmen, tek taraflı bir Amerikan veya Batı stratejisinin başarıya ulaşması beklenemez. Bu bölgede etkili olan başka ülkeler de bulunmaktadır. Örneğin Rusya, Çin ve İran'ın çözüm sürecine dahil edilmediği bir ortamda, Afganistan'ın güvenliğini ve yeniden inşasını sağlamak mümkün değildir.¹⁷⁵

---

¹⁷² Sabri ÇİFTÇİ Stratejik Analiz, S.:19, ASAM Yay., Kasım 2001, s.102-107

¹⁷³ Sabri ÇİFTÇİ, "Güvenlik ve Ulus İnşası Arasında Afganistan: Çözüm Nerede?" **Ortadoğu Analiz Aralık'09** Cilt 1 - Sayı 12

¹⁷⁴ Michael E. O'HANION, "A Blue Line in Afghanistan" **The Washington Post**, 16 Kasım 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp->

¹⁷⁵ Jane MERRICK, Brian Brady ve Kim Sengupta, "War in Afghanistan: Not in our name" **The Independent**, 15 Kasım 2009, <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/war-in-afghanistan-not-in-ourname-1820949.html>

ABD ve diğer Batılı ülkelerin, Karzai'nin Başkanlığını tanınması, uluslararası güçlere olan güveni azaltmıştır. Batı'nın, adı yolsuzluk ve uyuşturucu ticareti ile anılan Karzai ve yeni oligarşisini desteklemesi, aslında ABD'nin Orta ve Güney Amerika ülkelerinde uyguladığı stratejiyi akla getiriyor: Amerikan çıkarları için diktatörleri desteklemek. Böylesine bir imaj, Afganistan'ın güvenliğinin sağlanılmasında ve ülkenin yeniden inşasında, Obama yönetiminin işini çok zorlaştırmaktadır.

Aslında ABD ve uluslararası aktörlerin Karzai'ye verdikleri destek, mevcut yönetimin meşruluğunu ortadan kaldırırken, uzun vadede Taliban'ın gücünü arttıracak bir gelişmedir. Afganistan'ın güvenliği, sadece hükümetin güvenilirliği değil, aynı zamanda uluslararası aktörlerin güvenilir olmasını da gerektiriyor. Gelinen noktada, ne Afgan hükümetinin, ne de uluslararası aktörlerin, halk nezdinde güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.¹⁷⁶

Güven, hem sağlıklı bir toplumun, hem de etnik siyasi kurumların oluşturulması için önşart olduğundan, güvensizlik ilişkisi üzerine inşa edilen hiçbir stratejinin Afganistan için çözüm üretmesi beklenemez. Afganistan'ın çözülmesi gereken devasa sorunları var. Otuz yıldır, işgal ve iç savaş şartlarında yaşayan Afgan halkı ve ülkesi, büyük bir yıkıma uğramıştır. Ülkede ekonomik kalkınmayı sağlayacak altyapı oluşturulamamıştır. Eğitim ve sağlık ile ilgili ciddi sorunlar bulunmaktadır.¹⁷⁷

Son olarak, tek taraflı bir Amerikan veya Batı stratejisinin başarıya ulaşmasında beklenemez. Bölgede etkili olan başka ülkeler de bulunmaktadır. Örneğin Rusya, Çin ve İran'ın çözüm sürecine dahil edilmediği bir ortamda, Afganistan'ın güvenliğini ve yeniden inşasını sağlamak mümkün değildir. Çin'in, Aynak bakır madenlerinde ve Afganistan'ın başka bölgelerinde önemli yatırımları olduğu bilinmektedir. Benzer şekilde Afganistan'ın güvenliği, Rusya, İran, Pakistan ve Hindistan gibi ülkeler açısından da önem taşımaktadır.¹⁷⁸

Ortadoğu'da bölgesel bir güç haline gelen, Orta Asya Cumhuriyetleri, İran, Rusya ve son zamanlarda Pakistan ve Hindistan gibi ülkelerle önemli ticari ortaklıkları ve bu

---

¹⁷⁶Stanley MCCHRYSTAL, "Commander's initial Assessment" *The Washington Post*, 30 August, 2009, http://media.washingtonpost.com/wpsrv/politics/documents/Assessment_Redacted_092109.pdf

¹⁷⁷ bostonglobe.com/editorial_opinion/oped/articles/2009.11.12/vietnams_lesson_for_afghanistan

¹⁷⁸ ÇİFTÇİ. a.g.m

ülkelerde yatırımları bulunan Türkiye'nin de bu bölgede önemli çıkarları bulunmaktadır. Geçmişte Afganistan'da eğitim, sağlık ve sosyal yardım alanında önemli başarıları olan Türkiye'nin Afganistan'ın yeniden inşasında çok önemli bir rol oynaması beklenebilir. ABD'yi işgalci olarak gören Afgan halkı, Türkiye'ye karşı daha farklı bir tutum içersindedir.¹⁷⁹

4.4. Afganistan'daki Savaşı Kazanmak Mümkün mü?

Afganistan'ın işgalinden bu yana, ABD başta olmak üzere, bütün müttefikler de, bu ülkeden nasıl çıkacaklarının hesabını yapmaktadır. Örneğin, 21 Şubat 2010'da, Afganistan'daki koalisyon hükümetinin sonu görüldü. Kanada Başbakanı Stephen Harper, Ottawa'da görüştüğü ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'a, Washington'ın aksi yöndeki umuduna rağmen, Kanada askerlerinin Afganistan'dan 2011'de ayrılacağını bildirdi.¹⁸⁰

Kanada televizyonunu ziyaret eden Clinton, ABD'nin Kanada askerlerinin 2011'den sonra da Afganistan'da kalmasını istediğini ve askerlerin muharebe gücü görevi, eğitim ya da lojistik destek rolü de üstlenebileceğini söyledi. Ancak Kanada Dışişleri Bakanı Lawrence Cannon da, Clinton'ın açıklamalarından sonra düzenlediği basın toplantısında, Afganistan'da, 2011 sonrasında, herhangi biçimde askeri bir misyon üstlenmeyeceklerini açıkladı.¹⁸¹ Cannon ayrıca, bu konunun Washington ile Ottawa arasında herhangi bir gerilime yol açacağını düşünmediğini ifade etti.

İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi, 17 Eylül 2009'da, Afganistan'ın Başkenti Kabil'de düzenlenen bombalı saldırıda, 6 İtalyan askerinin ölmesi üzerine, mümkün olan en kısa zamanda, bu ülkeden çekilmek istediklerini, fakat tek yanlı hareket etmeyeceklerini belirtti. İtalyan Savunma Bakanı Ignazio Russa'nın son açıklamalarına göre, İtalyan askeri, 2013'e kadar, Afganistan'dan çıkacak İtalya Başbakanı Silvio Berlusconi, 17 Eylül 2009'da, Afganistan'ın Başkenti Kabil'de düzenlenen bombalı saldırıda, 6 İtalyan askerinin ölmesi üzerine, mümkün olan en

---

¹⁷⁹ Stanley MCCHRYSTAL, "Commander's initial Assessment", *The Washington Post*, 30 Ağustos, 2009, http://media.washingtonpost.com/wpsrv/politics/documents/Assessment_Redacted_092109.pdf

¹⁸⁰ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1141/afganistandaki-savasi-kazanmak-mumkun-mu.aspx> 24.06.2010

¹⁸¹ <http://www.turkishny.com/other-news/4-other-news/27235-kanada-askeri-afganistandan-2011de-cekilecek>, 30 MARCH 2010

kısa zamanda, bu ülkeden çekilmek istediklerini, fakat tek yanlı hareket etmeyeceklerini belirtti. İtalyan Savunma Bakanı Ignazio Russa'nın son açıklamalarına göre, İtalyan askeri, 2013'e kadar, Afganistan'dan çıkacak.¹⁸²

Polonya Başbakanı Donald Tusk da, NATO'nun Kasım ayındaki zirve toplantısında, Polonya askerlerinin çekilmesi için bir takvim hazırlanmasını isteyeceklerini söylemişti. Polonya Savunma Bakanı Bogdan Klich, Afganistan'dan, askerlerini, 2013 sonuna kadar çekmeyi isteklerini açıkladı.¹⁸³

Avustralya Savunma Bakanı John Faulkner, 2010'daki açıklamasında, Afganistan'dan, üç sene içerisinde üstlendiği sorumluluğu Afgan güçlerine devredebilirlerse, verilen tarihten daha önce, bu ülkeden askerlerini çekeceğini belirtti.

NATO'nun komutanı ve Afganistan'daki operasyonun da lideri olan ABD, Temmuz 2011'de askerlerini Afganistan'dan çekmeyi planlıyor. Her ne kadar ABD Savunma Bakanı Robert Gates ve David Petraus gibi ABD yetkililer, Afganistan'dan, daha önce belirlenen tarihi uzatmamasını istese de, Beyaz Saray'daki yetkililer, bir kez daha üstüne basarak, ABD askerlerinin, Temmuz 2011'de, Afganistan'dan çekilmeye başlayacağını açıkladı. ABD'nin Afganistan konusunda daha önce parlamentosundaki fikir ayrılığı, şimdi sivil ile asker arasındaki ihtilafa dönüşmüştür.¹⁸⁴

Afganistan'da bulunan ABD ve NATO askerlerinin komutanı Orgeneral Stanley McChrystal hakkında, Rolling Stone Dergisi'nde yer alan yazıda, McChrystal'ın, ABD'nin Kabil Büyükelçisi Karl Eikenberry tarafından ihanete uğradığını, Başkan Barack Obama hakkında da "hayal kırıklığı" hissettiğini ve yardımcısı olan generallerin, Başkan Yardımcısı Joe Biden'le alay ettiği öne sürülmüştü. Sözü geçen yazıda McChrystal, Obama yönetiminin önemli isimleriyle yaşadığı sorunları ve

---

¹⁸² <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1141/afganistandaki-savasi-kazanmak-mumkun-mu.aspx>24.06.2010

¹⁸³ <http://www.haber7.com/haber/20100616/Polonya-Afganistandancekilmekistiyor.php?gID=551335>, 17 Haziran 2010

¹⁸⁴ <http://www.turkishjournal.com/search.php?do=getdaily> ,23.06.2010

emrindeki askerleri bile kendi stratejisinin savaşı kazandıracığına ikna edemediğini itiraf etmişti.¹⁸⁵

Bu yazıdan hemen sonra McChrystal, acil olarak Washington'a çağrıldı. Obama, McChrystal ile Beyaz Saray'da yarım saatlik bir görüşme yaptı. Obama görüşmenin ardından, Washington'un Afganistan politikasında bir değişiklik olmadığını, General McChrystal'in açıklamasını yanlış bulduklarını söyleyerek, onu başarısız bir komutan olarak adlandırıp, istifasını kabul etti.¹⁸⁶

Afganistan'daki kuvvetlerin komutanlığına, Amerikan Merkez Kuvvetler Komutanı General Petraus getirildi. Amerikan Başkanı Obama, Washington'un, Afganistan politikasında bir değişiklik olmadığını açıkladı. Obama, Afganistan savaşının kazanılması için birlik ve beraberliğe ihtiyaç olduğunu ve savaşı idare eden birimler arasında görüş ayrılığına izin veremeyeceğini kaydetti.

Bu değişiklikten sonra, NATO Genel sekreteri Anders Fogh Rasmussen, NATO'nun Afganistan'daki stratejisinin aynı kaldığını belirtti.¹⁸⁷

4.5. Amerikan Ordusu Afganistan'da Kalacak Mı?

Amerikan Ordusu'nun, daha önce Vietnam'da ve Irak'ta sergilediği acizlikten farklı bir görüntüsü olmayan Afganistan'daki savaşının da, önceki iki savaştan farklı sonuçlanacağını söylemek zordur. Özellikle Vietnam, ABD'nin stratejik sonuca ulaşamadığı bir savaştır. Konvansiyonel savaşta, genellikle ova ve çöl gibi alanlarda destek unsurları rahat kullanmaya alışan Amerikan Ordusu'nun üstünlüğünün, gerillaların yerel coğrafyayı kullanmak suretiyle ateş gücünün etkisini asgariye indirdikleri düşük yoğunluklu çatışmalarda sürdüremediği görülmektedir.¹⁸⁸ Özellikle hava ya da topçu desteğinin, dağlık ya da ormanlık alanların yoğun olduğu coğrafyalarda yapacakları bombardımanların etkisi, düz alandakine göre, daha azdır. Kaldı ki, mağaraların yoğun olduğu dağlık ve engebeli alanlarda saklanan düşman

---

¹⁸⁵ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1141/afganistandaki-savasi-kazanmak-mumkun-mu.aspx>24.06.2010

¹⁸⁶ <http://www.sde.org.tr/print.aspx?pageID=0&columnID=0&newsID=1141>, 23.06.2010

¹⁸⁷ <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1141/afganistandaki-savasi-kazanmak-mumkun-mu.aspx>24.06.2010

¹⁸⁸ Jim Garamone, Gates Tells Al-Jazeera U.S. Cannot Think of AfghaWithdrawal", **American Forces Press Service**, 08.09.2009, <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2009/09/mil-090908-afps04.htm> (09.09.2009).

askerlerini havadan belirlemek ve bunlara hızlı vuruş yapmak, hiç de kolay değildir.¹⁸⁹

Helikopterlerin performansları ise, alçak alanlardaki kadar verimli olmamakla birlikte, bu araçlar, yere yakın uçtuklarında, gizlenen düşman askerinin makineli tüfek, portatif roketatar ve karadan havaya füzelerine maruz kalmaktadır. Bu durumun Vietnam'da keşfedilmesiyle birlikte, Amerikan güçlerine karşı nasıl savaşılabileceğini, bütün dünya görmüştü.

Dolayısıyla gücünün belkemiği teknolojiye dayanan orduların da sınırları olduğunu, bu sınırlardan birinin, bugün Afganistan'da çizildiğini görmekteyiz. Savunma Bakanı Robert Gates'in 4 Eylül 2009'da El Cezire televizyonuna yaptığı ve El Kaide-Taliban ilişkisini hatırlattığı açıklamalarında, Amerikan askerlerinin Afganistan'dan çekilmesinin mümkün olamayacağını söylemesi, Amerikan Yönetimi'nin, Afganistan'daki varlığını sürdürmeye ne kadar kararlı olduğunu göstermektedir. Buna rağmen, Afganistan'daki Amerikan Ordusu'nun geleceğinin Vietnam ya da Irak'takinden daha farklı olacağını söylemek zordur.¹⁹⁰

Kayıpların artmasına ve ABD'nin itibarının zedelenmesine rağmen, Taliban'ın lehine gelişen olaylar, bir süre sonra Obama'yı Afganistan'dan çekilme kararı almaya zorlayabilir. Obama, bu ihtimali, zaten 23 Mart 2009 tarihinde katıldığı, CBS'teki "60 Dakika" programında belli etmişti.

Ancak Irak'tan sonra Afganistan'dan da çekilmesi, ABD'nin zaten sarsılan süper güç imajını iyice zedeleyecektir. Böyle bir hareket, güçlenmekte olan Rusya karşısında ciddi bir gerileme olarak algılanacağından, Amerikan karşıtlığının zaten arttığı dünyada, bazı boşlukları Rusya doldurabilecektir. Dolayısıyla Amerikan Ordusu'nun Afganistan'da tutunması, Amerikan çıkarları açısından gereklidir.¹⁹¹

Afganistan Savaşı'nın sürdürülebilmesi için Amerikan kamuoyunun desteği de son derece önemlidir. Amerika'daki bir kamuoyu yoklamasına göre, savaşa karşı

---

¹⁸⁹"Obama ponders Afghan 'exit plan", **BBC News**, March 24, 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7958447.stm> (09.09.2009).

¹⁹⁰ Tom Vanden Brook, "Poll: More view Afghan war as 'mistake", **USA TODAY**, 16.03.2009, http://www.usatoday.com/news/world/2009-03-16-poll_N.htm(08.09.2009)

¹⁹¹ http://www.21yyte.org/tr/yazdir3000-Amerikan_Ordusunun_Afganistandaki_Etkisizligi.html-08.09.2009)

olanların oranı, 2001 Kasım'ından 2009 Mart'ına kadar % 9'dan % 42'ye çıkmıştır. Obama'nın, halk desteği olmadan, Afganistan Savaşı'nı sürdürmesi, pek olası gözükmemektedir.¹⁹²

Bununla birlikte, Afganistan, Orta Asya'daki enerji faaliyetlerine yönelik Rus ve Çin çıkarlarının denetlenmesi için ABD'ye gereklidir. Dolayısıyla Amerikan birliklerinin çekilmesi konusu, kamuoyunda ciddi bir şekilde tartışılmaya başlanmasıyla birlikte, Afganistan'a odaklanmış olan Amerikan enerji devleri, savunma sanayi üreticileri, ordu, siyaset ve istihbarat üçgeninin oluşturduğu çıkar çevreleri harekete geçerek, Obama'nın büyük bir baskı alınmasını sağlayabilirler.¹⁹³

Bu çıkar grupları, ABD'nin, sonuna kadar Afganistan'da tutunması için mutlaka baskı yapacaklardır. Yine de Amerikan Ordusu'nun Afganistan'dan çekilişi, Obama'nın halk desteğini yitirmesinin, doğrudan siyasi ve ekonomik etkilerinin başlaması ile Afganistan'daki durumun daha da kötüleşerek çıkar gruplarının buradaki kaynaklara ulaşmalarının engellenmeye başlamaları arasındaki bir dönemde gerçekleşecektir. 2012 seçimleri, büyük ihtimalle böyle bir dönemin ortalarına denk gelecektir.

ABD'nin çekilebilmesi için, Irak'ta, Saddam Hüseyin'in devrilmesi ve yakalanmasında olduğu gibi, göstermelik bir siyasi zafere de ihtiyacı vardır. Afganistan'da bu zaferin adı, "Usame Bin Ladin" in yakalanması ve El Kaide'nin etkisizleştirilmesidir. Yaklaşan 2012 seçimleri öncesi Pakistan'daki Abbottabad kentinde Üsame Bin Ladin için düzenlenen ABD operasyonuna ve Ladin'in öldürülmesine bu açıdan bakmak önem arz etmektedir. Halk nezninde popüleritesi devamlı şekilde aşağıya doğru düşen Obama, Ladin operasyonu sonrasında Amerikan halkının olumlu puanlarını almıştır.

Dolayısıyla ABD'nin, bir süre daha, Afganistan'da kalacağı gözükmemektedir. Buna dayanarak ABD'nin, Afganistan'da daha büyük kayıplar vereceğini ve bunların asgariye indirilmesi için yeni alternatif politikalar geliştirmeye çalışacağını söyleyebiliriz. Bununla birlikte savaşın gidişatına ve Amerikan Ordusu'nun önündeki

---

¹⁹²H.SanemErkanhttp://www.haberiniz.com/yazilar/haberiyazdir3472Amerikan_Ordusu%E2%80%99nun_Afganistan%E2%80%99daki_Etkisizligi.html, 8OcaK, 2011

¹⁹³ Mehmet Bilgin, *Avrasya Enerji Savaşları*, İstanbul Kitapevi, 2005, s. 79.

zorluklara bakarsak, Amerikan Ordusu, 2011-2014 arasında Afganistan'dan çekilmek zorunda kalacaktır.¹⁹⁴

4.6. Afganistan'da Son Durumun Analizi

Afganistan'da işgal 10. yılına yaklaşırken, gelinen nokta itibariyle işgal hedeflerinden hiçbirine ulaşamadığı gibi, Afganistan'da güvenlik, ekonomik, siyasi ve toplumsal yaşamın çok daha gerilere gittiği ve siyasi otoritenin sağlanamadığı görülmektedir. Afgan halkı ve uluslararası toplum, ABD, NATO ve Afgan Hükümetine olan güvenini kaybetmiş, Afganistan'da bu şartlarda başarının imkansız olduğu birçok NATO komutanı tarafından bizzat itiraf edilmiştir.¹⁹⁵

İşgal süresince, şiddet ve terör ikliminin sınırları Afganistan'ı da aşarak, Afganistan'ı çevreleyen Pakistan, İran, Hindistan, Çin ve Kırgızistan'ı etkisi altına almıştır. Terör, Afganistan'ı kuşatan coğrafi bölgeleri istikrarsızlaştırmaktadır. Güvenlik ve destek gücü ISAF misyonunu kaybetmiş ve Afganistan'daki ABD ve NATO güçleri, işgalci güçler şeklinde algılanmaya başlanmıştır.¹⁹⁶

Afganistan'da bulunan yabancı güçler, Afgan halkıyla, her bakımdan bir doku problemi yaşamış, diyalog kurulamamış ve güven tesis edilememiştir. Doku uyumsuzluğu, zamanla bir reaksiyona dönüşmüştür. Doku meselesinin en çarpıcı örneği, Afganistan'da görev yapan Türk Silahlı Kuvvetleri'dir. TSK, bölge halkı ile kaynaşıp, diyalog kurabilen, Afgan halkının güvenini kazanmış ve işgalci olarak algılanmayan tek güçtür. Bu tespitlerden sonra, Afganistan'da bulunan yabancı güçlerin, Afganistan'da barış ve huzuru tesis etmelerini, bölgeyi terör ve şiddetten arındırmalarını, kalkınmada ilerleme kaydetmelerini beklemek oldukça güçtür. Afganistan'da ISAF komutanlığını devir alan TSK'nın hiçbir muhalif güç tarafından saldırıya uğramaması, Türkiye'ye duyulan güven ve dostluğun bir işareti olarak görülebilir.¹⁹⁷

¹⁹⁴http://www.haberiniz.com/yazilar/haberiyazdir3472Amerikan_Ordusu%E2%80%99nun_Afganistan%E2%80%99daki_Etkisizligi.html,01.02.2011

¹⁹⁵Ali, ŞAHİN,Gasam Afganistan Rapor Ve Çözüm Stratejisi, Günney Asya Stratejikaraştırmalar Merkezi(Gasam) 10 Mayıs 2010

¹⁹⁶ ŞAHİN, a.g.e. s.19

¹⁹⁷ http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=1005

4.7. İKÖ'nün Çözüm Önerisi: “Barış Ve Kalkınma Hükümeti”

Afganistan’da gerçekçi ve uzun süreli bir barışın sağlanmasına yönelik gerek devlet, gerekse sivil toplum kuruluşları bazında çeşitli barış planları ortaya konulmaktadır. Afganistan’da kalıcı bir barış ve kalkınmanın sağlanması için, İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)’de, bir barış planı hazırlamıştır. Aşağıdaki stratejilerin hayata geçirilmesi gerektiğini ifade eden İKÖ, şu önerilerde bulunmuştur:

1- Afganistan’da kalıcı barış ve çözüm için, bu ülkede bulunan yabancı güçlerin yerini, Afganistan ile doku uyumu bulunan güçlerin alması gerekmektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Afganistan’da icra ettiği görevler ve Afgan halkının kabulü, bu yönde çok somut bir örnektir.¹⁹⁸

2- İKÖ’nün, Afganistan için, bir “Afganistan Barış ve Kalkınma Hükümeti (ABKH)” oluşturarak, Afganistan’ın 15-20 yıl süreyle yönetimini devralmalıdır. Afganistan’da görev yapacak bu hükümetin kabinesi, İKÖ üyesi ülkelerin deneyimli devlet adamlarından oluşturulmalıdır.

3- ISAF yerine İslam Konferansı Örgütü bünyesinde bir İKÖ Barış ve Destek Gücü oluşturulmalıdır. Afganistan’a konuşlandırılacak İKÖ Barış ve Destek Gücü, bölgedeki şiddet ve terör iklimini, büyük ölçüde dindirecek ve sükûnet getirecektir.

4-Afganistan’ın dokularına uygun geliştirilecek bir “Afganistan Barış ve Kalkınma Programı (ABKP)” çerçevesinde, Afganistan güvenlik ve kalkınmada öncelikli bölgelere ayrılmalıdır. Öncelikli bölgelerden başlayarak, başta istihdam, eğitim ve sağlık olmak üzere, kalkınma programı ülke geneline yayılmalıdır.

5- İKÖ bünyesinde bir “Afganistan Barış ve Kalkınma Fonu (ABKF)” oluşturulmalı ve bu fonla, Afganistan’ın hızla kalkınması sağlanmalıdır. Afganistan’da barış ve huzur, terörle mücadele için bu ülkede bulunan Batılı ülkeler, Afganistan’la ilgili askeri harcamalarını bu fona aktararak, Afganistan’ın dünya ile bütünleşmesine katkıda bulunmalıdır.

---

¹⁹⁸ Nen pee Afganistan ke se kiki, **Pajhwok Afghan News**, 100,00 refugess return home, 29 Eylül 2009, <http://www.pajhwok.com>. Erişim Tarihi: 29 Eylül 2009

6-Afganistan'da ve Güney Asya'da bulunan El-Kaide ve Taliban üyeleri için İslam ülkelerinin genelini kapsayan bir "af programı" kabul edilerek hayata geçirilmelidir.

7-Afganistan'da bulunan aşiretler, kanaat önderleri ve ulemeden oluşan bir danışma kurulu oluşturularak, "Barış ve Kalkınma Hükümeti" ile koordinasyon içinde çalışmaları sağlanılmalıdır. Bu şekilde yürütülecek koordineli bir çalışma, "Afganistan Barış ve Kalkınma Hükümeti"nin halk tabanına inmesini sağlayacaktır.

8-Af kapsamında dönüşleri sağlanan El Kaide ve Taliban üyelerinin, toplumsal entegrasyon ve rehabilitasyon programına dahil edilerek, normal yaşamlarına kaldıkları yerden hiçbir ayrımcılığa ve toplumsal dışlamaya maruz kalmadan devam etmeleri sağlanılmalıdır. Bu nokta, çok kritik bir noktadır. El Kaide örgütünün ortaya çıkışında en önemli hatalardan birisi, Afganistan'da sona eren Sovyet işgalinden sonra yaşadıkları yerlere dönmek isteyen çok sayıda Müslüman savaşçının ülkelerine kabul edilmemesi, edilenlerinde, gerek güvenlik güçleri, gerekse toplum tarafından ciddi baskı altına alınarak, toplumsal entegrasyonlarının sağlanamamasıdır.

9- Afganistan, "Barış ve Kalkınma Hükümeti" tarafından hızla silahsızlandırılmalıdır. İvedilikle yaratılan istihdam fırsatlarının ardından, etkin bir uyuşturucu ticaretiyle mücadele politikası hayata geçirilmelidir.¹⁹⁹

4.8. Taliban Rejimi Sonrasında Türkiye'nin Afganistan'daki Rolü

Afganistan'da Taliban rejiminin yıkılması ile birlikte, Kasım 2001'de gerçekleştirilen Bonn Konferansı'nda, özellikle Başkent Kabil'in güvenliğini sağlamak amacı ile ISAF (International Security Assistance Force / Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti) adı ile çok uluslu bir barış gücü oluşturulmuştur.²⁰⁰

Kuruluşunda İngiltere'nin üstlendiği ISAF'ın komutası, Haziran 2002'de Türkiye'ye devredilmiştir. Şubat 2003'e kadar komutayı elinde tutarak Kabil'in güvenliğini sağlamak adına önemli başarılarla imza atan Türkiye, Afganistan genelinde olumlu

¹⁹⁹ Nen pee Afganistan ke se kıkı, **Pajhwok Afghan News**, 100,00 refugess return home, 29 Eylül 2009, <http://www.pajhwok.com>. Erişim Tarihi: 29 Eylül 2009

²⁰⁰ <http://www.isaf.nato.int/=1319&ano=83>, Erişim Tarihi: 07 Nisan 2010.

bir imaj yaratmış ve başta Türk Silahlı Kuvvetleri olmak üzere birçok kurumuyla Afgan halkının güvenini kazanmıştır.²⁰¹

2003 yılının Şubat ve Ağustos ayları arasında ISAF komutasını Almanya ile Hollanda birlikte yürütmüşlerdir. Kuruluşunda, BM kontrolünde olan ve görev alanı sadece Kabil ve çevresi ile sınırlı olan ISAF, 11 Ağustos 2003 tarihinde NATO'ya devredilmiş ve görev alanı da ülke geneline yayılacak biçimde genişletilmiştir. Bununla birlikte, Afganistan'da oluşturulması kararlaştırılan NATO kıdemli yüksek sivil temsilciliği kurulmuş, bu da, Türkiye'ye verilmiştir. Böylece Ocak 2004'te Hikmet Çetin, 'NATO Kıdemli Yüksek Sivil Temsilciliği' görevini üstlenmiştir.²⁰²

28 -29 Haziran 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilen NATO'nun İstanbul Zirvesi sırasında Türkiye, Şubat 2005'ten itibaren, NATO liderliğindeki ISAF komutasını ikinci kez devralmayı ve ISAF'ın görev alanının genişletilmesi kapsamında yaklaşık iki bin ek takviye askeri birliğini bu ülkeye göndermeyi kabul etmiştir.

Türkiye'nin Afganistan'daki faaliyetleri, NATO çerçevesinde sınırlı kalmayıp, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanlığına bağlı TİKA'nın faaliyetleri ile Afganistan'ın kalkınmasında da önemli roller oynamaya devam ettiği görülmektedir.

TİKA, Eylül 2004'te, Kabil Program Koordinatörlüğünü açmış ve bu koordinatörlük, Ocak 2005'te resmen faaliyetlerine başlamıştır. TİKA Kabil Program Koordinatörlüğü, özellikle eğitim, sağlık, temiz su temini ve diğer alanlarda ciddi çalışmalar yapmaktadır.²⁰³

4.9. Türkiye'de Taliban Ofisinin Açılması

2014'teki tam çekilme öncesinde, Batı ittifakı, Taliban'la uzlaşma zemini aramaktadır. Kabil hükümeti de, barış görüşmelerinin, Türkiye'de kurulacak bir 'Taliban ofisi' üzerinden yürütülmesini istemektedir. Ofisin getiri ve götürülerini hesaplayan Ankara ise, talebe temkinli yaklaşmaktadır.

²⁰¹ www.musavirlikler.gov.tr/ Erişim Tarihi: 09 Nisan 2010.

²⁰² <http://www.toplumvedemokrasi.org.tr/afganistanda-yeni-donem/20.08.2010>

²⁰³ TİKA, Afganistan İslam Devleti, s.17. www.avim.org.tr/icerik/afganistan-ulke-raporu-tika.pdf. Erişim Tarihi: 15 Mart 2010.

Taliban'la müzakere, Afganistan'da kaybedilen savaşı sonlandırmanın en kestirme yolu, kimine göre de geciken normalleşme sürecinin ilk adımıdır. 10 yıllık ABD-NATO işgalinin girdiği çıkmaz göz önünde bulundurulduğunda, 'düşmanla' barışı konuşmak, kaçınılmaz bir seçenektir. Afganistan'da görev yapan Batılı asker ve sivil temsilciler de, 'Taliban'la görüşme noktasında' fikir birliğine varmış, son iki yıldan beri, Türkiye'nin başından itibaren savunduğu 'ülkedeki tüm kesimleri siyasi zemine çekerek, Afganistan'ı Afganlara bırakma' gerekliliğine, bugün ABD ve çoğu Avrupa ülkesi de destek vermektedir. İki yıldır kapalı kapılar ardında konuşulan 'Taliban'a Batı'da ofis açtırma' girişiminin yeniden gündeme taşınması da, bunun en önemli göstergesidir. Daha önce Suudi Arabistan ve Körfez ülkeleri olarak işaret edilen Taliban ofisinin şimdiki adresi, Türkiye'dir. Diplomatik kaynaklar, meselenin Ankara'da masaya yatırıldığını, taraflarla görüşmelerin sürdüğünü söylemektedirler.²⁰⁴

14 Nisan'da Pakistan Cumhurbaşkanı Asif Ali Zardari'yi Çankaya Köşkü'nde ağırlayan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, ofisle ilgili bir soru üzerine, Türkiye'nin geçmişte olduğu gibi, bu dönemde de, ülkedeki işgalin son bulması ve kalıcı barışın sağlanması için her türlü faaliyetin içinde olmaya devam edeceğini vurguladı. Afganistan'daki sorunun, sadece askerî müdahaleyle çözülemeyeceğini gören Washington ve Kabil yönetimleri, ülkedeki tüm kesimlerin temsil edildiği, yeni bir siyasi sürecin başlatılması için daha istekli hareket etmektedir.

Bunda, Obama'nın, Aralık 2009'da açıkladığı, yeni AF-PAK stratejisi ve ilan edilen çekilme takviminin büyük katkısı vardır. Washington-Kabil hattında, Taliban'la müzakere zemini arayışlarının arttığı ve hatta Taliban'ın ılımlı kesimleriyle gizli görüşmelerin yapıldığı bilinmektedir. Yakın gelecekte yapılacak bir konferansla, bu sürecin başlatılabileceğini düşünülmektedir. Tabii bunun öncesinde, Taliban liderlerinin üzerindeki uluslararası seyahatleri yasaklayan BM kara listesinin esnetilmesi gerekmektedir.²⁰⁵

---

²⁰⁴ <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-29238-213-taliban-ofisi-afgan-dugumunu-cozer-mi.html>, 25.04.2011

²⁰⁵ <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-29238-213-taliban-ofisi-afgan-dugumunu-cozer-mi.html>, 11.10.2010

Ankara'nın Afganistan'daki soruna siyasi çözüm bulabilmek amacıyla sahadaki tüm kesimlerle görüştüğü ve iç uzlaşmayı güçlendiren bu temasların, Kabil hükümetince de desteklendiği bilinmektedir.²⁰⁶

Afgan liderliği, söz konusu uzlaşma zemininin Türkiye'de oluşturulmasından yanadır. Türkiye, tarihî ve kültürel açıdan, Afganistan'a en yakın ülkelerden birisidir. Karzai yönetimi de, Türkiye'nin arabuluculukta kabiliyetini, Afgan halkı üzerindeki olumlu imajını değerlendirmek istemektedir. Karzai, Türkiye'nin Pakistan ve diğer bölge ülkeleriyle sahip olduğu geniş çaplı ilişkiler nedeniyle uzlaşma konusunda önemli bir rol oynayabileceğini düşünmektedir.

Bu yöndeki arzusunu, Karzai, Aralık 2010'da düzenlediği Türkiye ziyaretinde açıkça dile getirmişti. Karzai'nin ardından, 3 Mart'ta Ankara'ya gelen Afganistan Yüksek Barış Konseyi Başkanı Burhaneddin Rabbani de, Türk yetkililerinden, Taliban liderleri ile Kabil hükümet yetkilileri arasında arabuluculuk yapmasını isteyip, ofis konusunu gündeme getirmişti: "Eğer bir gün Taliban'ın bölge ofisi kurulacak olursa bu durumda Türkiye en uygun ülke olacaktır."

206

http://iskandinavya.zaman.com.tr/iskandinavya/newsDetail_getNewsById.action?newsId=587411.10.
2010

SONUÇ

Terör saldırıları sonrasında başta ABD olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde insan hakları ihlalleri ortaya çıkmıştır. Demokrasi, insan hakları, özgürlükler gibi kavramlar yerini güven ve istikrara bırakmıştır. Pek çok devlet tarafından güvenliği sağlamak maksadıyla ülke içi ve dışındaki muhaliflerine karşı savaş açılmış ve en temel hak ve hürriyetler bu doğrultuda kısıtlanmıştır. Teröre karşı savaş açan devletlerin kendinden olmayanlara karşı başlattığı ve halen sürdürdükleri bu mücadelelerinde binlerce masum insan hayatını kaybetmiş, daha fazlası yaralanmış ve yine binlercesi suçları ispat edilmeden ‘terörist’ muamelesi görmüş, sınır dışı edilmiş, çalışma hakları ellerinden alınmış, tecavüz, aşağılanma ve hakarete maruz kalarak korku içerisinde yaşamaya mahkûm edilmiştir. Soğuk Savaş döneminde, Doğu Bloğu devletlerini ve kendi politikaları dışında hareket eden devletleri, demokrasi ve insan hakları konusunda uyarıcı ve baskı yapan ABD ve Batı dünyası, kendisi zor durumda kaldığında bu değerleri nasıl yoksaydığını dünyaya göstermiştir ve göstermeye devam etmektedir.

Coğrafyanın bir milletin kaderini nasıl etkilediğini görmek isteyenlere Afganistan en iyi örnektir. Afganistan’ın başına gelen hemen hemen her şey coğrafyasından kaynaklanmaktadır. Öyle bir coğrafya ki; Dünya’ya hâkim olmak isteyen her devletin yolu mutlaka buradan geçmektedir. Yani bugün ABD nasıl ki, Orta Asya’daki kaynaklara ulaşır Asya Kıtasını İngilizlerden sonra ikinci kez güneyden ikiye bölüyorsa, Ruslar da, İngilizler de, İskender de hatta Pers hükümdarı Daru da aynı amaç için aynı yola girmişti. Bu nedenle Afganistan stratejik konumundan dolayı yaklaşık 2500 yıldır sürekli müdahalelere uğramaktadır. Çünkü Afganistan, coğrafi konumu itibarıyla Türkistan, Çin, Hindistan ve İran’ı birbirine bağlayan tarihi ve tabii yolların kesiştiği, stratejik bir coğrafyada yer almaktadır. Günümüzde Afganistan’ın stratejik önemi, petrolün ve doğalgazın Orta Asya’dan Hint okyanusuna indirilmesi projesiyle (OAPBHP) daha da önem kazanmıştır. Bu durum aynı zamanda Afganistan’ın devlet-millet homojenliğini engellemiş ve kurumsallaşma sürecini engellemiştir. İngiltere ve Rusya arasında, 19. yüzyılda yaşanan ve diplomasi tarihine “Büyük Oyun” olarak geçen olay, Asya Kıtasının

kontrolü için Afganistan toprakları üzerinde askeri ve diplomatik alanlarda yaşanmıştır. Bu durum günümüzde de aynen sürmektedir.

Afganistan'ın stratejik konumunun öneminden dolayı, buraya yapılan bir müdahale, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde ve dengelerde domino etkisi yapmaktadır.1979 yılında SSCB'nin müdahalesi, İslam ve Batı'nın tepkisini doğururken; ABD önderliğindeki Batı'nın 2001 yılından itibaren Afganistan'ı işgali ise Rusya ve Çin'in başını çektiği Şangay Üyelerinin ve İslam dünyasının tepkisine yol açmıştır. Bu nedenle Batı'nın işgali II. Rus işgaline dönüşme potansiyeli taşımaktadır. ABD'nin Osmanlı II. Viyana'sı olmaya adaydır.11 Eylül'den sonra Afganistan'a müdahale eden ABD'ye karşı Rusya, Çin ve İran'ın tepkisi ve Orta Asya'nın durumu "II. Büyük Oyun'un" yaşandığını göstermektedir. Bu süreç yeni ittifaklara ve düşmanlıklara yol açmıştır. Gerek İngiltere İmparatorluğunun zayıflaması ve gerekse Rus İmparatorluğunun (Çar ve SSCB) dağılmasında Afganistan, önemli bir rol oynamıştır.

1980'li yıllarda Afganistan, ABD'nin dış politikası açısından zaferler elde ettiği bir ülke iken,1990'li yılların ikinci yarısından itibaren, en büyük başarısızlıkları yaşadığı bir ülke olmuştur. ABD'nin 1950-1980 yılları arasında Afganistan'a yönelik izlediği politika, bir nevi zorla, Afganistan'ı Sovyetler Birliği nüfuzuna itmiştir. ABD'nin 1979 sonrasında Sovyetler Birliği işgali sırasında izlediği politika bu işgali rakibi için olabildiğince masraflı hale getirmektir. Böylece Sovyetler Birliği'nin benzer harekâtları tekrarlamaması amacıyla direnişçilere verdiği destek, Moskova'nın güç kaybetmesine, müslüman dünyada komünizm karşıtı bir dalga oluşmasına ve Sovyet sisteminin başarısızlıklarının açık bir biçimde ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Afganistan operasyonunu, ABD'nin bugüne kadar gerçekleştirdiği bir askeri operasyondan farklı kılan yönler bulunmaktadır. Bu hususlardan en önemlileri, ABD'nin operasyonu salt olarak meşru müdafaa hakkına dayandırması ve bu süreçte BM'nin ABD'nin terörizmle mücadele söylemine destek çıkmasıdır. Bu güne kadar pek çok uluslararası askeri müdahalede veto mekanizması nedeniyle, Güvenlik Konseyi'nde yaptırım gücüne sahip kararlar alınamamıştır. Bu durumlarda, BM Genel Kurulu, farklı niteliklerde olumsuz kararlar alma yoluna gitmiştir. Ancak,

Afganistan operasyonuna yöneltlen eleştiriler, BM bünyesinde bu anlamdaki kararlara bile dönüşmemiştir.

Afganistan'ın iç dinamikleri açısından bakıldığında en önemli sorun üniter bir yapıda olmaması ve bu duruma bağlı olarak ortaya çıkan gelişmelerdir. Yıllar boyu süren iç mücadeleler ve farklı etnik yapıdaki toplulukların, merkezî devletten kopuk bir şekilde ortaya çıkardıkları etnik ve siyasi sorunlar da bu gelişmeleri tetiklemiştir. Ülkenin bu durumu emperyalist emeller taşıyan ülkelerin işine gelmiş ve iç mücadele ve karışıklıklar dış güçler tarafından sürekli tetiklenen ve etkilenen bir sorun olmuştur. Bu durum özellikle 19. yy.dan itibaren İngiltere ve Rusya'nın bölgedeki hâkimiyet mücadelesinin temel malzemesidir. Ülke, Türkistan'ı işgal ederek güneye inmeye çalışan Çarlık Rusya'sı ile Hindistan'ı sömürge hâline getiren İngiltere arasında tampon olarak kalmış ve ülke sürekli dış güçlerin müdahale alanı olmuştur.

Günümüzde de devam eden ülkenin stratejik özellikleri, terörizm, uyuşturucu üretimi ve kaçakçılığı, etnik ve siyasi milliyetçilik dolayısıyla yaşanan iç savaş ve küresel birtakım sorunlarla da bütünleşince uluslararası müdahale alanına dönüşmüş, bu durum Afganistan'ı içinden çıkılmaz bir hâle sokmuştur. Özellikle Türkmenistan, Afganistan, Pakistan üzerinden dünyaya açılmayı bekleyen petrol projeleri bölgenin uluslararası hassasiyetlerini daha da artırmıştır

11 Eylül saldırıları, uluslararası terörizmin ne kadar büyük bir tehdit olduğunu gösteren en somut örnektir. Söz konusu saldırıların uluslararası barış ve güvenlik için tehdit oluşturduğu, BM Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararlarda da açıkça belirtilmiştir; ancak asıl sorun söz konusu saldırılar için nasıl ve ne şekilde bir önlem alınacağını belirlemek noktasında ortaya çıkmaktadır. ABD, saldırıların ülkesi için meşru müdafaa hakkını doğurduğunu ileri sürerek yakın müttefiki İngiltere ile birlikte bu hakka dayanarak Afganistan'a yönelik bir operasyon gerçekleştirmiştir. BM Antlaşması'nın 51. maddesinde düzenlenen meşru müdafaa hakkı jus cogens nitelikteki kuvvet kullanma yasağının bir istisnası olmakla birlikte, bu hakkın kullanımı bazı şartların gerçekleşmesi halinde uluslararası hukuka uygun kabul edilecektir.

Başlangıçta Afganistan halkının geniş kesiminin de desteğini alan ISAF kuvvetleri, daha sonraki dönemlerde uygulanan sert ve ölçsüz kuvvet kullanımı metodları ve

özellikle hava taarruzları nedeniyle, sivil halk ile terörist ayırımını tam olarak yapamamış, sivil ve masum halkın ağır kayıplar vermesine neden olmuştur. Bunun neticesinde de halkın ISAF kuvvetlerine olan inancında ve desteğinde çok ciddi azalmalar meydana gelmiştir. Son yıllarda, bu nedenle Afganistan halkının desteği giderek azalmış, halktan elde edilen istihbarat bilgileri akışında önemli azalmalar gözlenmiştir. Pakistan sınırının kontrolünde meydana gelen zafiyetlerin artması, Pakistan topraklarındaki oldukça sarp olan güvenli bölgelerin verdiği saklanma ve barınma imkânları, dini propagandaların halk üzerindeki giderek artan etkileri, Taliban'a ve El-Kaide'ye ilave olarak bunlarla işbirliğine giden yeni örgütlerin ortaya çıkması nedeniyle de ISAF kuvvetlerinin etkinliğinde ve karşı-terörizm faaliyetlerinin sonuçlarında ve başarısında oldukça fazla azalmalar görülmüştür.

Avrasya'nın değişen yeni jeopolitik dengeleri bağlamında Afganistan'ın önemi bir kez daha artmış, küresel ve bölgesel güçlerin yeni bir rekabeti sahasına dönüşmüştür. Türkiye'nin de kendi nüfuz alanının önemli bir güzergâhı üzerinde cereyan eden bu rekabetin içinde kendi yerini alması, Türkiye çıkarları açısından önemli olduğu kadar, bölgesel güç olma yolunda aşması gereken koşulların da bir gereğidir.

Bununla birlikte, bu ülkenin rehabilitasyon ve modernizasyon çalışmaları için, çeşitli alanlardaki şirketlere büyük ihtiyaç doğmuştur. Bu anlamda Afganistan'da, sosyal alt yapıdan siyasal sistem ve askeri birliğe kadar yeniden bir ülkenin inşası söz konusudur. Dolayısı ile bu ülkede yeni bir dönem başlamıştır. Kuşkusuz bu yeni dönemde, bu ülkenin modernizasyonu ve yeniden uluslararası alana entegrasyonunu sağlamak için bir takım çalışmaların yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu ülke ile derin tarihî ve kültürel bağlara sahip olan ve son dönemlerde ortaya çıkan yeni jeopolitik dengeler çerçevesinde, özellikle İslam Dünyasına bir "model" olarak sunulmaya çalışılan Türkiye'nin, her alanda Afganistan'a öncü olması ve bu ülkedeki yerini güçlendirmesi her iki ülkenin menfaatleri gereği olarak değerlendirilebilir.

Bu kapsamda Afganistan da Türk dış politikasında kendi yerini almıştır. Ancak, bu ülkede cereyan eden iç savaşlar ve ardından iktidara gelen Taliban rejimi sırasında, Afganistan yeniden gölgede kalmıştır. Taliban rejiminin yıkılmasından sonra, Türkiye'nin Afganistan politikasının ABD endekli bir siyasî çizgiye girdiği görülmektedir.

Afganistan'da kesin bir çözüm için; ülkede bulunan silahlı gurupların bir an önce silahlarını teslim etmesi, BM çatısı altında istikrar sağlanıncaya kadar bölgede kalmaya devam edilmesi, Milli bir ordunun kurulması ve tüm etnik kökenlerin adilce katılacağı bir seçimin yapılarak yönetimin bu hükümete devredilmesi, Afganistan'ın iç işlerine karışılmaması hakkında BMGK ve komşu ülkelerin üzerinde mutabık kalacağı bir anlaşma yapılması, yine BM ve Uluslararası organizasyonların her hangi bir menfaat beklemeksizin Afganistan'ın yeniden inşası için yardım yapmasıyla bu ülkede yüzyıllardır, akan kanın, sürdürülen savaşların sonunun gelebileceği tarafımızdan değerlendirilmektedir. Aksi halde ABD dâhil bölgede sadece bir devletin çıkarları ön plana çıkarıldığı takdirde, Afganistan'da söz sahibi olmak isteyen veya çıkarlarını kaybetmek istemeyen ülkeler Afganistan'daki etnik ve dini ayrılıkları besleyerek bu ülkenin halklarının daha fazla kan dökmesine ve acı çekmesine sebep olacaktır.

Afganistan'da devlet inşa etme sürecinde, özellikle kamuda düzenleme ve güçlendirme adı altında, kamu çalışanlarının aşırı arttırılması ve bölgesel liderlerin Kabil'deki hükümete dahil olması sonrasında, zaten merkezi yapıda olan devleti iyice Kabil'e bağımlı hale getirmiştir. Ayrıca gelinen bugünkü durumda Afganistan'da, uluslararası kararlarla oluşturulan, Hamit Karzai liderliğindeki hukuki yönetimin yanında, bölgelerde halen etkili olan, fiili otoritelerin bulunduğu da görülmektedir

Taliban'la mücadele alanında adeta bir bataklığa dönüşen Afganistan'da, bir de Hükümetten gelen bu rahatsız edici rüzgârlar ABD için durumu içinden çıkılması çok zor bir hale sokmuş görünüyor. Her ne kadar, Başkan Barack Obama, iç siyasette olumlu görüntü sergilemek için, yani ABD seçmenlerini tatmin etmek için, 2011 yılında Afganistan'dan askerlerini geri çekme konusunda kararlı bir duruş sergilese de, Afganistan'daki NATO ve Amerikan Silahlı Kuvvetlerinin Komutanı General David Petraeus'un bu konuyu tekrar Başkan'la konuşacağı ve 2011 tarihi üzerinde temkinli olunması gerektiğini söyleyebileceği şeklindeki ifadeleri de dikkate alındığında, Afganistan'daki tablonun pek de iç açıcı olmadığını ve bunun devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Kaldı ki, yakın bir süre önce, 1,8 milyar varil petrol rezervini barındırdığı açıklanan petrol sahasına sahip bir ülkeyi terk

etmek de ABD için o kadar kolay bir tercih olmayacaktır. Gitmek mi zor kalmak mı? Obama'nın bu ikilemden hem ülkesi halkının beklentilerine cevap verecek hem de en az askeri ve finansal zararlarla bölgedeki varlığını sürdürecektir. İçerikte bir çözüm yolu 'yaratması' şu aşamada hayli zor görünüyor.

Bugün Afganistan'da önemli bir aşiretin üyesi olan Karzai, ABD tarafından istenmemesine rağmen desteklenmek zorunda kalmaktadır ve H. Karzai'nin seçimlere hile karıştırdığı iddialarına bile ABD tarafından göz yumulmaktadır. Görüldüğü gibi ülke-inşa operasyonları hem maliyetli hem de başarı oranı çok düşüktür. Batı'nın demokrasi ve daha istikrarlı bir dünya düzeni kurma arayışı maalesef daha fazla karışıklığa ve heterarşik bir düzene neden olmaktadır. Bundan en büyük faydayı Batı değerlerine karşı meydan okuyan gruplar sağlarken en büyük kaybı ise çatışmaların tüm şiddetini bedenlerinde ve ruhlarında hisseden sivil insanlar yaşamaktadır.

ABD'nin Aralık 2001 Afganistan'a ve Mart 2003 de Irak'a girmesiyle Terörizme karşı verilen mücadele yeni bir boyut kazanmıştır. ABD'nin Afganistan ve Irak operasyonlarının bölgeye sözde demokrasi ve istikrar getirme amacı taşıması maalesef başarılı olamadı. Terörün kökünü kazmak için yapılan bu operasyonlar Terörizmin daha fazla beslenmesine neden oldu. ABD'nin(NATO'nun) Afganistan'da bitirmeye çalıştığı kabile reisi Taliban, bugün Talibanistan adıyla anılmaya başlanan Pakistan sınırında kendi egemenliğini güçlendirerek sürdürmektedir. ABD insansız hava araçlarının masum sivilleri öldürmeye devam etmesiyle Taliban'ın bölgede ki karizmasının artmasına neden olmaktadır.

Afganistan'da İslamın yükselişinin en önemli nedenlerinden birisi, Sovyet sisteminin çöküşünün sonrası, bölgede yaşanan kültürel dönüşüm ve toplumlarda görülen farklılık ve aidiyet hissinin artmış olmasıdır. Orta Asya'da bütünleştirici etki yapabilecek kimlikleri pasifize eden Sovyet yönetimi sonrasında, Orta Asya'da din gibi bütünleştirici reel kimliklerin etkisini artırması için uygun bir ortam oluşmuştur. Soğuk savaş döneminde, İslamın Komünizmin yayılmasına kalkan olabileceği görüşüne dayanarak, ABD'nin Afganistan ve yakın bölgesinde İslami hareket oluşturma gayretleri Sovyetlerin çöküşüne etki etmediği gibi, günümüzde tüm

dünyada sorun haline gelen radikal İslamın temellerini atmıştır. Ayrıca, Orta Asya ve Afganistan'daki İslamcı gelişme İran ve Suudiler tarafından da desteklenmiştir.

Afganistan'da güvenlik-istikrar ikileminin yönetilmesi devlet ve hükümet yapılarının yeniden yapılanmasının yanı sıra geniş halk kitlelerini-güveniksizlik yaratan gruplar dahil-mümkün olduğunca siyasal sisteme eklemleyebilecek politikaların geliştirilmesi ile mümkün olacaktır. El-Kaide ve Hikmetyar gruplarının içinde yer alan bazı uzlaşmaz grupların ayıklanarak dışlanması akabinde geriye kalan gruplar ya da kişiler siyasal sistem içerisine çekilerek uyumlulaştırılabilir. Böylelikle siyasal sistemin meşruiyet zemini katılımın artırılması sayesinde genişletilerek daha dinamik ve kuşatıcı bir yapı ortaya çıkarılabilir. Bu bağlamda birkısım problemliler gruplar, örneğin savaş ağaları, bunlarla bağlantılı iktisadi müteşebbisler ve bazı milis unsurları, siyasal aktör olarak kabul edilerek ordu içinde yer alabilir. Afganistan'da nihai hedef kalıcı yönetim kurumlarının oluşturulması, güvenliğin sağlanması ve afyon ticaretinin yerini yasal ekonomik faaliyetlere bırakması olduğuna göre, bu hedefe ulaşmanın yolu güvenlik-istikrar geriliminin iyi yönetilmesidir. En fazla ihtiyaç duyulan ise siyasal otoritenin halk kitleleri içerisinde derinlik kazanmasıdır. Bu derinliği oluşturacak en iyi strateji güvenlikten bir miktar taviz verilerek uzlaşmaz görünen fakat uzlaşmaya dair ufak da olsa bir kıvılcım taşıyan grupların siyasal ve ekonomik sisteme meşru birer aktör olarak dâhil edilip zamanla dönüştürülmesi ve ehlileştirilmesidir.

Bu gün insanoğlunun karşı karşıya bulunduğu doğal afetler, çevre kirliliği, ekolojik dengenin bozulması, nüfus artışı, ekonomik krizler, işsizlik, salgın hastalıklar, yetersiz beslenme, açlık gibi saymakla bitiremeyeceğimiz birçok problem bulunmaktadır. İnsanlığın savaşlar olmadan dahi bu büyük sorunlarla baş etmesi oldukça zordur. Savaşlar ise insanlığa karşı işlenecek en büyük suçtur. Devletler hemiclerinde hem de dış ilişkilerinde her türlü şiddet eyleminin ortadan kalkmasına yönelik çalışmalılar. İnsanlığın ilerlemesi, uygar bir insan toplumuna, hukuk devletine ve barışı ayakta tutmak için bütün hukuk devletlerinin birlik oluşturmalarına yönelik bir ilerlemedir.

Öyleyse Afganistan sorunu her türlü ihtimale ve sürprize açık durumdadır. Sürekli değişkenlik arz eden ittifaklar ile uluslararası ve bölgesel düzeyde alt üst olan

çıkarlar çok farklı ihtimalleri içerisinde barındırmaktadır. Afganistan`da kan akmaya devam ederken Büyük Oyun`un ilk ve en büyük kurbanı, Afgan insanı olmaktadır. Savaşlar, işsizlik, fakirlik ve yolsuzluklar devam ettiği sürece Afgan insanı, kendisine en son ilgi gösterilen varlık olacaktır.

1947`de kendi bağımsızlıklarına kavuştuktan sonra Pakistan ve Hindistan üç defa birbirleriyle savaştılar, şunda bu savaşın ucunun Afganistan`a kadar ulaştığını görüyoruz. Her iki ülkede farklı yöntemlerle Afganistan`da kendi nüfuzlarını artırmak istiyor.

Afganistan uzmanı ve New York Üniversitesi Araştırma Merkezi Başkanı Barent Robin de Afganistan`ın bir süredir Hindistan ve Pakistan arasında bir mücadele sahnesine dönüştüğünü ifade ederek, İslamabad ve Yeni Delhi`nin üç ülkenin menfaatini ve güvenliğini göz önünde bulundurmaktan çok kendi Ulusal çıkarlarını düşündüklerini dolayısıyla burada Afganistan`ın ağır bir bedel ödediğine dikkat çekiyor.²⁰⁷

Geçmişte Pakistan Taliban örgütünün ortaya çıkmasını sağladı, çünkü Pakistan dış politik hedeflerine ulaşmanın yolunu Afganistan`da görüyordu. 2001 yılındaki 11 Eylül saldırısına kadar Pakistan Taliban`ı açıkça himaye etmekten çekinmedi. 2001 yılında Taliban`ın düşürülmesinden bu yana Hindistan Afganistan`a 750 milyon dolarlık bir yardım vaat etmiştir. Bu yardımı sayesinde Hindistan Afganistan`a yardımda bulunan en büyük uluslararası yardım eden ülke olmuştur. 2003 yılında Hindistan Pakistan`ın beklemediği bir girişim olarak Celalabad, Kandahar ve diğer iki şehirde kendi konsolosluklarını açmıştı.

O zaman Pakistan alenen Afganistan Cumhurbaşkanı Hamid Karzai`yi Hindistan`la gizlice anlaşmakla suçlamıştı. Yine İslamabad Hindistan`ın Celalabad ve Kandahar`daki konsolosluklarının kendi Belüçistan eyaletindeki muhaliflere silah ve para sağladığını iddia etmişti. Ama buna karşılık olarak Hamid Karzai Pakistan`da güveni bozmak için Hindistan`a Afganistan topraklarını kullandırtmayacağını söylemişti

---

²⁰⁷ <http://www.tumgazeteler.com/?a=3930583> 10.4,2011

İnsanlar Afganistan`daki savaşı Amerika ile İslam radikalleri arasında bir savaş olarak düşünüyorlar ama Afganistan Hindistan ve Pakistan gibi ülkelerin savaş sahnesine dönüşmüş durumda diyor

KAYNAKÇA

“Afganistan’daki Savaş Ancak Yeniden İnşa Yoluyla Kazanılabılır”, **Financial Times**, 10 Ekim 2010

“Afganistan ve Taliban Hareketi ile ABD, Rusya Federasyonu, Pakistan, İran, Hindistan, Çin Halk Cumhuriyeti ve Orta Asya Cumhuriyetleri’nin Afganistan’a Yönelik Politikalarının Değerlendirilmesi”, **Genelkurmay ATASE Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi (SAREM)** Yay., Ankara, 2001.

“Afghanistan Opium Survey 2005”, United Nations Office on Drugs and Crime, September 2005

“Afgha Withdrawal 108.09.20,2009,” <http://www.globalsecurity.org/military/library/news/2009/09/mil-090908-afps04.htm> (09.09.2009).

AHMETBEYOĞLU, Ali, (2002)“Afganistan Üzerinde Araştırmalar, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları Tarih Serisi, No:7, İstanbul,

AKAGÜNDÜZ’ Osman (2009) “Nato ve ABD’nin Afganistan Stratejisi, Yeni Stratejinin Türkiye İle İlişkileri” **Stratejik Araştırmalar Dergisi**,1 (4),

AKKURT, Mehmet, (2004) “Afganistan Yapılanmasında Siyasi Ve Ekonomik Stratejiler”, IQ Kültür Sanat Yayınları, İstanbul,

ARAL, Berdal, (1999),**Uluslararası Hukukta Meşru Müdafaa Hakkı**, Siyasal Kitapevi, Ankara

ARI, Tayyar, **İran, Irak ve ABD**, 1.Baskı, Alfa Yayınlar 1, İstanbul, 2004.

ARMAOĞLU, Farhir, (1996), **20 Yüzyıl Siyasi Tarihi Cilt 1-2 19-1995**, İstanbul,

ARSLAN, Esat, (2002) “Afganistan Harekâtı sonrasında Orta Asya Yeniden Biçimlenirken” , **stratejik Araştırmalar Dosyası (SAD)**, 1,11

Ayin Tarihi,31 Mart 2004.

Ayin tarih; 5: Şubat 2002

BBC Türkçe Haberler, www.bbc.co.uk/turkce/haberler, 04 Aralık 2009.1

BBC Türkçe Haberler, www.bbc.co.uk/turkce/haberler, 04 Aralık 2009.

BEG ,“Rauf, **Adı Afganistan’dı, Talibanların Eline Nasıl Düştü**, Turan Kültür Vakfı Yay., İstanbul, 2001,

Beyaz Saray Basın Sekreterliği, Gerçekler: Afganistan ve Pakistan’ın geleceğine bakış, 01 Aralık 2009

BİLBİLİL, Erol (2004), **İç Yüzü ve Perde Arkasıyla NATO- İstanbul Zirvesi ve Geniş Ortadoğu stratejisi**, Otopsi Yayınları, İstanbul,.

BİLGİN, Mehmet (2005), **Avrasya Enerji Savaşları**, İstanbul, ,

BOZKURT, Enver (2003), **Birleşmiş Milletler Sisteminde kuvvet kullanımı**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara,

BRISARD Jean- Charles, ve DASQUIE, Guillaume (2002) **Yasaklanmış gerçek Bin Ladin**, İstanbul,

BROOK, Tom Vanden, “Poll: More view Afghan war as 'mistake”’, **USA TODAY**, 16.03.2009, http://www.usatoday.com/news/world/2009-03-16-poll_N.htm(08.09.2009).

BURKE, Jason (2004), **El Kaide Terörün Gölgesi**, Çev: Ebru Kılıç, Everest Yayınları, İstanbul

ÇINARLI Özgür (2002), Afganistan-Küresel ve Bölgesel Güç Savaşları, Enerji, Terör, Uyuşturucu ve Toplumsal Yıkım”, **Strateji Araştırma Dosyası(SAD)**,1,9

ÇİFTÇİ, Sabri, “Amerika’nın Yeni Savaşı: Taliban’ın Önlenemez Yükselişi Ve Afganistan’da Devlet İnşasının Sınırları”,**Ortadoğu Analiz**

DEMİREL, Emin, (2002) **Taliban El Kaide, Ladin ve Paylaşılmayan Ülke Afganistan**, İstanbul,

DOĞAN Sercan, (2010) Obama’nın Afganistan Stratejisi, **ORSAM** web sitesi, 05 Aralık

- DORRONSORO, Gilles (2010). “Afgahanistan Will Only Get Worse”, **The New**Eylül 15,.
- DORRONSORO, Gilles. “Afghanistan Will Only Get Worse”, Eylül 15, 2010. **The New York Times**, [http:// www.nytimes.com/2010/09/15/opinion/15iht-eddorronsoro.html](http://www.nytimes.com/2010/09/15/opinion/15iht-eddorronsoro.html)
- DORRONSORO, Gilles. “Afghanistan Will Only Get Worse”, Eylül 15, 2010. **The New York Times**, [http:// www.nytimes.com/2010.09.15/opinion/15iht-eddorronsoro.html](http://www.nytimes.com/2010.09.15/opinion/15iht-eddorronsoro.html)
- EFEGİL, Ertan (2000), “Washington’un Hazar Havzası Politikası ve Türkiye”, **Avrasya Dosyası**, Cilt 6,
- EROL, Mehmet, Seyfettin ve Çiğdem (2003), TUNÇ, “11 Eylül Sonrası ABD’nin Küresel Güç Mücadelesinde Orta Asya”, **Avrasya Dosyası**, Cilt 9,
- ERTEM,http://www.cnnturk.com/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=524&haberid=84058, 11.09.2006).
- ESPOSÍTO, John L. (2003), **Kutsal Olmayan Savaş**, Çev.: Nuray Yılmaz ve Ertan yılmaz, Oğlak Bilimsel Kitaplar, İstanbul
- FAİZA MİR, Mansoor Akbar Kundi, (2002) “ Afganistan: sona Ermeye Savaş” Ali Ahmetbeyoğlu, **Afganistan Üzerine Araştırmalar**, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV)Yayınları, İstanbul
- FELBAB-BROWN, Vanda. “**Kabul and International Partners: Still Struggling over the Basic Design**”, http://www.brookings.edu/opinions/2010/0720_afghanistan_felbabbrown.aspx?p=1, Temmuz, 20, 2010.
- GARAMONE, Jim, “Gate Tells Aj- Al-Jazeera U.S. Cannot Think of Afgha Withdrawal”, **American Forces Press Service**,
- ‘Bin Laden Says He Wasn’t Behind Attacks’, **CNN website**, 16 Eylül 2001,
- “Obama ponders Afghan 'exit plan”, **BBC News**, March 24, 2009, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/7958447.stm> (09.09.2009).

- MUTİOĞLU Halil - ÖZDEMİR Abdullah (2008) Uluslararası Boyut ve Türkiye”
Stratejik Araştırmalar Dergisi, S.11 Mayıs
- GHOBAR, Mir Gholam Mohammad, (1996) “Afghanistan der Mesir-i Tarikh”,
İntişarat- jamhury, tehran,
- GOODHAND, J. (2004)., “From War Economy to Peace Economy: Reconstruction
and State Building in Afghanistan”, **Journal of International Affairs**,
- GOODSON, L,BULLETS, (2005) Ballots, and Poppies in Afghanistan”, Journal of
Democracy,
- GÜLER, Mustafa (2004) “Afganistan”, **Kara Kuvvetleri dergisi**, Yıl 2, s. 9,
Ankara,
- GÜNDÜZ, (2001) Süleyman “Taliban- Ladin ve Amerika Kıskaçında, Afganistan”,
Afganistan Taliban ve Ladin, y.y., Birey Yayıncılık, istanbul
- H.BAŞREN, Sertaç, (2003),**Uluslararası Hukukta devletlerin Münferiden Kuvvet
Kullanmalarının Sınırları**,(Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi,
- HOH, Matthew. “The Case for a new Way”, Eylül 14, 2010, Huffington Post,
<http://www.huffingtonpost.com/matthew-hoh/the-case-for-a-new-way->.
- HOH, Matthew.The Case for a new Way” “Eylül 14,2010, Huffington past,
[.com/matthew-hoh/the-care-for-a-new-way-](http://www.huffingtonpost.com/matthew-hoh/the-care-for-a-new-way-).
- HOH,Matthew “The Case for a new Way”, Eylül 14,2010, huffington
Post,[htt://www.huffingtonpost.com/matthew-hoh/the-case-for-a-new-way-](http://www.huffingtonpost.com/matthew-hoh/the-case-for-a-new-way-)
[http://bianet.org/bianet/bianet/120062-afganistanda-talibana-karsi-harekatta-siviller-
de-hedef-oldu.15.Subat.2010,](http://bianet.org/bianet/bianet/120062-afganistanda-talibana-karsi-harekatta-siviller-de-hedef-oldu.15.Subat.2010)
- [http://bianet.org/bianet/dunya/123610-uao-insan-haklari-olmadan-afganistanda-
kalici-baris-olmaz,15.Subat.2010,](http://bianet.org/bianet/dunya/123610-uao-insan-haklari-olmadan-afganistanda-kalici-baris-olmaz,15.Subat.2010)
- [http://iskandinavya.zaman.com.tr/iskandinavya/newsDetail_getNewsById.action?ne
wsId=5874](http://iskandinavya.zaman.com.tr/iskandinavya/newsDetail_getNewsById.action?newsId=5874)
- [http://taand.com/index.php?mod=article&cat=taand1/,\(20.12.2006\).](http://taand.com/index.php?mod=article&cat=taand1/,(20.12.2006))

<http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/SG%20Reports/march172010sg%20Afghanistan%20report.pdf> s

<http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-29238-213-taliban-ofisi-afgan-dugumunu-cozer-mi.html>

http://www.auswaertigesamt.de/www/en/aussenpolitik/friedenspolitik/afghanistan/konferenz_040331_html, (12.12.2010); 126

http://www.bbc.co.uk/pashto/afghanistan/2010/07/100720_hj-kabul-conference-beginning.shtml

http://www.bbc.co.uk/pashto/world/2011/05/110502_hh-osama-killing.shtml/12.05.2011

<http://www.benawa.com/fullstory.php?id=44244>. 27.03.2002

<http://www.benawa.com/kandahar/fullstorys.php?id=4345115>

<http://www.caginpulisi.com.tr/78/43-44-45.htm>12.03.2010

<http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5993186,00.html>, 25.04.2009

<http://www.haber7.com/haber/20100616/PolonyaAfganistandancekilmekistiyor.php?gID=551335>. 17 Haziran 2010

http://www.haberiniz.com/yazilar/haberiyazdir3472Amerikan_Ordusu%E2%80%99nun_Afganistan%E2%80%99daki_Etkisizligi.html, H.Sanem Erkan on Oca 8th, 2011

<http://www.haberkapisi.com/yazi/nato-ve-abdnin-afganistan-stratejisi...-6964.htm>
10.12.2009

<http://www.haberkapisi.com/yazi/nato-ve-abdnin-afganistan-stratejisi-2...-7017.htm>
14.12.2009

<http://www.hakikatdamlari.net/forum/showthread.php?t=5505> 22.04.2010

<http://www.iha.com.tr/haber/detay.aspx?nid=106703&cid=4>.12.19.2010

<http://www.milligazete.com.tr/makale/londrada-afgan-konferansi-151683.htm>
23.04.2011

<http://www.sabah.com.tr>, Kabil'in komutası yeniden Türkiye`de, 31 Ekim 2009 4
BBC Türkçe Haberler, www.bbc.co.uk/turkce/haberler, 04 Aralık 2009.

<http://www.sabah.com.tr>, Kabil'in komutası yeniden Türkiye`de, 31 Ekim 2009

<http://www.sabah.com.tr>, Kabil'in komutası yeniden Türkiye`de, 31 Ekim 2009

<http://www.sabah.com.tr>, Kabil'in komutası yeniden Türkiye`de, 31 Ekim 200

<http://www.sde.org.tr/print.aspx?pageID=0&columnID=0&newsID=1141>,
23.06.2010

<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1200/afganistanda-insan-haklari-adiyla-insanligadusmanlik.aspx>, 29.07.2010

<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1200/afganistanda-insan-haklari-adiyla-insanligadusmanlik.aspx> 15 Ocak 2010,

<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/866/pakistanla-taliban-arasinda-bilinmeyenler.aspx>.
18.02.2010 10:06:12

<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/982/talibanin-afganistan-icin-baris-teklifi.aspx>

<http://www.semaverdergisi.com/Afganistan-savasi-neden-yasa-disi-5306.html> Semaver 25.01 2011

<http://www.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=15911&q=afganistan-da-yeni-donem> 12.19.2010

<http://www.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=9189&q=Afganistan-hatalari>, 26 Ağustos 2009

<http://www.timeturk.com/tr/2011/03/09/afganistan-da-sivil-olumlerde-rekor-artis.html>

<http://www.timeturk.com/tr/makale/turan-kislakci/ah-afganistan-ah.html/27\02>
2010/

<http://www.tolafghan.com/posts/21555> Şubat 2010

<http://www.toplumvedemokrasi.org.tr/afganistanda-yeni-donem/20.08.2010>

<http://www.tumgazeteler.com/?a=4879119>. 07 Ocak.20010

<http://www.turkishny.com/other-news/4-other-news/27235-kanada-askeri-afganistandan-2011de-cekilecek>, 30 MARCH 2010

<http://www.turksam.org/tr/a769.html> 22.04.2011

[http://www.unodc.org/pdf/afga/afa_survey_2005_exsum/pdf,\(20/12/2005\)](http://www.unodc.org/pdf/afga/afa_survey_2005_exsum/pdf,(20/12/2005)).

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.htm>.

<http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=945274>

<http://www.state.gov/r/prs/ps/2002/7014.htm> (24.11.2005)

<http://www1.voanews.com/english/news/asia/Central-South-Asian-Leaders-Meet-in-Russia--100979309.html>

<http://www1.voanews.com/turkish/news/Karzai-Ozel-Guvenlik-irketlerine-Dort-Ay-Sure-Tand-100905924.html>

İLBEĞİ, Hamza, (2002) **Terörizm ve Terörizmin Önlenmesine Yönelik Uluslararası Gelişmeler**, Basılmamış yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli,.164

Kabul Weekly; 24 January 2002.

Kabul weekly;24 January 2002

KAYA , İbrahim, (2001) “11 Eylül Saldırıları Ve Sonrası : Uluslararası Hukukta Askeri Müdahale”, **Stratejik Analiz**, ASAM Yay., Kasım

KAYA, Sezgin, (2002) **Avrupa Birliği'nde uluslararası Terörizmle Mücadele Alanında İşbirliği**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa,

KOÇAOĞLU, Timur, (2002) “Afganistan Ulusal Sorununun Uluslar arası Boyutları”, Afganistan Üzerine Araştırmalar, Ali AHMETBEYOĞLU (der.), Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yay., İstanbul, , s.302

KOHEN, Sami; “ Barış Savaşta Zor”, **Milliyet**, 11 Aralık 2001,s.3.

KONGAR, (12.11.2005) Emre; <http://www.ntvmsnbc.com/news/245912.asp>

<http://www.isaf.nato.int/.org.tr/tr/dergi/dergiyazioku.asp?yno=1319&ano=83>, Erişim Tarihi: 07 Nisan 2010.

“Kuzey Atlantik Konseyi Toplantısından Tarihi Karar Çıktı”, **Milliyet**, 3 Ekim 2001

MCCHRYSTAL, (2009)Stanley McChrystal, “Commander’s initial Assessment”, The **WashingtonPost**, 30Ağustos, http://media.washingtonpost.com/wpsrv/politics/documents/Assessment_Redacted_092109.pdf

MERRICK, Jane, Brian Brady ve Kim Sengupta, (2009) “War in Afghanistan: Not in our name”, **The Independent**, 15 Kasım, <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/war-in-afghanistan-not-in-ourname-1820949.html>

Milliyet; 19 Aralık 2001

O’HANİON, Michael E. “A Blue Line in Afghanistan”, **The Washington Post**, 16 Kasım 2009, <http://www.washingtonpost.com/wp->

O’HANLON, Michael.(2010) “Staying Power”, **Foreign Affairs**, September/October 2010 [ostonglobe.com/editorial_opinion/oped/articles/2009.11.12/vietnam_lesson_for_afghanistan](http://www.ostonglobe.com/editorial_opinion/oped/articles/2009.11.12/vietnam_lesson_for_afghanistan)

ÖZCAN, Mustafa ,(2002) “Büyük Oyun11: Taliban Sonrası Afganistan” Der: Ali AHMETBEYOĞLU, **Afganistan Üzerine Araştırmalar**, İstanbul

ÖZKAN, Ayşe, (2002) ‘Uluslararası Hukukta Birleşmiş Milletler ve Afganistan Operasyonu’ **Avrasya Dosyası**, C.8, BM Özel.

- ÖZLÜ, Hüsnü, “**Tarihsel Süreç İçerisinde Afganistan’ın Stratejik Konumu, Günümüzde Afganistan’ın Yeniden Yapılandırılmasında,**
- ÖZTÜKEN, Ebubekir, “ **Afganistan Ülke Raporu ve Mültecilerin Durumu**
- PALA, Cenk, (2001) “Afganistan Savaşı’nın Hazar Boru Hattı Projelerine Etkisi: “Kırmızı Kalem” Bu Kez Kimin Elinde? **PetroGas Dergisi**, Kasım-Aralık
- RAŞİD, Ahmet (2001) **Taliban, İslamiyet, Petrol Ve Orta Asya’da Yeni Büyük Oyun**, İstanbul.
- SABRİ, Çiftçi (2009), Güvenlik ve Ulus İnşası Arasında Afganistan: Çözüm Nerede?” **Ortadoğu Analiz**, Cilt 1 - Sayı 12
- SARAY, Mehmet , (2000) **Afganistan ve Türkler**, ASAM Yayınları, Ankara,
- SARAY, Mehmet; (2002) **Dünden Bugüne Afganistan**, Avrasya Bir Vakfı Asam Yayınları, Ankara.
- SCHMITT, Michael N, (2003) ‘Preemptive Strategies in International Law’, **Michigan. Journal of. International Law**, Vol. 24,
- SEAN, D. Murphy (2002) “Contemporary Practice of The United States Relating to International Law”, **American. Journal of International. Law.**, Vol. 96, ,
- SEDDİNGH Ferheng, Mir Mohammed, (2001) **Son Beş Çağda Afganistan**, Kabil,
- ŞAHİN, Ali, (2010) “Gasam Afganistan Raporu Ve Çözüm Stratejisi” **Günney Asya Stratejikaraştırmalar Merkezi**(Gasam) 10 Mayıs
- ŞİMŞİR, Bilal N (2002) **Atatürk ve Afganistan**, Avrasya Bir Vakfı Asam Yayınları, Ankara.
- “Taliban Sanılan Koyunlar Öldürüldü”, **Akşam**, 8 Aralık 2008, s.24.
- TAŞDEMİR, Fatma, (2002) “Taliban Bağlamında Bölgesel ve Küresel Güvenlik Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme”, , Editörler Refet Yiyanç, Hakan Taşdemir, **Uluslararası Güvenlik Sorunları ve Türkiye**, Seçkin Yayıncılık San. Ve Tic. A.Ş. Ankara,

TOLUNER, Sevin, (2000) **Nikaragua'ya Karşı Askeri ve Benzeri Faaliyetler Davası'ndaki Yargı ve Meşru Müdafaa Hakkı**, Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları, İstanbul, Beta Yayınları,

HAMDİ TopalAhmet, 2004) **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, Ankara, Beta Yayınları,

TUNÇ, Hakan, (2004) **Amerikan'nın Irak Savaşı**, Harmoni Yayınevi, İstanbul,

ÜLGER, İrfan kaya (1998- 1999) Taliban: Afganistan'da “pax American, İslamcı Militanı, **Avrasya Dosyası**, 4,3–4, (sonbahar- kış)

www.musavirlikler.gov.tr/ Erişim Tarihi: 09 Nisan 2010.

y.y **Afganistan ve Taliban ve Ladin**, İstanbul: Birey Yayıncılık, 2001, s. 17-18

“100,00 refugess return home”, **PAJHWOK Afghan News**, 29 Eylül 2009, <http://www.pajhwok.com>. Erişim Tarihi: 29 Eylül 2009

ÖZGEÇMİŞ

Adem han Miyahil 16.04.1983 tarihinde Afganistan'ın Nangarhar Vilayetinde Hogyani ilçesinde doğdu. İlkokulu Afganların muhaciret döneminde Pakistan'da bitirdi. Orta ve Liseyi Afganistan da Malekyar Hotak Lisesi'nde 1999 yılında bitirdi ve 2000 yılında Jalalabad şehrinde Arapların Sceince ve Technologi Üniversitesi'nin Arap Dili bölümünde bir sene süresinde eğitim gördü. 2001 yılında Nangarhar Üniversitesi Şereyat Fakültesi'ni kazandı ve 2003 yılında Üniversite tarafından onurlu öğrenciler arasında başkent Kabil'e dış ülkeler bors merkezine tanıtılıp ve Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ve Selçuk Üniversitesi hey'et tarafından alınan sınavı kazanıp Türkiye Cumhuriyeti'ne geldi, ilk dokuz ay Türk dili hazırlığı gördü. 2004 yılında Selçuk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi'nin, İlahiyat bölümünden mezun oldu. Sakarya Üniversitesi'nin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans(Mastr) yaparak "Uluslararası İlişkiler Uzmanı" Derecesiyle mezun oldu. "11 Eylül SONRASI ABD'NİN AFGANİSTAN'A OPERASYONU VE KRİZ ÇÖZÜM POLİTİKASININ ANALİZİ" konusunda Yüksek Lisans Tezi hazırladı. Afganca, Farsça ve Türkçe, mükemmel seviyede ve Arapça ve İngilizce orta seviyede biliyor. 2010'den biri NATO'te çalışmaktadır.